

Univerzita Karlova

Filozofická fakulta

Ústav českých dějin

Diplomová práce

Bc. Viktor Šimek

Legionáři jako příslušníci četnického sboru v meziválečném Československu

Legionnaires as a members of a gendarmerie corps in the interwar
Czechoslovakia

Praha 2021

Vedoucí práce: prof. PhDr. Ivan Šedivý, CSc.

Poděkování:

Na tomto místě bych rád poděkoval profesoru Ivanu Šedivému, který mi práci vedl a v mnohém mě inspiroval. Dále bych chtěl poděkovat Mgr. Milošovi Bernardovi, který mi poskytl některé jinak špatně dostupné materiály. Mgr. Vlastimilu Křišťanovi bych chtěl poděkovat za poskytnutí seznamu četníků-legionářů z databáze Krev legionáře, který se stal základem pro můj seznam. V neposlední řadě bych chtěl poděkovat Bc. Zdislavě Pilařové za jazykové korektury. Můj dík patří také zaměstnancům Vojenského ústředního archivu, kteří mi umožnili nahlédnout do běžně nepřístupných fondů.

Prohlášení:

Prohlašuji, že jsem diplomovou vypracoval samostatně, že jsem řádně citoval všechny použité prameny a literaturu a že práce nebyla využita v rámci jiného vysokoškolského studia či k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze dne 20. prosince 2021

Bc. Viktor Šimek

Abstrakt:

Diplomová práce analyzuje roli legionářů, kteří sloužili v četnickém sboru v celém kontextu prvorepublikové reality. Časový rámeček práce je vymezen od vzniku republiky v roce 1918, resp. počátku přijímání prvních legionářů do četnického sboru, až do konce první republiky s dovětkem v podobě nastínění situace v protektorátu. Mezi výzkumné otázky patří, jestli státem garantované výhody byly uplatňovány v praxi. Zdali legionářská minulost pomohla četníkům ke kariéernímu postupu a v neposlední řadě, jestli se jejich služba lišila od ostatních četníků, např. formou úlev. Pozornost je věnována hodnocení výkonu četníků-legionářů jejich veliteli a následné komparaci s výkony ostatních četníků. Časově je práce rozdělena na tři bloky, podle relevance pro zkoumaný fenomén. Pro zodpovězení těchto otázek bylo pracováno především s primárními prameny, zejména fondem Generálního velitele četnictva v Národním archivu. Dále byly využity prameny uložené ve Vojenském ústředním archivu a v archivu Ministerstva vnitra. Sekundární literatura k této problematice až na malé výjimky chybí. Spojení dvou fenoménů – četnictva a legionářství – literatura dosud spíše opomíjela. Střípky informací lze najít v dobových novinách, nicméně se jedná o často velmi subjektivní a zkreslené pohledy.

Klíčová slova:

četnictvo, legionářství, Československo, první republika

Abstract:

The thesis analyses the role of legionaries who served in the gendarmerie corps and in the context of the First Republic era. The timeframe of the thesis is defined from the establishment of the Republic in 1918, respectively from the beginning of the recruitment of the first legionaries to the Gendarmerie Corps, until the end of the First Republic, with the addition of an outline of the situation in the Protectorate. Research questions include whether state-guaranteed benefits were applied in practice. Whether the legionary background helped gendarmes to advance in their careers and, last but not least, whether their service differed from that of other gendarmes (e.g., in the form of exemptions). Attention will be paid to the evaluation of the performance of legionary gendarmes by their commanders and subsequent comparison with the performance of other gendarmes. Time-wise, the thesis is divided into three blocks, according to the relevance to the phenomenon. In order to answer these questions, primary sources were worked with, especially the fonds of the General Commander of the Gendarmerie in the National Archives. In addition, sources stored in the Military Central Archive and the archives of the Ministry of the Interior were used. Secondary literature on the subject is, with few exceptions, lacking. The connection of the two phenomena - gendarmerie and legionary - has been rather neglected in the literature. Snippets of information can be found in contemporary periodicals.

Key Words:

gendarmerie, Czechoslovakia, legionnaires, First Republic.

Obsah

1. Úvod.....	8
1.1 Výzkumný projekt.....	9
1.2 Metodologie a struktura	11
1.3 Limity práce	14
1.4 Dosavadní stav bádání a rozbor pramenné základny	15
1.4.1 Literatura	15
1.4.2 Archivní prameny.....	19
1.4.3 Dobová literatura, tisk a tištěné prameny	21
1.5 Role četníka ve společnosti	22
1.6 Role legionáře ve společnosti.....	24
2. Téma v právním kontextu	26
2.1 Četnická legislativa	26
2.2 Legionářská legislativa.....	28
3. Nová republika, nové příležitosti (období 1919-1921)	32
3.1 Velký nedostatek lidí.....	32
3.2 Konsolidace poměrů.....	34
3.3 Poměry a motivace pro vstup	35
3.4 Problematika pozdě příchozích	37
3.5 Přijímání	38
3.5.1 Limity	40
3.5.2 Úlevy	42
3.5.3 Protekce	43
3.6 Hodnostní počty a (ne)ponechání hodností	46
3.7 Projekce legionářské minulosti v četnické službě.....	47
4. Každodenní realita a přijímání legionářů v rámci sboru (období 1921-1928).....	52

4.1 Nástup do služby a střet s realitou.....	52
4.2 Četníci-legionáři versus c. a k. veteráni	56
4.3 Spory mezi četníky a kritika poměrů	59
4.4 Problémoví četníci-legionáři	61
4.5 První odchody	63
4.6 Výkonnost a služební úspěchy četníků-legionářů	64
4.7 Hodnostní postup.....	66
4.8 Snaha o reformy	67
4.9 Pokusy o založení organizací	69
5. Dynamika služby 30. let (1928-1938).....	74
5.1 Stav četnicko-legionářské základny	75
5.2 Hodnostní postup.....	76
5.3 Jaké se řešili problémy	78
6. Závěr.....	81
6.1 Protektorátní doba	81
6.2 Závěrečné zhodnocení.....	82
6.3 Nové cíle a možnosti dalšího výzkumu.....	87
7. Prameny a literatura	88
7.1 Archivy.....	88
7.2 Monografie	88
7.3 Závěrečné práce.....	89
7.4 Studie.....	90
7.5 Noviny a časopisy	91
8. Přílohy	92
8. 1 Jmenný seznam	92

1. Úvod

Bezpečnostní sbory jsou nedílnou součástí silových složek států. Je to jeden z nástrojů, skrze který může být uplatňována vláda. Role bezpečnostních sborů spočívají především ve vynucení právního státu a zajištění jedné z nejdůležitějších lidských potřeb – bezpečí. Dříve byly reprezentantem panovníka, nyní státní moci. Tyto sbory mají své pevné místo v demokratických, autokratických i totalitních režimech.

První zmínky¹ o četnictvu jako samostatné složce sahají do počátku 19. století. V Lombardii byl z armádních svazků vydělen pluk, který měl stanoven jako svůj primární úkol vynucování bezpečnosti, klidu a pořádku v době míru a v součinnosti s civilní správou. Protože se pluk svým určením vymykal standardní náplni armádních útvarů, byla pro tento účel vytvořena speciální organizační struktura. Vrchní velení četnictva převzal důstojník – generální inspektor – v hodnosti plukovníka a při rozšiřování sboru v druhé polovině 19. století v hodnosti generála.²

Revoluční bouře v Uhersku v letech 1848-1849, kterou se Habsburkům nedařilo dlouho dobu potlačit, demonstrovala potřebu zřízení unifikovaných četnických pluků na území celé říše. Následky revoluční vlny a nástup Bachova absolutismu tuto potřebu ještě umocnil a již v lednu roku 1850 došlo k vydání prováděcího zákona, který kodifikoval četnický sbor a umožnil jeho rozšíření po celé monarchii.

Ve druhé polovině 19. století krystalizovala velitelská struktura a celková dislokační strategie včetně podrobné organizace četnictva, která byla průběžně aktualizována podle aktuálních poznatků skrze nařízení a zákony.

V českých zemích do zániku starého císařství v roce 1867 a vzniku dualistického systému vlády, došlo k výstavbě organizační struktury, která se stala základem četnictva po celou dobu jeho existence. V roce 1867 se vznikem Rakousko-Uherska došlo k dílčím změnám, kdy četnictvo přijalo oficiální název „C.k. četnictvo“. Také došlo ke zrušení dělení na pluky, které nahradila četnická zemská velitelství. Zásadní změna, která se v následujících dekádách ukázala být svárem, byla podřízenost a odpovědnost četnictva. Zprvu – logicky – vydělením ze standardních armádních útvarů bylo četnictvo podřízeno Ministerstvu války, avšak v roce 1868 došlo k vyjmutí z této podřízenosti a přeřazení četnictva do podřízenosti Ministerstva vnitra.

¹ MACEK Pavel, UHLÍŘ Lubomír, *Dějiny policie a četnictva I*, Praha: Themis, 1997, s. 64-65.

² SPURNÝ Miroslav, *Ve dne v noci podle zákoníku*, Olomouc: Univerzita Palackého, 2013, s. 25.

Četnický sbor první republiky stavěl na monarchistických základech a v mnohém na předválečné období navazoval.

1.1 Výzkumný projekt

Tato studie je výsledkem výzkumu četnictva v období od vzniku Československé republiky v roce 1918 až do přijetí Mnichovské dohody v roce 1938. Neaspiruje na ucelenou zprávu o stavu četnického sboru v tomto období. Na to je toto téma příliš mnohovrstevnaté. Cílem je přiblížit čtenáři dílčí problematiku v rámci sboru, kterou je zapojení československých legionářů v četnictvu. Jiné bezpečnostní sbory (čs. státní policie, obecní policie, finanční stráž atd.) v ní nejsou zahrnuty. Četnictvo samotné je komplikovanou organizací. Výše zmíněné sbory se v mnohém liší a společná syntéza by byla jen velmi obtížná. Zmiňovat je tedy budu jen v nezbytné míře.

Legionáři zásadně ovlivnili politiku, kulturu a celkovou československou státnost meziválečného období. Mezi příslušníky četnictva legionáři vynikali. Legionářská minulost provázela četníky-legionáře po celou dobu jejich profesních kariér v dobrém i špatném.

Snahou je ukázat, jak vypadal druhý profesní život navrátilšího legionáře, který si zvolil práci ve státní službě a stal se četníkem. Legionáři nejsou homogenní skupinou, přesto ale v rámci četnictva takto byli vnímáni a jejich hromadný nástup do služby zejména od roku 1919 do roku 1921 znamenal zásadní výzvu pro četnický sbor. Jejich inkorporování do sboru se neobešlo bez konfliktů, kontroverzí a skutečností které měly na dynamiku vývoje četnictva nezpochybnitelný vliv.

Na rozdíl od ozbrojených sil, které byly tvořeny na základě francouzských doktrín, četnictvo navazovalo na svoji minulost a s tím související pořádky, zvyky, zákony a nařízení. To bylo důvodem proč legionáři jako nový element byli velikou otázkou pro řešení v rámci (nejen) nejvyššího velení četnictva – Generálním velitelem.

Záměrem této studie je ukázat, jak docházelo k přijímání legionářů do sboru. Naznačit, zdali docházelo k protekcím, úlevám, a také popsat limity jejich přijímání. Dále se zaměřuje na jejich kariérní/hodnostní postup a etablování se v rámci sboru. Studie respektuje chronologickou posloupnost.

Pro pochopení celkové dynamiky působení legionářů u sboru je nutné si klást otázku, jak vycházeli s ostatními četníky a zejména jak vypadala společná služba s veterány Rakousko-

uherské armády? Docházelo k vzájemným antipatiím? Pokud ano, ovlivňovalo to výkon služby? Jednalo se o lokální spory, nebo se řešily plošně na úrovni nejvyššího velení?

Legionáři působili u sboru až do jeho zániku v roce 1945. Dostávalo se jim institucionální podpory a protekce napříč celým jejich působením? Nebo se jednalo (pokud vůbec) o jednorázovou záležitost opřenou o zákony 282/1919 a 462/1919 Sb. z. a n.?

Legionářská válečná zkušenost je v mnoha ohledech jedinečná nehledě na konkrétní legii. Otázkou však zůstává, jestli tato válečná zkušenost mohla být uplatnitelná v mírové bezpečnostní službě a zda mohla být výhodou, která vedla například k rychlejšímu povýšení. Prostor je zde věnován i zkoumání, zda četníci-legionáři byli v rámci sboru problémovější, tedy měli více kázeňských přestupků a problémů s nadřízenými, kteří legionářkou minulost naopak postrádali. Část je věnována i vojenskému soudnímu řízení těch největších přečinů a zločinů spáchanými četníky-legionáři ve službě. Termín četník-legionář jsem převzal z některých archivních pramenů. Nejedná se o oficiální a jediný používaný termín v této době. Já takto budu označovat všechny legionáře, kteří sloužili v četnictvu (i jako četníky na zkoušku) nehledě na jejich hodnost či zařazení.

Jedním z cílů této studie je naznačit, jak vypadal profesní život četníka-legionáře nikoliv pouze při jeho nástupu, nýbrž v dlouhém horizontu jejich kariér. Četnický sbor se v meziválečném období vyvíjel a modernizoval. Společně s tím se vyvíjel postoj vůči četníkům-legionářům a jejich pozice uvnitř četnictva. Jak vypadala tato dynamika? Docházelo postupně k proměně vnímání četníků-legionářů spolu s tím, jak obsazovali správní a důstojnické pozice? A byli četníci-legionáři úspěšní v kariérním postupu v rámci četnické struktury podobně, jako tomu bylo v armádě, kde se stali koncem 30. let páteří velících struktur ozbrojený sil?³

Výzkumný projekt lze shrnout sledováním četníků-legionářů a jejich působení ve sboru po větší část jejich profesních kariér. Zaměřuje se na jejich výstupy a pády. Jejich spory, problémy a kariérní postup. A v neposlední řadě také na jejich přínos pro rozvoj četnictva jako takového.

³ Viz. STEHLÍK Eduard, et. al., *Legionáři s lipovou ratolestí I.* Žďár nad Sázavou: Tváře, 2013.; Tíž: *Legionáři s lipovou ratolestí II.* Žďár nad Sázavou, Tváře, 2015.; Tíž: *Legionáři s lipovou ratolestí III.* Žďár nad Sázavou: Tváře, 2016.

1.2 Metodologie a struktura

V četnictvu sloužilo na začátku třicátých let kolo dvou tisíc četníků s legionářskou minulostí.⁴

Není cílem této práce podat kompletní kvantitativní přehledovou studii o jejich profesní činnosti, ani není mým záměrem vytvořit jmenný seznam všech jeho příslušníků. Jedná se o kvalitativní výzkum, který je výsledkem studia a následné interpretace primárních archivních pramenů, jejichž charakteristice bude věnován prostor. Cílem je postihnout, popsat a pochopit hlavní výzvy, kterým četnictvo čelilo v kontextu svých příslušníků s legionářskou minulostí.

Pro ilustraci těchto výzev bude použito případových studií, které jsou dostatečně zaznamenány v primárních pramenech a na základě kterých lze vztahovat výsledky empirického poznání na celou problematiku četníků-legionářů. Aby byla zkrácenost zaznamenaných případů co nejmenší a měla zároveň co největší vypovídající hodnotu, jako základ svého poznání jsem zvolil případy, které byly řešeny na nejvyšší úrovni četnické hierarchie, tedy podklady a dokumenty Generálního velitele četnictva. Jedním z cílů této práce je strukturovat a typizovat aspekty působení četníků-legionářů ve sboru. Toho lze nejlépe docílit nahlížením na problematiku optikou nejvyšších činitelů a veřejných sdělovacích prostředků, nikoliv studiem jednotlivých stanic, okresů či zemských velitelství.

Nejprve bude věnován prostor období, ve kterém docházelo k nejrozsáhlejšímu náboru legionářů. Je to logické, protože v tomto období se legionářská otázka řešila nejintenzivněji. V druhé polovině dvacátých a po celá třicátá léta je patrný úbytek archivních pramenů, které lze interpretovat. Ačkoliv studie postihuje celé meziválečné období, prvním a zároveň definujícím letům služby četníků-legionářů je věnována největší pozornost. Jedná se o období po konci první světové války, resp. po konsolidaci státoprávních poměrů a po bojích na Slovensku na začátku roku 1919. Do té doby byly prvně příchozí italské legionářské pluky stále součástí ozbrojených sil v jejichž rámci se účastnily bojů o výslednou podobu hranic. Ty byly přetvořeny v listopadu 1918 na armádní sbor.⁵ K jejich demobilizaci a případně vstupu do četnictva docházelo následně.

Překládaná studie je členěna na kapitoly, které jsou dále členěny na podkapitoly s dílčími sledovanými aspekty. První kapitola, kterou je i tento text součástí, seznamuje čtenáře

⁴ ZAVŘEL František, *Deset roků práce Čs. obce legionářské, 1921-1931*, Praha: ČsOL, 1931, s. 42.

⁵ ŠEDIVÝ Ivan, *Legionáři a československá armáda 1918-1938*, in: DEJMEK Jindřich, HANZAL Josef, *České země a Československo v Evropě XIX. a XX. století: sborník prací k 65. narozeninám prof. dr. Roberta Kvačka*. Praha: Historický ústav AV ČR, 1997, 534 s.

s výzkumných záměrem, se strukturou a limity, které tato práce vzhledem ke složitosti tématu má. Pro potřeby dalšího výzkumu seznamuje čtenáře s aktuálním stavem vydané literatury a vědeckých studií na téma četnictva a zejména na legionáře uvnitř sboru. V neposlední řadě také představuje soupis a charakteristiku primárních pramenů, které jsou k výzkumu použity.

Závěr první kapitoly se věnuje stručnému popisu fenoménu četnictva a legionářství. Popisuje postavení četnictva ve společnosti, jeho roli na udržování pořádku a na reprezentaci státní moci. Legionářskou perspektivu popisuje v kontextu vzniku republiky jako důležitou součást státotvorné československé identity. Práce pracuje s legionářským narativem meziválečného období, který vnímá legionáře jako vzor ctností (viděno prismatem tehdejší doby). Tyto témata jsou pro kontext práce důležitá, protože je třeba vnímat problematiku četníků-legionářů jako součást reálií meziválečného období v Československu.

Druhá kapitola je věnována legislativě na úrovni zákonů, které zásadně upravovaly činnost četnictva v kontextu společnosti. Věnovat se budu vnitřním předpisům a nařízením, které kodifikovaly hodnostní zařazení, typologii služeb, služební postupy a také legionářský dorost.⁶ Největší část kapitoly popisuje vztah legionářů k právnímu řádu ČSR. Budou zmíněny okolnosti vzniku a dopady tzv. legionářského zákona, který do značné míry nastavil parametry pro přijímání k četnictvu. Právní kontext je v celkovém důsledku studie důležitý pro pochopení státního zásahu do služby četníků-legionářů. Na legionářské legislativě bude následně možné demonstrovat, jak důsledně byly zákony a nařízení v praxi dodržovány a jak k nim bylo četníky přistupováno. Jelikož autor nemá právní vzdělání, nebude se kapitola věnovat právní expertíze přijatých zákonů, ale spíše jejich faktickou implementací a reflexí ve společnosti, resp. v četnictvu.

Třetí kapitola je dedikována zásadnímu zlomu, tedy přijímání legionářů do řad četnictva. Chronologicky je vymezena roky 1919-1921. V tomto období došlo k přijetí největšího počtu četníků-legionářů. Kapitola je dělena na dvě části. První, která je dále členěna na další podkapitoly, sleduje dílčí aspekty přijímání ke sboru. Věnuje se například otázce nedostatečného obsazení služebních míst, konsolidace poměrů v nové republice, a také odhaluje motivace, které mohly hrát důležitou roli v rozhodnutí legionářů vystoupit z řad armády a nechat se přeřadit k četnictvu. Jedna z podkapitol se také věnuje problematice pozdě

⁶ „Dorost“ bylo označení používané zejména v počátcích první republiky a označovalo tzv. četníky na zkoušku. Tedy období prvního zkušebního roku, než byl uchazeč definitivně převzat do stavu četnictva.

příchozích legionářů z Ruska, kteří kvůli své anabázi nestihli včas obsadit některá exponovaná tabulková místa a tento hendikep je provázel po celou profesní kariéru.

Druhá část třetí kapitoly popisuje již samotný proces přijímání k četnictvu. Poodhaluje úlevy a protekce, které byly četníkům-legionářům udělovány, ale také důsledky tohoto konání na kondici četnictva. Poměrná část je věnována hodnostnímu pořadí, tedy tématu, ve kterém docházelo k dynamickým změnám, a které bylo po celou dobu meziválečného období častým bodem sváru. V neposlední řadě je ve třetí kapitole věnován prostor projekci legionářské minulosti do četnické služby. Je sledováno to, jak četníci-legionáři reflektovali svoji minulost, a jak se (ne)hlásili ke svým legionářským tradicím.

Čtvrtá kapitola je chronologicky ohraničena roky 1921-1928. To je z důvodu, že v tomto období došlo k překonání rakousko-uherského odkazu a ke stabilizaci poměrů uvnitř sboru. Po tuto dobu platil zákon 299/1920 Sb. z. a n. definující četnictvo. Zároveň došlo ke změnám v organizační struktuře a v přerozdělení některých správních oblastí. Ve druhé dekádě 20. století bylo četnictvo po prvních letech existence v nové republice pevně ukotveno v systému státní správy.

V kapitole jsou zmíněny okolnosti nástupu četníků-legionářů do služby a následná konfrontace s reálnými poměry ve službě. Je pamatováno na rozpory, které vyvstaly příchodem velkého množství četníků-legionářů, kteří byli konfrontováni s veterány c. a k. armády. O kritiku nastalých poměrů nebyla nouze. Prostor je věnován problémovým četníkům-legionářům a s tím souvisejícím prvním odchodům ze sboru. Na druhou stranu je také popsána výkonnost četníků-legionářů a jejich hodnostní postup hierarchií četnického sboru. Závěr kapitoly se zaměřuje na pokusy o reformy sboru a snahu o založení stavovských a zájmových organizací, jejichž vznik četníci-legionáři často iniciovali.

Následující kapitola pokrývá třicátá léta a postihuje změny, které se udály ve sboru v kontextu sledovaného fenoménu. Popisuje nové role, které četníkům-legionářům připadly, a také jejich prismatem reflektuje uplynulou dekádu. Sleduje kariérní postup a shrnuje čtenáři typologii nejčastějších komplikací a sporů, které uvnitř sboru panovaly. Závěr kapitoly se více věnuje konkrétním osudům četníků-legionářů, kteří svým přispěním výrazně pomohli budovat četnický sbor.

Zásadním mezník ve sledované problematice způsobil vznik Protektorátu Čechy a Morava. Respektive nebyl to samotný 16. březen 1938, který by definoval budoucí osud legionářů, nýbrž započal postupnou činnost protektorátních úřadů namířenou proti domnělým nepřátelům. Mezi

ně se řadili četníci-legionáři nejen svou válečnou zkušeností, ale i aktivním působením u bezpečnostního sboru. Období protektorátu je v kontextu četníků-legionářů neméně zajímavé, avšak zcela odlišné od meziválečného období. Není proto možné mu v rámci této práce věnovat náležitý prostor. Problematika bude alespoň rámcově nastíněna v rámci doslovu v závěru práce.

Konec studie přinese shrnutí karierní dynamiky četníků-legionářů. Zhodnotí jejich působení v komparaci s ostatními četníky a nastíní zakončení jejich profesních kariér. Závěr práce nabídne možná východiska dalšího výzkumu v této oblasti a limity dané problematiky. Součástí práce bude neúplný seznam četníků-legionářů, jelikož během práce s archivními prameny docházelo k objevení velkého množství příslušníků, které lze alespoň takto symbolicky připomenout. Přínos této databáze tkví v její unikátnosti, protože (autorovi) není dosud známa podobná veřejně dostupná práce.

1.3 Limity práce

Služební činnost četníků byla velmi pestrá a měla svá specifika ať už na základě teritoria či specializace (např. služba pátrací, letecká, dopravní). Částečný obraz nám mohou poskytnout dochované staniční knihy, které popisují „denní provoz“ jedné konkrétní stanice. O charakteru práce důstojníků toho lze zjistit o poznání méně. Nejlépe lze usuzovat z jimi vytvořených dokumentů a dalších pramenů. Komplikované je odlišování četníků-legionářů a nelegionářů, protože ne vždy a za každých okolností byl tento fakt akcentován. Vzhledem k chybějící úplné databázi nelze vždy s přesností určit, kdy se jednalo o četníka s legionářkou minulostí. Práce logicky naráží na mantinely omezené pramennou základnou, která ne vždy reflektuje fenomén zkoumaný v této studii.

Na problematikou je nahlíženo „shora“, tedy prismatem nejvyššího velení četnictva. Důvody již byly popsány výše. Toto rozhodnutí omezuje možnost pracovat s archiváliemi vytvořenými nižšími organizačními celky, které by mohly být konkrétnější, avšak postrádaly by celistvost a nadhled zkoumané problematiky. Možné dílčí informace nebyly reflektovány Generálním velitelem četnictva, protože nebyly dostatečně „závažné“ v celorepublikovém kontextu. Pestřejší ilustrační kontext je tak do jisté míry omezen na novinové články a sekundární prameny.

Zjišťování postojů četníků k dané problematice (např. vztahu na pracovišti) lze zjistit primárně *ex post* z prepisů přímých řečí aktérů. Je tedy nasnadě k nim přistupovat s odstupem, protože se většinou jedná o záznamy přestupků, sporů a konfliktů, kde obě strany měly reálný zájem na

pokřivení záznamu skutečné události. V neposlední řadě není dochováno mnoho pramenů této povahy. Je tak znemožněna alespoň částečná objektivizace a kvantifikace.

Z důvodu torzovitosti některých archivních pramenů, zejména Kanceláře legií⁷ chybějí statistické údaje, které by se zabývaly četnickou otázkou. Statistické ročenky⁸ shrnují souhrnně činnost četnictva, avšak závěry v kontextu studie nejsou relevantní. Není tedy možné, jakkoliv kvantifikovat výzkumné závěry práce.

1.4 Dosavadní stav bádání a rozbor pramenné základny

1.4.1 Literatura

Četnictvo si každý nejspíše spojí s úspěšným seriálem České Televize – Četnické humoreskami⁹ – přičemž název je odvozen od stejnojmenných povídek vydávaných v meziválečném období.¹⁰ V obou případech se jedná o uměleckou licenci, která se v mnohém rozchází s realitou sboru. Není však bez zajímavosti, že ústřední postavou byl nejen v seriálu, ale i ve skutečnosti četník-legionář.

Četnictvu byla věnována pozornost také v období socialismu. Prismatem komunistické ideologie bylo na četnictvo nahlíženo se silným ideologickým a bezvýhradně negativním podtextem. Kritizováno bylo jejich nasazení k potlačení stávek a působení některých četníků v rakouském a následně českém, či případně protektorátním četnictvu. Rozmanitá škála práce četnictva a nezpochybnitelná role na udržování bezpečnosti zůstávala cíleně opomíjena. Dobrým příkladem této tvorby je normalizační studie Ivana Bohaty.¹¹ Komunistická ideologie se proti četnictvu vyhradila už v 50. letech. Velký zájem budil tzv. incident u Duchcovského viaduktu, kde v roce 1931 došlo ke střetu stávkujících dělníků s četnictvem. Výsledkem byli čtyři zastřelení dělníci. Incident byl komunistickou propagandou ztvárněn v divadelní hře¹² a na místě události byl v druhé polovině padesátých let postaven pomník padlého dělníka. Pomník se stal místem paměti a měl představovat pietu padlým, která přechází v revoluční boj za lepší socialistické zítřky.¹³

⁷ Vojenský ústřední archiv – Vojenský historický archiv Praha, fond Kancelář legií.

⁸ Statistická příručka Republiky Československé, II, Praha 1925.; Statistická příručka Republiky Československé, III, Praha 1928.; Statistická ročenka Republiky Československé, IV, Praha 1932.

⁹ Četnické humoresky byly vyprodukované Českou televizí mezi lety 1998 a 2004. Režisérem byl Antonín Moskalyk a Pavlína Moskalyková.

¹⁰ MLADÝ Bohumil et.al., *Četnické humoresky I.*, Praha: Československý Kompas, 1929.

¹¹ BOHATA Ivan, *Protílídová úloha četnictva 1918-1938*, Praha: Federální ministerstvo vnitra, 1978.

¹² CACH Vojtěch, *Duchcovský viadukt*, divadelní hra, 1950.

¹³ PÝCHA Čeněk, *Duchcovský viadukt*, in: ŠUSTROVÁ Radka et. al., *Česká paměť*, Praha: Academia, 2014, s. 265-268.

Objektivnější pohled nabídl až práce vydané v 90. letech. V tomto období vyšla dosud nepřekonaná trilogie z pera policejních historiků Pavla Macka a Ladislava Uhlíře¹⁴, která je věnována téměř stoleté historii četnictva na našem území. Věnuje se zejména správnímu a organizačnímu vývoji, výstroji a výzbroji. Chybí ji však větší zasazení do kontextu.

Pro základní přehled lze využít studii Reného Petráše,¹⁵ která popisuje fungování četnictva v kontextu právního rámce. Pro pochopení, jak probíhalo rozšiřování státní správy (a tedy i četnictva) na Slovensko během konsolidace poválečných poměrů a v prvních letech republiky, je vhodná souborná studie *Dějiny správy v českých zemích*.¹⁶

Nejnovějším příspěvkem k problematice četnictva je kniha ředitele Muzea policie ČR Radka Galaše s názvem *Československé četnictvo 1918-1929*.¹⁷ Byť by se mohlo zdát, že o této problematice již nelze napsat mnoho nového, Galaš tuto tezi vyvrací a ukazuje tak, že i po dvou dekádách, kdy se četnická historie stala zájmem několika historiků a nespočetně většího množství badatelů, stále skýtá mnohé nezodpovězené otázky. Největší přidaná hodnota knihy je, že kompiluje informace roztroušené v různých studiích. Galaš popisuje první dekádu vývoje republikového četnictva a jeho práce jako dosud jediná, byť v omezené míře, obsahuje zmínky o četnících-legionářích. Publikace Miroslava Spurného je bohatě ilustrovaná práce představující základní rozměr četnické i policejní služby v meziválečném období.¹⁸ Postrádá však komplexnější pojetí obou bezpečnostních složek v kontextu doby. Fenoménu četnických leteckých hlídek je věnována kniha s názvem *Vzdušní donkichoti*.¹⁹

O charakteru výkonu služby v rámci četnických pátracích stanic byla vydána monografie s regionálním vymezením Chebska, která mj. obsahuje osobní unikátní fotografie případů zaznamenaných četníkem Karlem Kafkou.²⁰ Zároveň obsahuje životopisy několika četníků-legionářů, kteří se stali veliteli a důležitými články četnického sboru na Chebsku. Hodnotná monografie regionálního kontextu věnující se všem bezpečnostním složkám Chebska je práce Ondřeje Koláře.²¹ Události roku 1938 v severozápadních Čechách pohledem četnictva byly zpracovány ve dvoudílné monografii Vladimíra Bružeňáka a Josefa Mackeho, přičemž první

¹⁴ MACEK Pavel, UHLÍŘ Ladislav, *Dějiny policie a četnictva*, díly I., II., III., Praha.

¹⁵ MALÝ Karel, SOUKUP Ladislav, *Československé právo a právní věda v meziválečném období (1918-1938) a jejich místo ve střední Evropě*: sborník příspěvků. Praha: Karolinum, 2010.

¹⁶ HLEDÍKOVÁ Zdeňka et.al., *Dějiny správy v českých zemích: od počátků státu po současnost*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2005.

¹⁷ GALAŠ Radek, *Československé četnictvo 1918-1929*, Praha: Academia, 2019.

¹⁸ SPURNÝ Miroslav, *Ve dne v noci podle zákoníku...*, Olomouc: Univerzita Palackého, 2013.

¹⁹ MAREK Jindřich, *Vzdušní donkichoti. Četnické letecké hlídky 1935-1939*, Cheb: Svět křídel, 2001.

²⁰ BRUŽEŇÁK Vladimír, BERNART Miloš, *Zločin na západě*, Cheb: Svět křídel, 2021.

²¹ KOLÁŘ Ondřej, *Státní pořádkové služby na Chebsku*, Praha: Academia, 2016.

díl je regionálně vymezen na oblast Sokolovska a druhý na oblast Karlovarska.²² Oblastně vymezené práce o četnických stanicích jsou častým námětem závěrečných studentských prací, kterých za poslední dekádu vzniklo nespočet. Jejich největší přidaná hodnota je v popisu regionálních specifíků četnické problematiky. Jmenujme alespoň ty nejzásadnější, jako je práce *Činnost zemského četnického velitelství ve Slezsku v letech 1918–1928*,²³ v Moravské Ostravě,²⁴ v Kladně,²⁵ či ve Zlíně.²⁶

Závěrečné studentské práce se mnohdy věnují dílčím tématům v rámci četnického sboru, která jsou tolik potřebným doplněním „velkých“ dějin četnictva. Studie Miroslava Suchého se věnuje historickému a pedagogickému aspektu vzdělávání u četnictva i policie.²⁷ Příspěvek ve sborníku policejního almanachu²⁸ a také závěrečná práce²⁹ Jaroslavy Plosové přináší unikátní sondu dobového vnímání četnictva ve společnosti a jejich spolkovou činnost.

Zásadní diplomová práce, ze které vychází mnoho dalších studií je podrobná a nepřekonaná práce Martina Klečackého, která se vyčerpávajícím způsobem věnuje prvním dvěma rokům četnictva v Československé republice a procesu transformace sboru do struktur nové republiky.³⁰ Fenomén transformace sboru z monarchie do republiky je také leitmotivem disertační práce Jaroslavy Kacetlové (roz. Plosové).³¹ První dva roky četnictva i policie v dynamicky se měnícím Těšínsku popisuje monografie manželů Kolářových.³²

Ve výčtu dosud vydaných monografií a studií nelze opomenout badatele Michala Dlouhého, který stál za vznikem seriálu *Četnické humoresky* a stal se průkopníkem a propagátorem

²² BRUŽEŇÁK Vladimír, MACKÉ Josef, *Morový rok 1938 na Sokolovsku a Karlovarsku*, Cheb: Svět křidel, 2017.

²³ BARTEČKOVÁ Ivana, *Činnost zemského četnického velitelství ve Slezsku v letech 1918–1928*, diplomová práce, Univerzita Palackého v Olomouci, Olomouc, 2013.

²⁴ LOKAJ Martin, *Československé četnictvo v Moravské Ostravě v letech 1918–1938*, bakalářská práce, Ostravská univerzita, Ostrava, 2014.

²⁵ MAREK Luboš, *Četnická stanice v Kladně (1918-1938)*, diplomová práce, Univerzita Hradec Králové, Hradec Králové, 2017.

²⁶ MÁLEK Jan, *Vývoj, historie a činnost četnictva v Československu v letech 1918-1945 na příkladu Četnické stanice Zlín a Okresního četnického velitelství Zlín*, diplomová práce, Univerzita Hradec Králové, Hradec Králové, 2014.

²⁷ SUCHÝ Miroslav, *Historie vzdělávání u četnictva a policie československé republiky*, bakalářská práce, Masarykova Univerzita, Brno, 2008.

²⁸ PLOSOVÁ Jaroslava, *Spolkový život četnictva ve 20. letech 20. století*, in: Almanach z V. konference policejních historiků, Praha, 2010.

²⁹ PLOSOVÁ Jaroslava, *Situace četnictva a jeho obraz ve společnosti ve 20. a na počátku 30. let 20. století na příkladu Zemského četnického velitelství v Brně*, diplomová práce, Masarykova univerzita, Brno, 2006.

³⁰ KLEČACKÝ Martin, *Převzetí rakouského četnictva československým státem 1918-1919*, diplomová práce, Univerzita Karlova, Praha, 2010.

³¹ KACETLOVÁ Jaroslava, *Četnictvo na cestě od monarchie k republice. Budování Četnického sboru v Československu v letech 1918-1925*, disertační práce, Masarykova univerzita, Brno, 2013.

³² KOLÁŘOVÁ Ivana, KOLÁŘ Ondřej, *Československé četnictvo a policie ve sporu o Těšínsko 1918-1920*, Praha: Academia, 2020.

četnictva. Většina jeho vydaných prací jsou popularizačního charakteru. Knihy sledují vývoj konkrétních kriminálních případů a zajímavostí z četnického života. Tyto knihy bohužel postrádají náležitosti vědecké práce. Dlouhý se věnuje konkrétním aspektům a osobnostem a jeho práce jsou cenným příspěvkem k četnické každodennosti. Jeho kniha „*Století četnické kriminalistiky*“³³ je v mnohém odlišná. Jedná se o hodnotnou a odbornou monografii věnované vzniku a vývoji kriminalistiky na českém území.

Samostatnou kapitolou jsou každoroční příspěvky na konferenci policejních historiků pořádané Muzeem Policie ČR. Výsledky těchto dílčích studií následně vycházejí ve sbornících *Almanach z konference policejních historiků*, které jsou bohužel obtížně dostupné. Ve více jak desetileté tradici vydávání sborníku se dosud pouze v jednom případě objevilo krátké pojednání o četnících-legionářích.³⁴

Publikované životopisy a memoáry četníků bohužel nejsou početné. Přitom nabízejí mnohdy unikátní svědectví doby pohledem jednotlivce. Jednou takovou unikátní zповědí je memoár Františka Fary – četníka z třicátých let.³⁵ Jedná se o jedinou dosud publikovanou sondu „řadového“ četníka. Alespoň částečný prostor byl věnován vrchním velitelům a činovníkům četnického sboru. Profesní osud prvního generálního velitele četnictva Václava Řezáče je zachycen v článku již zmíněného Martina Klečackého.³⁶ Kariéru Jaroslava Ježka – četnického vyššího důstojníka a protektorátního ministra vnitra – zpracoval Radek Galaš v jednom ze sborníků konference policejních historiků.³⁷ Dosud nejucelenější životopis generála četnictva přinesla monografie manželů Kolářových.³⁸ Memoár četníka-legionáře by byl pro studii velmi žádaným pramenem, avšak žádný takový zřejmě neexistuje. Četník-legionář Vilém Exnar své paměti skutečně vydal, avšak týkají se „jen“ válečné zkušenosti.

Jediný, kdo se tématu četníků-legionářů systematicky věnuje je doktorand Ostravské univerzity Martin Lokaj, který se zaměřuje na konkrétní důstojníky. Jeho přístup k vědecké práci je v kontextu ostatních autorů do jisté míry unikátní tím, že se snaží mnohdy torzovité údaje

³³ DLOUHÝ Michal, *Století četnické kriminalistiky*, Cheb: Svět křídel, 2014.

³⁴ PANUŠ Bernard, *Projekt – Českoslovenští legionáři – četníci a policisté*, in: *Almanach z III. konference policejních historiků*, Praha, 2008.

³⁵ FARA František, *Četnické vzpomínky*, Praha: Codyprint, 2002.

³⁶ KLEČACKÝ Martin, *Generálmajor Václav Řezáč – Četnickým důstojníkem z monarchie do republiky*, in: *Almanach příspěvků VII. konference policejních historiků*, Praha, 2013, s. 285–305.

³⁷ GALAŠ Radek, *Generál Josef Ježek – seznamte se, prosím...*, in: *Almanach příspěvků III. konference policejních historiků*, Praha, 2008, s. 297–336.

³⁸ KOLÁŘOVÁ Ivana, KOLÁŘ Ondřej, *Generál četnictva Karel Vyčítal*, Praha: Academia, 2018.

kvantifikovat a přináší číselná a statistická data, která dávají problematice četníků-legionářů nový a vítaný rozměr.³⁹

Tato studie se v následující kapitole věnuje četnické a legionářské legislativě. Legionářská legislativa, byť v kontextu armády, byla přehledně zpracována ve studii „*Legionáři a československá republika*“.⁴⁰

Vyčerpávající, byť katalogový soupis literatury na téma bezpečnostních sborů od roku 1918-1991 byl sepsán Davidem Hubeným a Lubošem Kokešem.⁴¹

1.4.2 Archivní prameny

Četnictvo jako úřad vyprodukovalo během své činnosti velké množství dokumentů různých druhů. Často se jedná o odosobněné „strojově“ vyplněné formuláře, jako byly například pátrací listiny, záznamy o výsledku, nebo korespondence mezi jednotlivými stanicemi a mezi nadřízenými stupni. V případě Generálního velitele četnictva jde především o soubor komunikace mezi ministerstvy, správními úřady a organizacemi.

Pro studium regionálních poměrů v četnictvu jsou k dispozici archiválie ve Státních okresních archivech, kde jsou torzovitě uloženy již zmíněné staniční knihy, kroniky, korespondence a další materiály s místní příslušností.

Pro studia komplexních procesů je vhodné studovat archiválie ve fondech zemských četnických velitelství (ZČV).⁴² Fond ZČV je tematicky pestrý a rozsáhlý. Neinformuje o dílčích případech, ale naopak o správě nižších organizačních celků a o problematice, která přesahuje jejich působnost. Skutečný makro pohled nabízí až fond Generálního velitele četnictva.⁴³ Strukturou je podobný výše zmíněnému ZČV, avšak kombinuje agendu všech četnických velitelství. Jeho součástí jsou i kvalifikační listiny, které obsahují podrobné informace o jednotlivých četnících, avšak ne všechny se dochovaly. Zajímavé jsou dokumenty týkající se odborných kurzů, kauz, či sporů s tendenčně psaným časopisem *Četnický obzor*. Pro sledované téma je tento fond zásadní, neboť obsahuje zmínky o četnících-legionářích při jejich náboru, řešení jejich kariérního postupu a dalším aspektům jejich působení u sboru. Fond obsahuje téměř devadesát

³⁹ Viz. LOKAJ Martin, *Legionáři v řadách správního důstojnictva československého četnictva*, in: *Východočeské listy*, č. 41, roč. 2019, s. 21.

⁴⁰ ŠEDIVÝ 1997.

⁴¹ HUBENÝ David, KOKEŠ Luboš, *Výběrová bibliografie k dějinám bezpečnostních složek na území Československa v letech 1918-1991*, Praha: NACR/ÚSTR, in web: https://www.nacr.cz/wp-content/uploads/2021/03/Bibliografie_bezp_slo%C5%BEky_2021-1.pdf, (cit. 31.10.2021).

⁴² V případě zemského velitelství v Čechách je pramenná základna uložena v Národním Archivu v Praze.

⁴³ Národní Archiv (dále jen NA Praha), fond. Generální velitel četnictva (dále jen GVC).

kartonů, avšak je značně neuspořádaný a inventární čísla často neodpovídají pořadí. Proto bylo při výzkumu nutné projít celý fond, aby nedošlo k opomenutí některých podstatných dokumentů týkajících se sledovaného tématu. Pro záležitosti týkající se protektorátního četnictva lze bádát ve fondu Německého státního ministerstva pro Čechy a Moravu.⁴⁴ Fond obsahuje materiály vyprodukované německou okupační správou a ve vztahu k četníkům-legionářům nabízí torzovité prověřkové řízení o jejich státní spolehlivosti a rozhodnutí o dalším profesním osudu.

Kromě Národního archivu je dalším důležitým zdrojem informací Vojenský ústřední archiv – Vojenský historický archiv (dále jen VUA) v Praze-Ruzyni. Zde uložený fond Kancelář legií⁴⁵ (KLEG) obsahuje záznam o provozu kanceláře legií, která měla na starost uplatňovat práva legionářů a pomáhala jim v uplatnění na trhu práce. Nezřídka se zapojovala do intervencí za přijetí toho či onoho četníka ke sboru. Fond je však nezpracovaný a většina informací se týká spíše provozu samotné kanceláře než samotné náplně jejich práce. Ve vztahu ke sledovanému tématu nabízí jen značně omezené informace. Kancelář si například nevedla žádné statistiky uplatnění legionářů u četnictva a ani jejich zpětnou vazbu na službu v četnictvu. Částečně je to způsobeno tím, že sbor spadal do gesce Ministerstva vnitra a KLEG byl organizován pod Ministerstvem národní obrany (MNO). Navíc četnictvo bylo jedno z mnoha složek, kde legionáři našli uplatnění. Častěji se s relevantními dokumenty z provenience této kanceláře lze setkat v ostatních fondech v podobě došlé korespondence. VUA má nejvíce informací ve vztahu k četnictvu ve fondech MNO,⁴⁶ pod které spadalo četnictvo v první fázi transformace rakouského četnictva do republikových struktur. Jelikož po celou dobu mělo vojenskou organizaci, spadlo pod vojenskou jurisdikci. Veškeré prohřešky četníků ve službě řešil vojenský soud, který má ve VUA své fondy.⁴⁷ Ty obsahují často velmi podrobné rozsudky jednotlivých případů. Pro záměr této studie slouží jako ilustrativní případy přečinů a zločinů, kterých se četníci-legionáři dopouštěli. Dokumenty z fondu umožňují letmou komparaci v počtu a závažnosti případů s ostatními četníky.

Některé torzovité údaje obsahuje i archiv Ministerstva vnitra.⁴⁸ Charakter materiálů zde uložených tkví v organizačních řešeních nově vznikající Stráže národní bezpečnosti, která

⁴⁴ NA Praha, fond Německé státní ministerstvo pro Čechy a Moravu.

⁴⁵ Vojenský ústřední archiv – Vojenský historický archiv (dále jen VUA Praha), fond Kancelář legií (dále jen KLEG).

⁴⁶ VUA Praha, fond Prezidium Ministerstva národní obrany I.

⁴⁷ Např. VUA Praha, fond Divisní soud Plzeň 1918-1939.

⁴⁸ Archiv Bezpečnostních složek, B. Archivní fondy řídicích a organizačních útvarů ministerstva vnitra (MV) a federálního ministerstva vnitra (FMV), fond Bezpečnostní složky ministerstva vnitra (MV).

v sobě inkorporovala většinu bezpečnostních složek meziválečného/protektorátního období. Chronologicky se však věnují zejména období třetí republiky. Z meziválečné četnické problematiky obsahuje zejména soupisy jejích příslušníků pro účely pozdějších kárných řízení. V rámci této studie se jedná o okrajové informace využité pro ucelený kontext shrnující závěry práce.

Hodnotné materiály obsahující informace o průběhu jednání poslanců s legionářskou minulostí nabízí Archiv Poslanecké Sněmovny, kde jsou uloženy (na internetu volně dostupné) stenoprotokoly z rokovaní sněmovny během přijímání zákonů vztahujících se k četnictvu a legionářské otázce.

Studium fenoménu legionářství v četnictvu je obecně problematická záležitost, protože z větší části prameny neobsahují doslovné zmínky o četnících jako legionářích. Proto je nutné pečlivě kontrolovat každý dokument a hledat možnou spojitost se sledovaným tématem. To je problém zejména materiálů z konce dvacátých let a po celá třicátá léta, protože v té době již byli četníci-legionáři pevnou součástí sboru a jejich minulost nebyla natolik podstatná, aby byla zapisována. Na badateli tak leží velká zodpovědnost ve formě schopnosti rozlišovat a hledat skryté legionářské materiály, které nejsou na první pohled zřetelné, přesto se týkají například konkrétního četníka-legionáře. Je tedy nutná dobrá znalost problematiky. Důsledkem toho vznikl vedlejší produkt této práce ve formě soupisu četníků-legionářů, kteří byli spolehlivě identifikováni jako veteráni s legionářskou minulostí (viz. příloha).

1.4.3 Dobová literatura, tisk a tištěné prameny

Pro dotvoření celkového obrazu zkoumaného fenoménu bylo zapotřebí nespolehat se pouze na omezený zdroj archivních pramenů úřední proveniencí, ale také na novinové články, které mnohdy zachytily dynamiku, která by jinak (např. kvůli své povaze) nebyla četnickým referátem reflektována. Ve studii jsou tak využity celorepublikové tiskoviny, jako například *Národní osvobození*, či noviny z dílen legionářských organizací jako je například *Legionár*, *Legionářský směr* a *Legie*.

Důležitým pramenem, který skýtá dobový pohled na profesní uplatnění legionářů jsou jubilejní knihy vydávané nejčastěji k 10. výročí vzniku republiky nebo jubileu Československé obce legionářské (dále jen ČsOL). Zcela zásadní je kniha *Deset roků práce ČsOL 1921-1931*,⁴⁹ která jako jediná uceleně, byť stroze, informuje o četnících-legionářích a jejich pozici ve sboru,

⁴⁹ ZAVŘEL 1931.

kteřou si za deset let vybudovali. Mezi další důležité prameny jsou knihy jednotlivých jednot této největší legionářské organizace.⁵⁰ Velkou kritiku týkající se uplatnění legionářů na trhu práce (vč. nedostatečného zastoupení u četnictva) obsahuje kniha *Legie, národ, stát*, jejichž autory jsou legionářští poslanci a ve veřejném prostoru činný generál Rudolf Medek.⁵¹

Četníci nemohli veřejně prezentovat své postoje, a tak pod pseudonymy psali statě týkající se poměrů v četnickém sboru. Tyto články byly uveřejňovány v časopisech jako je například již jednou zmíněný *Četnický obzor*, ale také méně známé noviny jako byly *Četnická hlídka* a *Četnické listy*. Pod skrytem anonymity se autoři neštítí ostré kritiky, avšak často je motivem článků osobní zášť vůči sboru. Základ kritiky je ve svém důsledku nepochopení komplexnosti celé problematiky.⁵²

Některé specifické informace týkající se vyhlášek, nařízení a četnických věstníků lze studovat v souborné sbírce s názvem *Rukověť četnictva*. Tento několikadílňý projekt zpracoval četník s právnickým vzděláním – Josef Erhart, který jej vydával v meziválečném období. Pro výzkum je možné použít i tzv. *Kalendáře četnictva*, které vycházely jednou ročně. Obsahují soupis všech sloužících četníků, což lze využít k porovnání kariérního postupu a zjišťování, kdy konkrétní četník u sboru sloužil. Kalendáře jsou špatně dostupné a sběratelsky cenné.

1.5 Role četníka ve společnosti

Následující řádky mají za cíl přiblížit čtenáři důvod, proč je důležité věnovat se dějinám legionářů uvnitř četnictva. Obě složky se staly pevnou součástí každodenního života meziválečné éry a étos, který byl kolem nich budován měl velký odraz ve společnosti.

Četnictvo bylo vnímáno odlišně v různých částech země. V oblastech, kde převažovala německá, polská, maďarská či rusínská menšina nebylo vždy vítáno s otevřenou náručí, protože tamější obyvatelé neměli přílišné pochopení pro nově vzniklý stát. Četnictvo bylo často jediný „živý“ reprezentant státní moci, a proto nebylo oblíbené.⁵³ Během konsolidace státoprávních

⁵⁰ URBAN Jaroslav et.al., *Deset let práce jednot. Českoslov. Obce legionářské v župě pardubické*, Pardubice: Župní výbor ČsOL v Pardubicích, 1931.

⁵¹ HOLEČEK Vojtěch et.al., *Legie, národ, stát*, Praha: Nezávislá jednota československých legionářů s kruhem svých přátel, 1933.

⁵² Tvrzení vyplývá z interních šetření, které si referát Generálního velitele četnictva nechával vypracovat, aby věděl, jaké má zaujmout stanovisko. Srovnej: NA Praha, GVC inv.č. 347, karton 9.

⁵³ KOLÁŘ Ondřej, *Problematika četnictva v interpelacích Národního shromáždění 1918-1925*, in: *Historica Olomucensia*, č. 42, roč. 2012, s.117.

poměrů bylo četnictvo kvůli své kontinuitě z dob Rakouska-Uherska negativně vnímáno i v českých oblastech, kdy byli četníci viděni jako „*rakušáci špiclové*“.⁵⁴

Nejen díky své uniformě s československými distinkcemi, ale hlavně díky každodennímu hlídkování v přiděleném obvodu, místní znalosti a účasti na pietních a svátečních akcích, bylo četnictvo všudypřítomné a stalo se každodenní realitou obyvatelstva. Lze říct, že ze všech státních orgánů bylo četnictvo s obyvatelstvem v nejužším kontaktu. Mezi hlavní úkoly četníka byla dokonalá reprezentace nejen sebe a sboru, ale především Československa jako takového. Četník musel s každým jednat uctivě a dotyčným vykat. Nebylo myslitelné, aby byl někde spatřen opilý či v doprovodu osob s „pochybnou“ minulostí. Mezi samozřejmé se počítalo suverénní a precizní vystupování, perfektní vzhled a kultivovanost projevu.⁵⁵ Služební instrukce o chování četníků hovořila např. takto: „*Četníci mají se chovati vážně, slušně a zdvořile. Každým přehmatem, hrubostí a surovostí slovem i činem při služebních výkonech trpí újmu vážnost jednotlivce i celého sboru a ztěžuje se zakročení četníka. To platí zvláště tehdy, je-li četník při slavnostech, větších shromážděních apod., kdy každá nerozváženost, osobitost anebo zbytečné obtěžování může přivoditi nepříjemné a nebezpečné výstupy.*“⁵⁶ Aby četník neztratil svoji autoritu, bylo nadřízeným četníkům výslovně zakázáno na veřejnosti karát své podřízené.⁵⁷ Mimo službu, kdy četník neměl uniformu, mu byla dána možnost navštěvovat zábavy a hostince, avšak stále bylo třeba mít na paměti profesní obraz. To platilo zejména v menších městech a na vesnicích, kde četníka každý znal.

Role četníka ve společnosti tkvěla kromě zjevného vymáhání práva a zajišťování bezpečnosti, také v roli nositele ctností a mravních hodnot. Autorita jeho úřadu a reputace sboru byla velmi důsledně budována a chráněna. Kromě prohřešků jednotlivých četníků neutrpěla reputace sboru v meziválečném období zásadní újmy. Také proto byli četníci zařazováni mezi vyšší společenské kruhy.⁵⁸ Kvůli obavám z možných nařčení ze zaujatosti byla zakázána jakákoliv účast na veřejném životě. Nebylo možné, aby četník byl zároveň členem správních či osvětových výborů.

Nad možným zrušením volebního práva (aktivního i pasivního) se strhlo mnoho bouřlivých diskusí. Například poslanec Špatný zdůvodňoval nesmyslnost tohoto návrhu v tom smyslu, že

⁵⁴ PLOSOVÁ Jaroslava, *Četník*, in: FASORA Lukáš et. al., *Člověk na Moravě*, Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2006, s. 300.

⁵⁵ VOJČOVÁ Nikola, *Boj proti „nekalým živlům“ v Lišově v letech 1875-1914*, bakalářská práce, Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, České Budějovice, 2015.

⁵⁶ ERHART Josef, *Rukověť četnictva*. Praha: 1937. Služební instrukce pro četnictvo § 8. odst. 1.

⁵⁷ Tamtéž §6.

⁵⁸ PLOSOVÁ 2006, s. 312.

volebního právo pozbývá jen člověk, který je slabomyslný nebo je zločinec. Argumentoval tím, že pokud bude v tomto případě četnictvo postaveno na roveň zločincům, dojde v konečném důsledku k dehonestaci sboru. Poslanec Václav Jáša – bývalý ruský legionář – argumentoval tím, že mnoho četníků i příslušníků armády bojovalo za samostatnost a nebylo by tak správné, aby nyní byli zbaveni práva volit. Četnický sbor se silně vymezil proti navrhovanému zákonu článkem „Žalujeme Československé demokracii“.⁵⁹ Zákon však byl přijat s odůvodněním, že politické boje by mohly omezit stabilitu obou sborů.⁶⁰

Velmi komplikovaná byla i účast ve spolkovém životě. Této problematice bude v kontextu četníků-legionářů ještě věnován prostor.

1.6 Role legionáře ve společnosti

Vystoupení československých zahraničních vojsk během první světové války bylo velkým úspěchem a stalo se základem narativu o československé státnosti. Legionáři byli až nekriticky adorováni a stali se ve společnosti vzorem pro mládež či brannou moc navazující na legionářský odkaz. Nejviditelnějším nositelem legionářské tradice se stala Hradní stráž, která pro audienční a ceremoniální akty využívala právě legionářských uniforem.⁶¹ Navzdory faktu, že většina povolanců českých zemí bojovala v řadách c. a k. monarchie, jejich služba nebyla uznávaná. Vrcholným představitelem boje za „vlastní“ stát se vedle politických elit stali právě legionáři.

Systematicky budovaný nekritický obraz legionářů ve společnosti ještě umocňovala kulturní produkce budující legionářský mýtus. Hojně vydávané legionářské memoáry a epeje nebyly synonymem kvalitní literatury, ale spíše se jednalo o módní záležitost.⁶² Kromě populárně-naučné literatury bylo věnováno mnoho úsilí a finančních prostředků do tvorby filmů s legionářskou tematikou. Rudolf Medek – legionář a později ředitel Památníku národního osvobození – byl nejmenovaným reprezentantem legionářů-umělců. Účastnil příprav filmů, jako byly *Za československý stát* nebo *Zborov*.⁶³ Na rozdíl od zmíněných filmů, které se nedočkaly souhlasné kritiky, byla divadelní hra *Plukovník Švec* úspěšným počinem. Právě

⁵⁹ Citováno dle: GALAŠ 2019, s. 222.

⁶⁰ 56/1927 Sb. z. a n., ze dne 8. dubna 1927.

⁶¹ MLÁKA David, *Archeologie legionářského mýtu v první Republice československé*, bakalářská práce, Univerzita Karlova, Praha, 2016, s. 49-52.

⁶² MICHL Jan, *Legionáři a fenomén legionářství v čs. státnosti*, disertační práce, Univerzita Karlova, Praha, 2008, s. 170.

⁶³ LACHMAN Tomáš, *Legionářská tematika v hraném filmu první republiky aneb Od Československého Ježíška ke Zborovu*, in: *Film a dějiny*, Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2005, s. 213.

osoba legionáře Josefa Švece a jeho tragický osud dal vytvořit jedinečnému kultu mučedníka, který plynule „navázal“ na velikány českých dějin jako byl Jan Hus nebo sv. Václav.

Nejzásadnějším reprezentantem legionářské tradice se měl stát Památník národního osvobození (dnes Národní památník na Vítkově), který však nebyl během první republiky dokončen. Role osvěty a udržování legionářských tradic se zhostil Památník odboje (dnes Vojenský historický ústav). Ten měl za úkol vydávání „státních“ knih s legionářskou tematikou, pořádání výstav, přednášek, správu pozůstalostí předních legionářských osobností a budování sbírek s legionářskou motivikou.⁶⁴

Systematicky budovaný mýtus legionáře jako spoluvůrce státu vyvrcholil odhalením hrobu Neznámého vojína na Staroměstském náměstí v den pátého výročí bitvy u Zborova 2. července 1922. Prostor rakve s ostatky neznámého ruského legionáře, který padl v bitvě u Zborova se stal ústředním místem kolektivní paměti a legionářského narativu, který byl všudypřítomný po celé období meziválečného Československa. Hrob Neznámého vojína se stal hlavním vojenským pietním místem a prostorem, kam přicházeli i zahraniční (nejen) politické delegace vzdávat hold.⁶⁵

S vědomím postavení obou výše zmíněných „entit“ v Československu je zajímavé sledovat jejich střet uvnitř četnického sboru. Legionáři jako reprezentanti a spoluvůrci mladé republiky působili v četnictvu, které navazovalo na monarchistickou organizační strukturu a v jehož čele je i po vzniku republiky většina četníků s „rakouskou“ minulostí. Reputace legionářů je předcházela a již při vstupu do sboru byli konfrontováni v očích ostatních četníků s etablovanou představou legionáře jako živlu, který zásadně ovlivní zaběhlé pořádky. První spory, konflikty, pocity křivdy a střet ideálů s realitou tak na sebe nenechaly dlouho čekat.

⁶⁴ ŠIMEK Viktor, *Hrob neznámého vojína a jeho místo v českém prostředí*, Praha: Národní muzeum, 2021, s. 23-25.

⁶⁵ Tamtéž, s. 28.

2. Téma v právním kontextu

Pro usnadnění návratu legionářů do civilního života a pro plnohodnotné začlenění do společnosti, došlo krátce po vzniku republiky a v průběhu dvacátých let k sérii zákonů, které měly za cíl kodifikovat způsob, jakým budou legionáři odměněni za svoje služby Československu. Jak bude později patrné, přijatá legislativa měla svá úskalí. Před Ministerstvem vnitra navíc ležela výzva v podobě včlenění legionářských zákonů do již existujících četnických rámců. Některé zákony si svým vyzněním odporovaly a bylo na ministerstvu, jak nastalou situaci řešit tak, aby k újmě nedošla ani jedna ze zúčastněných stran. Zároveň muselo brát v potaz odlišné podstaty legionářských a četnických zákonů. Zatímco legionářské zákony byly sepsány v revoluční atmosféře plné ideálů, nadšení a pro všechny státní složky dohromady, četnické zákony navazovaly na dlouholetou kontinuitu reality bezpečnostní služby a reálií četnických potřeb, které se revolucí příliš nezměnily. Legionářské zákony se týkaly zhruba dvou tisíců četníků-legionářů, zatímco četnické se týkaly celého sboru, který čítal okolo patnácti tisíc příslušníků. Naplňování nesourodých zákonů bylo pro Ministerstvo vnitra těžkou výzvou, se kterou se potýkala po celou meziválečnou dobu.

2.1 Četnická legislativa

28. říjen 1918 byl pro četnický sbor ve znamení nového začátku podle starých pravidel. Recepční norma – zejména pak článek 2 – stanovil platnost všech dosavadních říšských jakož i zemských zákonů.⁶⁶ Pro četnictvo to *de iure* znamenalo naprostou kontinuitu ve výkonu své služby (tedy na základě zákona č.1/1895 ř. z. a s tím souvisejících služebních instrukcí). Změnila se ovšem velitelská struktura. Zajímavé je, že to nebylo z podstaty zákona.⁶⁷ Převedení četnického sboru v českých zemích bylo provedeno na základě přípisu z pera nově jmenovaného generála četnictva Václava Řezáče. V dokumentu stálo, že „*místodržitelství shodlo se s Národním výborem, jakožto představitelem suverenity o spoluřízení veřejné správy. Tímto usnesením vstupuje četnictvo též do služeb Národního výboru.*“⁶⁸ Je ovšem při nejmenším sporné, z jaké právní moci generál Řezáč tento přípis učinil, neboť úřad Generála četnictva byl zřízen až o dva dny později. V přípisu generála Řezáče stál apel na změnu výstroje v tom smyslu, aby byl odstraněn orel (symbol C. a k. monarchie) z přileb. Výkon služby v praxi, resp. přechod pod velení Národních výborů, často spočíval v odnesení agendy vč.

⁶⁶ 11/1918 Sb. z. a n., čl. 2.

⁶⁷ Srovnej: *Sbírka zákonů a nařízení státu československého*, vydaná 6.11.1918, s. 2.

⁶⁸ Citováno dle: SPURNÝ 2013, s. 90.

mobilizačních spisů, odzbrojení četníků a často také vynucení slibu věrnosti novému státu.⁶⁹ Přebírání gesce a celková transformace četnictva byla v některých kritických případech doprovázena vraždami četníků.⁷⁰

K podřízení sboru do gesce Ministerstva vnitra (dále jen MV) došlo 27. listopadu 1918. To byl jen začátek mnohých komplikací s nevyjasněnými kompetencemi a „bojem“ o správu četnictva mezi Ministerstvem národní obrany (dále jen MNO) a MV. MNO například vypracovalo návrh zákona o sloučení četnictva s brannou mocí, nicméně přes důrazný odpor MV k přijetí tohoto zákona nedošlo.⁷¹ Tento neutěšený stav trval až do roku 1920, kdy byla správní gesce MV nad četnickým sborem definitivně uzákoněna.⁷² Přesto si však MNO udrželo rozhodovací pravomoci ohledně výzbroje četnictva. Ani uzákoněná podřízenost četnictva MV nepřinesla kýžené vyřešení kompetenčních výhrad. Nadále docházelo ke sporům např. díky rozhodnutí Nejvyššího soudu z 16. srpna 1924, ve kterém stojí, že by se četnictvo mělo pokládat za složku čs. armády.⁷³

V první dvou letech byl stále platný zákon o četnictvu z roku 1895, který byl konstantně upravován na základě nejnovějších poznatků a potřeb. Navíc vycházel z ještě staršího zákona o c. a k. četnictvu z roku 1876.⁷⁴ Tento stav nemohl trvat do nekonečna, a proto definitivu přinesl až nový zákon o četnictvu spolu s novou četnickou služební instrukcí.⁷⁵ I ten však do značné míry vycházel ze zákona z roku 1876. Některé hlavy četnického zákona stanovily paradigma, které vydrželo až do úplného konce sboru v roce 1945.⁷⁶

Zákon z roku 1920 ukotvil organizační strukturu sboru, což mělo za následek sjednocení s civilními úřady. Docházelo tedy ke zřizování četnických velitelství při sídlech politických ale i soudních úřadů, což bylo novum.⁷⁷ Zákon byl napsán volně a v mnoha bodech byl nekonkrétní. Konkretizaci přinesla až služební instrukce, která byla průběžně několikrát novelizována, aby odpovídala dynamickému vývoji společnosti a potřebám četnictva.⁷⁸

⁶⁹ KLEČACKÝ 2010, s. 132.

⁷⁰ DLOUHÝ 2014, s. 31.

⁷¹ PETRÁŠ 2010, s. 1078.

⁷² 218/1920 Sb. z. a n., ze dne 21. března 1920.

⁷³ MACEK Pavel, UHLÍŘ Ladislav, *Dějiny policie a četnictva II*, Praha: 1999, Police history, s. 52.

⁷⁴ č. 19/1876 ř. z., ze dne 26. února 1876.

⁷⁵ 299/1920 Sb. z. a n., ze dne 14. dubna 1920.

⁷⁶ Jednalo se třeba o důraz na sebevzdělávání, rodinné zázemí, pověst atd.

⁷⁷ 299/1920 Sb. z. a n., § 3. odst. 2.

⁷⁸ Např. výnosy MV č. 47.446/13 ze dne 13. července 1923, dále pak č. 55.739/13 ze dne 3. října 1923, č. 35.006/13 ze dne 26. července 1924, č. 60.162/13 ze dne 10. února 1926, č. 37.156/13 ze dne 15. června 1928 a naposledy č. 70.827/13 ze dne 14. března 1932.

Komplikace však nastávaly při rozšiřování působnosti instrukce za hranice historických českých zemích. Na Slovensku a Podkarpatské Rusi se musela vzhledem k právnímu dualismu respektovat uherská služební instrukce, která reflektovala uherský trestní řád. Zákon z roku 1920 vnesl po uplynulých dvou turbulentních a složitých letech klid, řád pro výstavbu, přeskupení sil a obnovení silného a tradičního postavení četnictva v očích veřejnosti.

Přijetí zákona z roku 1920 se neobešlo bez chyb a následné kritiky. JUDr. František Králík zastupující ústavně-právní výbor kritizoval přijatý zákon kvůli nedostatečnému vymezení užití služební zbraně, kdy ji četník směl užit jen po předchozím ataku, nikoliv k odvrácení aktuální hrozby, což stálo život 45 četníků.⁷⁹ Kritikou nešetřil ani poslanec Brodecký, který velmi rozporoval a kritizoval vojenskou organizaci četnictva. Neváhal ani na konec svého projevu dodat, že se jedná o ústavní rozpor, když tvrdil, že ačkoliv je četnictvo vojensky organizováno, není vojskem a nemůže se tedy na něj v době míru vztahovat vojenské soudnictví a trestní řád.⁸⁰ Zatímco první neduh se podařilo vyřešit přijetím nového zákona,⁸¹ vojenská organizace zůstala četnickému sboru po zbytek první republiky.

2.2 Legionářská legislativa

Zákony cílené na řešení legionářské otázky se objevovaly takřka záhy se vznikem republiky. Bylo patrné, že návrat legionářů do společnosti nebude snadnou záležitostí.⁸² Politikům a zákonodárcům bylo jasné, že se o více než 80 000 vojáků, kteří měli statut legionáře,⁸³ musí stát postarat. Respektive musí pomoci legionářům využít jejich potenciál ve státních službách. K tomu měl sloužit komplexní právní rámec. Jeden z vůbec prvních vydaných zákonů se týkal legionářů.⁸⁴ Týden po vyhlášení nové republiky amnestoval legionáře za jejich čin velezrady na monarchii. To bylo v kontextu situace pochopitelné a samozřejmé.

První zákon, který měl za cíl usnadnit vstup legionářů do státních služeb, znamenal také první úlevy oproti ostatním uchazečům.⁸⁵ Zákon je napsán velmi stroze a nekodifikuje dílčí možnosti

⁷⁹ Zpráva výboru ústavně-právního o usnesení senátu (tisk 1277) k vládnímu návrhu zákona (tisk sen. 448 a 485), jímž se doplňují a mění zákony o četnictvu a o sborech stráže bezpečnosti (tisk 1382). in web: Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky, <https://www.psp.cz/eknih/1925ns/ps/stenprot/123schuz/s123001.htm>, (cit. 11.11.2021).

⁸⁰ Tamtéž, in web: Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky, <https://www.psp.cz/eknih/1925ns/ps/stenprot/123schuz/s123004.htm>, (cit. 11.11.2021).

⁸¹ 28/1928 Sb. z. a n., ze dne 31. ledna 1928.

⁸² ŠEDIVÝ Ivan, *Legionářská republika? K systému legionářského zákonodárství a sociální péče v meziválečné ČSR*, in: *Historie a vojenství*, č. 1, roč. 2002, s. 9.

⁸³ Přesné číslo legionářů, kteří odpovídali definici §2 zákona 462/1919 Sb. z. a n. bylo k roku 1937 88 688.

⁸⁴ 28/1918 Sb. z. a n., ze dne 5. listopadu 1918.

⁸⁵ 282/1919 Sb. z. a n., ze dne 23. května 1919.

uplatnění legionářů v četnictvu. Zmiňuje ale v kontextu četnictva zrušení několik důležitých podmínek – věk a požadovanou minimální výšku. Pro zastávání důstojnických pozic to znamenalo odpuštění jinak předepsaného vzdělání.

Na začátku devatenáctého roku vrcholily snahy (nejen) socialisty Františka Buřivala o stanovení podrobnějších zásad pro přijímání legionářů do státních úřadů. Parlamentní výbor pro úpravu hospodářských a sociálních poměrů spolu s právníky z Kanceláře československých legií vytvořili návrh zákona, který byl 24. července přijat a zároveň navazoval na předchozí legislativu.⁸⁶ Zákon byl klíčovým prvkem pro uplatnění legionářů na trhu práce ve státním sektoru, protože přiřkl legionářům místy až 50 % kapacity tabulkových pozic. V kontextu četnického sboru nebylo možné dodržet 50 % rezervaci tabulkových míst, nicméně bylo zákonem stanoveno, že legionáři mají mít přednost při nároku na obsazovanou pozici za předpokladu, že jsou dostatečně způsobilí.⁸⁷ Největší dispens znamenala deklarace, že služební doba strávená v legiích je počítána trojnásobkem délky standardní služby.⁸⁸ Tím mělo být docíleno rychlejšího postupu legionářů kariérami žebříčkem a obsazení vedoucích pozic. Rozhodnutí v následném období vyvolalo vlnu nevole a zášti těch, kterých se zákon netýkal. Samotné zákony byly v době přijetí bez prováděcího nařízení. Stav, při kterém zákon sám o sobě neměl příliš velkou váhu, trval až do března 1920 v případě zákona č.462, resp. prosince téhož roku v případě zákona č. 282.⁸⁹ V té době již probíhal nábor k četnictvu ve velkém měřítku včetně zájemců z prvních legionářských transportů z Ruska.

Fakt, že prováděcí nařízení byla vydána pozdě a k jejich faktickému implementování téměř nedocházelo, bylo zjevné i legionářským organizacím. Během příprav všelegionářského sjezdu v roce 1921 došlo k zaslání stížnosti odpovědným politickým činitelům, ve které mj. stálo, že „*správněji snad řečeno, zákony tyto [myšleno zákony 282 a 462/1919 Sb. z. a n., pozn aut.] se v praxi vůbec neuvádějí*“.⁹⁰ Co to znamenalo v kontextu přijímání legionářů k četnictvu? V roce 1921 sbor začínal být konsolidovaný a jak bude popsáno v následující kapitole, většina „lukrativních“ míst u četnictva už byla obsazena.

O rok později byla vydána novelizovaná vyhláška č. 202, která zaručovala v některých případech až 75 % rezervovaných míst zejména kancelářského charakteru.⁹¹ V kontextu tématu

⁸⁶ 462/1919 Sb. z. a n., ze dne 24. července 1919.

⁸⁷ Tamtéž, §5.

⁸⁸ 462/1919 Sb. z. a n., ze dne 24. července 1919, §1.

⁸⁹ Šedivý 2002, s. 162.

⁹⁰ Citováno dle: ŠEDIVÝ 2002, s. 165.

⁹¹ 202/1922 Sb. z. a n., ze dne 30 května 1922.

práce je zejména důležitý článek I., bod 7., který jako jediný z celé legionářské legislativy kodifikuje vztah legionářů k četnictvu. Ten je však velmi nekonkrétní a omezuje se na pouhé „*Legionářům budiž dáována přednost při přijímání k četnictvu.*“⁹² Zde je patrné, že při tvorbě nařízení neměli zákonodárci vůbec představu o poměrech v četnictvu a průběhu náboru dorostu.⁹³ Citovaná pasáž neměla žádný faktický dopad, a to i za předpokladu, že by vyhláška byla podrobnější. Neřešila by mnohé, jelikož v této době byl již sbor do velké míry konsolidován a většina četníků-legionářů už byla alespoň ve fázi četníků na zkoušku, tedy v prvním roce služby.

V prvních letech nové republiky prokázala vláda velkou flexibilitu a energii, kterou vynaložila na řešení problematiky zaměstnanosti navrátilivších legionářů. Celkový počet zákonů a vyhlášek, který pomáhal řešit problematiku uplatnění legionářů se v meziválečném období vyšplhal na číslo 47.⁹⁴ Legislativně nastavený rámec byl dlouhodobě neudržitelným trendem. Již v roce 1924 byl tak *de facto* i *de iure* zastaven proces přijímání legionářů do státních služeb.⁹⁵ V rámci úsporných opatření ve státní správě byl nábor zastaven⁹⁶ a v krátkodobém horizontu mělo dojít ke snížení tabulkových míst o 10 %. V kontextu četníků-legionářů zákon znamenal, že nárokování výhod garantovaných předchozí legislativní úpravou již nebude možné. Největší dopad měl zákon na pozdě přichozí zájemce o četnickou službu. Zájemci z posledního transportu legionářů z Ruska⁹⁷ by vstup do četnictva stihli ještě před přijetím tohoto zákona. Pro většinu četníků-legionářů však bylo důležité, že zákon⁹⁸ garantoval započtení požitků (výše finančního ohodnocení) a zvýhodněné započítávání legionářské služby. Tyto garance se nově netýkaly nastoupivších četníků-legionářů po přijetí tohoto zákona, což však v celkovém úhrnu byly jednotky procent sloužících.

Pokud bychom se do četnických zákonů, instrukcí a směrnic začetli podrobně, zjistili bychom, že nikde není reflektována legionářská otázka. *Četnický věstník* také s legionáři vůbec nepracoval.⁹⁹ Právní hledisko pojem četníka-legionáře ani obdobné synonymum neznalo. Četnické zákony pouze znají tzv. legionářská léta, tedy trojnásobně započítanou službu.

⁹² 202/1922 Sb. z. a n., ze dne 30 května 1922.

⁹³ Tímto termínem byli označováni noví adepti na četnickou službu.

⁹⁴ VUA Praha, KLEG, neinventarizováno, karton 18.

⁹⁵ 286/1924 Sb. z. a n.

⁹⁶ Tamtéž, § 5.

⁹⁷ Legionáři z posledního transportu přijeli do Československa na konci roku 1920.

⁹⁸ 286/1924 Sb. z. a n., § 7.

⁹⁹ Srovnej: *Věstník četnictva státu československého*, roč. 1919, č. 8. Ministerstvo vnitra. Praha 1919.

Věstník četnictva státu československého, roč. 1921, č. 3. Ministerstvo vnitra. Praha 1922.

Věstník četnictva státu československého, roč. 1926, č. 5. Ministerstvo vnitra. Praha 1926.

Tento zdánlivě nedůležitý fakt byl klíčový pro další vývoj působení četníků-legionářů u sboru, protože implementace nepříliš konkrétního legionářského zákona v praxi u sboru pokulhávala. Ačkoliv měli legionáři uzákoněny určité výhody – jak bude patrné v dalších kapitolách – neznamenal to, že byl zákon doslova a důsledně dodržován. V době, kdy docházelo k nejrozsáhlejšímu náboru legionářů ke sboru, neexistovaly prováděcí směrnice legionářských zákonů, a tedy nebyl způsob, jak je v praxi uplatnit v zamýšlené šíři. Dalším problémem byla nejednoznačnost litery zákona a zároveň velké množství nařízení a výnosů, které činily rozhodování o přijetí nebo o stanovení hodnostního pořadí komplikované.

Jeden takový případ se stal zemskému veliteli pro Čechy Karlu Skorkovskému, který rozhodoval o přijetí četníka-legionáře kapitána Ladislava Kohouta. Kapitán byla největší hodnost, se kterou mohl být uchazeč přijat do řad četnictva. Právě hodnostní pořadí sloužící k určení kariérního postupu se stalo problematické, protože nebylo zcela jasné, zdali má být zařazen do hodnostního pořadí v době definitivního přijetí k četnictvu (tedy po roční zkušební době) anebo již v okamžiku nástupu ke sboru.¹⁰⁰ Jako problematický a komplikovaný se v první letech republiky jevil způsob započítávání legionářských let. Rozdílně byl posuzován fakt, kdy legionář přešel do řad četnictva přímo z branné moci, nebo z civilu. Výsledkem zmatků bylo až *ex post* přiznání legionářských let četníkům-legionářům, kteří sloužili již od roku 1919 a to v mnohých případech až díky intervenci KLEGu.¹⁰¹

Správní četníci a vyšší důstojníci se domnívali, že legionářům už tak vychází četnictvo nadmíru vstřícně, když leckteré podmínky pro vstup byly pro legionáře zrušeny. Problematika litery zákona ještě zvyšovala jejich nechuť s legionářským dorostem pracovat, následkem čehož nebyli horliví v naplňování podstaty zákona, tedy umožnění většímu množství legionářů u četnictva sloužit. Jak ukáže následující kapitola, nebyla to však pouze jejich chyba.

¹⁰⁰ NA Praha, GVC, inv.č. 259, karton 13.

¹⁰¹ VUA Praha, KLEG, neinventarizováno, karton 18.

3. Nová republika, nové příležitosti (období 1919-1921)

Jak si poznamenal generální velitel četnictva (GVC) Karel Vyčítal „*tradice četnictva začíná 28. říjnem 1918*“.¹⁰² Nová republika měla znamenat nový začátek, avšak situace nebyla jednoznačná. Četnictvo ne vlastní vinou ztratilo během válečných let svůj kredit a autoritu, kterou jen s obtížemi prosazovalo v novém státním zřízení.

Četnictvo bylo organizováno na základě více než dvacet let staré rakouské doktríny. To ovšem neplatilo ve všech koutech republiky. Kontinuita se týkala pouze Předlitavska. První velkou výzvou bylo převzít a upravit uherskou síť četnictva. Klíčovou výzvou zejména bylo doplnit početní stav, jelikož velká část tamějšího uherského četnictva odmítla složit slib nové republice.¹⁰³ V případě zakarpatské Ukrajiny bylo zapotřebí vybudovat síť zcela novou a kvůli nedostatečnému potenciálu místních obyvatel bylo třeba řešit personální obsazení stanic převelením zejména českých četníků. Personální nedostatek byl zřetelný i v samotných českých zemích, protože mnoho četníků německé národnosti nejen že odmítlo sloužit v řadách nové republiky, ale naopak začali podporovat separatistické snahy čtyř německých provincií¹⁰⁴ v pohraničních oblastech.¹⁰⁵ V některých případech hrálo roli v odmítnutí slibu prosté racionální vyčkávání, jelikož mírovou konferencí stále ještě nebylo zcela rozhodnuto, kterému státu sporná hraniční území připadnou.¹⁰⁶

3.1 Velký nedostatek lidí

Zhoršující se bezpečnostní situace dala za vznik prvním reformám ještě na konci roku 1918, kdy se objevují první plány na přijímání nových četnických sil.¹⁰⁷ Plány počítaly s tím, že podstav bude částečně řešen přísunem zhruba tisíce legionářů. Jelikož již dříve projevíli o službu v četnictvu zájem, přísun posil mohl být vcelku rychlý.¹⁰⁸ Výběr právě této skupiny zájemců byl logický. O jejich věrnosti republice nebyl pochyb a pro stabilizaci poměrů byli i relativně vhodně vycvičení. S praktickou a teoretickou výukou v rámci četnických kurzů se mělo počkat do příhodnější doby.¹⁰⁹

¹⁰² NA Praha, GVC, inv.č.195/25, karton 18.

¹⁰³ DLOUHÝ 2014, s. 35.

¹⁰⁴ Jednalo se o Deutschböhmen (Německé Čechy), Sudetenland (Sudetsko), Deutschsüdmähren (Německá jižní Morava), Böhmenwaldgau (Šumavská župa).

¹⁰⁵ KOLÁŘ Ondřej, *Němci v řadách československého četnictva*, in: TAUCHEN Jaromír et. al., *Češi a Němci v meziválečném Československu*, Ostrava: Key Publishing, 2013, s. 144.

¹⁰⁶ BARTEČKOVÁ 2013, s. 21.

¹⁰⁷ NA Praha, GVC, inv.č. 84, karton 1.

¹⁰⁸ Tamtéž.

¹⁰⁹ KACETLOVÁ 2013, s. 10.

Že se nejednalo o šťastné řešení se ukázalo záhy. Po pouhých třech měsících od vydání pokynu¹¹⁰ došel generální velitel četnictva k závěrům, že rychlý přísun posil byl ke škodě. Mnozí příchozí nejen že neměli opravdový zájem o službu, nebo byli ke službě nezpůsobilí, ale zejména stihli odcizit stolní přístroje a příkrývky ze zemského četnického velitelství, kde se měli hlásit.¹¹¹ Důvodem bylo zrušení tzv. šetření o předběžném životě, tedy jakési bezpečnostní prověrky. Rychlý přísun posil byl nadále zastaven a šetření bylo znovu zavedeno, aby se podobná situace již neopakovala. Z jiných archivních pramenů¹¹² je však patrné, že nutnost rychlého doplnění sil bylo přednější. Šetření tak nadále probíhalo až *ex post*. Četníci-legionáři nicméně neudělali nejlepší první dojem.

Zajímavostí je, že již na počátku roku 1919 bylo v každém ZČV rezervován dostatečný počet míst pro budoucí četníky-legionáře. Nebylo to však díky přehnanému zájmu sboru o legionáře, nýbrž z intervence ministra vnitra Antonína Švehly.¹¹³ V celkovém úhrnu nařídil GVC Řezáč vyhradit 2100 služebních míst pro legionáře, a to jen v českých zemích.¹¹⁴ Tedy téměř šest měsíců předtím, než byl přijat odpovídající zákon. ZČV pro Brno plukovník Josef Lang intervenoval u GVC aby byla možnost vstupu do četnictva patřičně propagována skrze MNO na jednotlivých vojenských útvech.¹¹⁵ Obdobný apel a pobídka pro vstup do četnictva proběhla 15.4.1919 i u italských legií bojujících na Slovensku, kdy k rozkazu byla rovnou připojena žádost o vstup.

Jeho apel se zdál být úspěšný, protože nábor nových četníků-legionářů byl velmi efektivní. Již v červenci téhož roku bylo jednomu legionářskému důstojníkovi, který aspiroval na službu u četnictva odpovězeno, že jeho žádost je sice zaznamenána, ale šance na přijetí je mizivá z důvodu již velkého počtu důstojníků před ním.¹¹⁶

Ačkoliv zájem důstojníků-legionářů předčil očekávání, u mužstva panoval opačný problém. Velká většina legionářů totiž stále působila u svých vojenských těles a byla nasazena v bojích o jižní Slovensko. V polovině roku 1919 úhrnem sloužilo v českých zemích zhruba sto četníků-legionářů.¹¹⁷

¹¹⁰ Výnos Presidia Ministerstva vnitra číslo jednací 2 ze dne 4. ledna 1919.

¹¹¹ NA Praha, GVC, inv.č. 206/19, karton 1.

¹¹² Tamtéž, inv.č. 3073/20, karton 52.

¹¹³ Tamtéž, inv.č. 6/19, karton 1.

¹¹⁴ Tamtéž, inv.č. 31/19, karton 1.

¹¹⁵ Tamtéž, inv.č. 57/19, karton 1.

¹¹⁶ Tamtéž, inv.č. 2238/19, karton 48.

¹¹⁷ KLEČACKÝ 2010, s. 128.

3.2 Konsolidace poměrů

Definitivu sporných státních hranic přinesla až Trianonská mírová smlouva z 4. června 1920. Do té doby bylo potřeba vynaložit velké množství sil na stabilizaci nově se tvořící hranice. Ačkoliv československo-maďarská válka skončila v srpnu 1919, oblast (nejen) jižního Slovenska byla nadále nestabilní zejména kvůli expanzivní politice Maďarské republiky rad. Četnictvo nebylo schopno se svým podstavem prostor zabezpečit, a proto bylo rozhodnuto o dočasných řešeních, jak nastalé poměry konsolidovat. Na samém počátku přebírání vlády československými politickými reprezentanty se nacházelo na území Slovenska pouze devadesát četníků, kteří mohli být převeleni.¹¹⁸ V těch nejkritičtějších případech bylo využito příslušníků Sokola, kteří měli na starost pod velením jednoho četníka udržování kázně a pořádku.¹¹⁹ Právě období od konce československo-maďarské války do přijetí Trianonské smlouvy využívalo četnictvo ve velké míře služeb tzv. výpomocných a náhradních četníků. Náhradní četníci byli defacto polními četníky, kteří tuto službu vykonávali již během velké války. Byli tedy dostatečně vycvičení a mohli být ihned nasazeni. Ti však vykazovali jen velmi nízkou morálku a efektivitu práce, protože o práci v četnictvu nejevili zájem a na rozdíl od demobilizovaných vojáků, museli stále sloužit. Jejich kázeňské prohřešky a špatný vliv na sbor byly hlavními důvody, proč bylo na konci roku 1918 od jejich nasazení upuštěno.

Výpomocní četníci byli vojáci, kteří byli převeleni ze svých domovských útvarů a kterým vždy velel jeden z četníků. Často sloužili v místě svého bydliště, čímž mohli využít dobrou znalost místních poměrů, která měla pomoci uklidnit rozvrácené poměry. Na rozdíl od náhradních četníků, mezi výpomocnými již sloužilo velké množství legionářů. Někteří autoři¹²⁰ hodnotí zapojení výpomocných četníků jako negativní živel, kteří podobně jako náhradní četníci kazili morálku a nebyli ve službě efektivní. S tím nelze souhlasit, protože dle statistiky, kterou si nechal GVC vyhotovit od všech zemských velitelů o počtu zastoupení legionářů mezi výpomocnými četníky, zjistíme, že na Slovensku v září 1919 sloužilo 369 četníků-legionářů, z nichž bylo pouze 7 propuštěno pro morální a intelektuální neschopnost. V případě Slezska sloužilo na konci října 28 četníků-legionářů, přičemž není zmíněn jediný nucený odchod. Podobná situace nastala i na Moravě, kde sloužilo 90 četníků-legionářů. Největší počet odchodů je zaznamenán v Čechách, kde bylo pro neschopnost propuštěno 10 legionářů z celkového počtu 93.¹²¹ Celkově tak bylo propuštěno 2,9 % všech přijatých četníků-legionářů, což není

¹¹⁸ GALAS 2019, s. 74.

¹¹⁹ KLEČACKÝ 2011, s. 123.

¹²⁰ Např. výše citovaný Martin Klečacký na jehož práci se mnozí další autoři odkazují.

¹²¹ NA Praha, GVC, inv.č. 3153/19, karton 49.

špatný výsledek. Tito legionáři měli zájem u četnictva sloužit nadále. Bylo s nimi počítáno jako s četníky na zkoušku.¹²² Celkový zájem byl však oproti předpokladům nižší, jelikož se počítalo s téměř dvojnásobným počtem legionářských zájemců.¹²³

3.3 Poměry a motivace pro vstup

Počátky republiky se nesly ve velké nestabilitě poměrů. Válečná krize ve všech sférách kontinuálně přetrvávala až do začátku 20. let. Konverze válečného průmyslu na civilní výrobu neprobíhala dostatečně rychle. Dalším znakem válečného období byl přetrvávající přidělový systém, který trval až do poloviny roku 1921.

Mohlo by se tak zdát, že pro navrátilší legionáře bude státní služba s garancí požitků (služného) a budoucího nároku na rentu lukrativní volbou. Proč tedy zůstal zájem legionářů v prvních měsících o službu v četnictvu daleko za očekáváním?

Jednou z prvních překážek byla špatná reputace četnictva ve společnosti. Jako represivní složka ve válečných letech byla tak vnímána i bezprostředně po válce. V období masového „odrakouštění“ společnosti a jejich institucí ji společnost vnímala jako přežitek. Vše navíc komplikovala kontinuita z předválečného rakouského základu. Pro mnohé navrátilší legionáře bylo poměrně překvapivé, že tato represivní „rakušácká“ organizace stále existuje.¹²⁴ Sloužit v ní proto nepřipadalo v úvahu.

Mezi legionáři, stejně jako u ostatních demobilizovaných vojáků, bylo v prvních měsících republiky složité se zorientovat a najít své uplatnění, zvláště pokud byli na frontě delší dobu. Poměry, do kterých se vrátili neodpovídali těm, které si pamatovali a zcela určitě neodpovídali těm, které si vysnili na lodích při plavbě zpět do Evropy. Situace se dynamicky vyvíjela a mnoho legionářů nebylo zcela pevně rozhodnuto, kde v nových poměrech naleznou své místo. To byl také důvod, proč mnoho legionářů nepřišlo k hlášení na ZČV, ačkoliv předtím projevíli o četnickou službu zájem.

Četnická správa si nepočínala flexibilně. Od podání přihlášky k četnictvu až k povolání na nástup mnohdy uplynulo několik měsíců. V kontextu poválečné všeobecné nejistoty to byl čas, který si legionáři nemohli dovolit čekat, a proto našli uplatnění v jiných profesích. Na druhou stranu právě velký počet „omluvenek“ způsobil špatnou pověst četníkům-legionářům, jako

¹²² NA Praha, GVC, inv.č. 3153/19, karton 49.

¹²³ Tamtéž, inv.č. 28, karton 1.

¹²⁴ LOKAJ Martin, *Legionáři a četnictvo meziválečného Československa*, in: *Válka nekončí 1919-2019*, sborník příspěvků 7. konference ČsOL. Praha: ČsOL, 2020, s. 117.

nespolehlivým v době, kdy je sbor potřeboval nejvíce. Nebylo to však způsobeno pouze jejich vinou, jak ostatně sám referát GVC přiznává. Většina z nich byla stále dislokována u vojenských útvarů, od kterých se nemohli svévolně odpojit.¹²⁵ Četnictvo i přes tyto překážky mělo o legionáře stále zájem, protože v polovině září 1919 bylo rozhodnuto, že ačkoliv již nelze rezervovaná místa legionářům dále vyčleňovat, stále se s nimi má počítat a v případě jejich zájmu je přijímat i nad rámec systematizovaných míst.¹²⁶

To bylo možné zejména díky osobním sympatiím generála Vyčítala, který v legionářích viděl potenciál pro sbor. Stejně jako v případě armády, v četnictvu probíhala „převýchova“ starých rakouských kádrů, kteří nebyli pro službu v nových poměrech dostatečně vybaveni jazykově a neměli „správné“ národní cítění. V legionářích viděl „zcela jiné národní názory a pojmy, než jsme to zvyklí u četnictva vidati“.¹²⁷ Mimoděk tak zaznamenal důležitý vztah služebně starších četníků vůči novým četníkům-legionářům. O tomto vztahu budou i následující kapitoly.

Na druhou stranu byli legionáři pozitivně motivováni pro vstup do sboru. Mohla za to nejen pozitivní diskriminace na základě legionářských zákonů, které jim slibovaly rychlejší kariérní postup, ale také výše četnických požitků, které měli vyšší než jejich kolegové nováčci – nelegionáři. Kromě standartního služného měli nárok na zvláštní požitky vyplývající z místních specifik četnické služby. Dále jednorázový roční příplatek za všeobecně namáhavou četnickou službu, který se pohyboval v rozmezí od 300-2100 Kč. Vypočítával se na základě odsloužených let, takže i zde legionáři uplatnili „svá“ trojnásobná léta.¹²⁸ Co mohlo být skutečně zásadním faktorem pro službu v četnictvu byl fakt, že požitky byly vypláceny předem na následující měsíc, což v existenční krizích v kontextu poválečné bídy mohlo být rozhodující.

Pro některé legionáře však byla služba v četnictvu, potažmo v jiných bezpečnostních složkách, logická volba. Již od poloviny roku 1917 v ruských legiích fungovala v rámci každého pluku tzv. strážní rota, která čítala kolem 20 poddůstojníků a jednoho důstojníka.¹²⁹ Od února 1919 pak byla jejich služba definována jako *strážnická* a náplní práce bylo jednotné řízení služby pro udržení pořádku v posádkových místech a na železničních stanicích. Vývoj jejich náplně práce i jejich organizace nadále pokračoval, nicméně pro potřeby této studie stačí zmínit, že primárně do této služby byli převeleni bývalí četníci, strážníci či dozorcí vězeňské služby. Ze sekundárních pramenů víme, že jen z těchto oddílů se mělo zájem rekrutovat na 100

¹²⁵ NA Praha, GVC, inv.č. 563/23, karton 12.

¹²⁶ Tamtéž, inv.č. 3549/19, karton 49.

¹²⁷ Tamtéž, inv.č. 351/19, karton 2.

¹²⁸ MACEK 1999, s. 96.

¹²⁹ PANUŠ 2008, s. 98-104.

legionářů.¹³⁰ Obdobná situace, byť v menším rozsahu, panovala v italských legiích, kde byla utvořena tzv. Národní stráž. Italští legionáři navíc prošli dvouměsíčním prakticko-teoretickým výcvikem pod velením karabiníků.¹³¹ Dle dopisu ruského legionáře podplukovníka Wuchterleho – aspiranta na četnickou službu – adresovaného čs. Ministerstvu vnitra uvádí, že strážní oddíly prošly policejním výcvikem pod vedením amerických, britských i japonských kolegů. Ovládají tak například základy bojových umění džiu-džitsu.¹³² Pro sbor tak představovali velmi vítaný přírůstek, který má praktické zkušenosti a základní povědomí o četnické službě. Teoreticky tak měli mít před ostatními znalostní náskok a výhodu, prakticky však jejich služba nebyla na rozdíl od polních c. a k. četníků započítávána do celkové délky služby, která rozhodovala o hodnostním pořadí.¹³³

Ačkoliv si sekretariát GVC nevedl statistiky příchozích četníků-legionářů z řad strážních či národních oddílů, lze jejich počty odhadovat na menší stovky, z nichž větší část mohla skončit u četnictva a menší u policie. Kvůli velkým rozdílům ve služném jich jen malé množství mohlo mít zájem primárně sloužit u Finanční stráže.¹³⁴

3.4 Problematika pozdě příchozích

Početní stav četnictva se začal lepší v druhé polovině roku 1919, byť stále nebyl ideální. Poměry se dařilo stabilizovat a také ubývalo tzv. jednomužných stanic. Italští a francouzští legionáři začali vstupovat do četnictva zejména v druhé polovině roku 1919. Ruští legionáři však v té době byli z velké části na moři a teprve mířili do Československa.

Měli tak ze všech adeptů nejhorší výchozí pozici. V době, kdy se hlásili k četnictvu, byli jejich bratři četníci-legionáři ve sboru etablováni, dokončovali teoretické i praktické kurzy a jejich kolegové, kteří se rekrutovali z řad domácího vojska či navrátilců krátce po válce, již sloužili jako plnohodnotní četníci. Nadevše jim veleli bývalí rakouští četníci. Na začátku 20. let již původně rezervovaná místa legionářům byla z velké části obsazena a nejvíce míst – logicky – zbývalo u těch s nejnižší perspektivou. Četníci-legionáři často kritizovali, že legionářská legislativa nebyla využita v takové míře, která byla potřeba pro „spravedlivé“ (viděno prismatem četníků-legionářů) umístění navrátilců z legií. Zároveň ochota je přijímat ve

¹³⁰ PANUŠ 2008, s. 99.

¹³¹ Karabiníci dodnes existují v Itálii a jedná se o podobnou bezpečnostní složku, jakou bylo četnictvo.

¹³² Citováno dle PANUŠ 2009, s. 99.

¹³³ NA Praha, GVC, inv.č. 344/24, karton 13.

¹³⁴ BENEŠ Jaroslav, *Finanční stráž na severu Čech*, Mladá Boleslav: ČsOL, 2019, s. 30.

větší míře byla (jejich optikou) ponížena kvůli tomu, že o jejich přijetí rozhodovali bývalé rakouské kádry.¹³⁵

Uplatnění u četnictva však pozdě přichozí ruští legionáři našli, jelikož ani na začátku roku 1920 nebylo četnictvo personálně zdaleka naplněno. Kancelář čs. legií musela například znovu uveřejňovat pobídky k nástupu do sboru.¹³⁶ Zásadní problém tkvěl v jejich hodnostním pořadí, protože jako pozdě přichozí měli nejmenší perspektivu rychlého kariérního postupu. Často kritizovaná metoda „započitatelných let“, dle které se hodnostní pořadí stanovovalo, nebyla příliš objektivní. Jinými návrhy na spravedlivější určení hodnostního pořadí byla například služební doba u četnictva. V případě navrátilivších (nejen) ruských legionářů by to však způsobilo ještě větší nespokojenost.

3.5 Přijímání

K samotnému procesu a průběhu přijímání četníků-legionářů je k dispozici v kontextu ostatních témat relativně velké množství pramenů, ze kterých je možné celý tento proces rekonstruovat.

Vysoký počet rezervovaných míst se ukázal jako silně naddimenzovaný. Rezervovaných míst pro legionáře byla téměř polovina ze všech tabulkových míst počítaných v rámci rozmnožování četnictva.¹³⁷

Při přijímání k četnictvu se v případě legionářů postupovalo stejně dle zavedené metodiky. Jedinou výjimkou byl kritický popřevratový půlrok. Legionář hlásící se ke službě byl přijat jako četník na zkoušku po dobu jednoho roku. Musel splňovat další předpoklady, jako bylo ovládnutí českého jazyka a minoritního jazyka dle oblasti, ve které měl sloužit. To způsobovalo překážky zejména při umístění na jižní Slovensko. Čeští četníci maďarštinu ovládali pouze v ojedinělých případech a slovenští četníci-legionáři zase často nezvládali tzv. psychotechnické vstupní testy, které testovaly všeobecné předpoklady pro vstup ke sboru.¹³⁸

Legionáře hlásící se k četnictvu lze rozdělit do tří kategorií. První jsou důstojníci. Kariéristé, kteří mají dostatečné vzdělání, jsou cílevědomí, mají skutečný zájem o službu a snaží se o co nejrychlejší získání dobré výchozí pozice pro budoucí hodnostní vzestup. Ti procházeli standartním přijímacím řízením a museli absolvovat informační kurzy pro důstojníky. Jedním

¹³⁵ KUDELA Josef, *Legionáři dnes*, Brno: Moravský legionář v Brně, druhé vydání, 1929, s. 26.

¹³⁶ NA Praha, GVC, inv.č. 568/20, karton 50.

¹³⁷ V lednu 1919 se pro ZČV Čechy, Morava a Slezsko počítalo s rozmnožením o 4568 míst, legionáři dostali přiděleno 2100.

¹³⁸ VUA Praha, KLEG, neinventarizováno, karton 17.

takovým četníkem-legionářem byl i Antonín Důras, který sloužil v 32. pěším pluku italských legií. První zkušební rok absolvoval v Piešťanech, který využil pro přípravu na závěrečné zkoušky. Písemnou i ústní zvládl na výbornou a následně byl přidělen jako správní důstojník v Ostravě.¹³⁹ Hned následující měsíc vznesl požadavek, aby byl převelen do podřízenosti ZČV Čechy, jelikož pocházel ze Slaného. Takto brzy „se však domů nedostal“ – žádost byla zamítnuta.¹⁴⁰ Jeho poslední hodnost v legiích byla kapitán a se stejnou nastoupil také k četnictvu. V době definitivního přijetí mu bylo 29 let, což byl na správního důstojníka nízký věk a za normálních okolností by ani po 10 letech služby takovéto hodnosti dosáhnout nemohl. V kontextu ostatních přihlášek četníků-legionářů však nebyl výjimkou.

Druhou skupinou hlásících se legionářů bychom mohli charakterizovat jako aspirující četníky, kteří neměli předešlou zkušenost se strážní službou ani četnictvem a z legií odcházeli v nejnižších hodnostech. Torzovitá statistika uvádí, že na přelomu roku 1919 takovýchto přihlášek přišlo 69 od francouzských legionářů a 35 od italských.¹⁴¹ Jejich zájem o službu a předpoklady dostačovaly pro přijetí. Paradoxně proto, že byli bezproblémoví, pramenná základna je v jejich případě pouze torzovitá. Na příkladu četníka-legionáře Josefa Kočičky můžeme ilustrovat „standardizovaný“ příklad platný pro většinu reprezentantů této skupiny. Do vlasti se vrátil jako četař 10. střeleckého pluku legiích v Rusku a záhy nastoupil k četnictvu. Jako vyučený bednář a absolvent měšťanky neměl možnost, jakkoliv aspirovat na důstojnickou pozici. Nadřízenými byl hodnocen jako energický, reprezentativní a inteligentní.¹⁴² Kariérním vrcholem pro něj bylo povýšení na velitele stanice na Chrudimsku v roce 1929 – tedy po 8 letech služby a v jeho 36 letech, což bylo v kontextu četnického služebního postupu lehce podprůměrný „výkon“. Služební postup umožňoval aspirovat na velitele stanice již po 5 letech služby u sboru. V případě ZČV Slezska, Slovenska a p. Rusy dokonce již po 4 letech z důvodu nedostatku velitelů.¹⁴³ Nelegionáři mohli aspirovat na povýšení až po uplynutí 6 let.¹⁴⁴

Přijímací proces byl relativně úspěšný a zejména s ohledem na státoprávní poměry rychlý. Na konci roku 1920 evidoval referát Generálního velitele četnictva téměř dva tisíce¹⁴⁵ sloužících četníků-legionářů, z nichž mnozí měli za sebou jednoroční zkušební dobu a stali se plnohodnotnými četníky.

¹³⁹ NA Praha, GVC, inv.č. 132/21, karton 5.

¹⁴⁰ Tamtéž, inv.č. 222/21, karton 6.

¹⁴¹ Tamtéž, inv.č. 1963/19, karton 48.

¹⁴² Tamtéž, inv.č. 255/29, karton 29.

¹⁴³ Tamtéž, inv.č. 344/24, karton 13.

¹⁴⁴ Tamtéž, inv.č. 165/29, karton 73.

¹⁴⁵ Tamtéž, inv.č. 363/20, karton 4.

3.5.1 Limity

Rozsáhlý nábor legionářů ke sboru v době největší personální krize ve velké míře odhalil limity tohoto rozhodnutí.

Třetí skupinou byli legionáři, kteří se k četnictvu hlásili, avšak záhy se ukázali jako nevyhovující a přítěžující element. Kvůli nutnosti rychlého přijímání k četnictvu docházelo k případům, že ačkoliv se četník-legionář choval vzorně a řečeno četnických žargonem by byl pro sbor dobrou akvizicí, šetření jeho minulosti ukázalo na morální prohřešky. To znamenalo, že měl v jeho domovské obci špatnou pověst, byl vyhlášeným rváčem či příslušníkem jeho rodiny byli v minulosti soudně trestáni.¹⁴⁶ V jednom konkrétním případě z Karviné je patrná snaha o ponechání si četníka-legionáře ve službě. V odpovědi generála Vyčítala je však jasně řečeno, že nelze žádnou výjimku udělit. Pravomoc přijetí náležela ZČV, a tedy osud toho konkrétního legionáře není zcela objasněn.¹⁴⁷

Legionáři při zrychleném přijímacím řízení mezi četníky na zkoušku podepisovali pouze čestná prohlášení. Ty mnoho aspirantů nebralo vážně, a i s vědomím své trestné minulosti vstoupili do přijímacího řízení. Jejich minulost byla – byť *ex post* – odhalena a následné výmluvy by se daly shrnout na „zapomněl, myslel si, že se na to nepříjde, ostýchal se uvést, neuvedl z obav ze zamítnutí či domníval se, že spáchaný čin nic neznamena a státní převrat vše smazal“.¹⁴⁸ Takové případy nebyly ojedinělé a způsobily, že přijímání oproti čestnému prohlášení bylo ukončeno.

Mnozí četníci-legionáři byli propuštěni v průběhu četnických kurzů pro intelektuální neschopnost. S tímto rozhodnutím byli často nespokojeni, protože očekávali, že díky své legionářské minulosti nebudou nároky na ně kladené tak striktní. Vyjádření ZČV v Brně k této problematice však svědčí o tom, že pokud by byli hodnoceni stejně jako jejich kolegové nelegionáři, muselo by být propuštěno ještě více aspirantů.¹⁴⁹ Jedním z takových případů je i četník-legionář Nikodém Černý, který byl „*pro hloupost*“ z četnictva propuštěn.¹⁵⁰ Nenechal se však ohradit a žádost znovu podal. V ní vylíčil poměry, které vedly k jeho propuštění. Na některé otázky u zkoušky prý „pouze“ odpověděl neúplně. Kapitán, u kterého intervenoval mu prý nabídl, aby se zkusil hlásit k četnictvu na Podkarpatské Rusi, kde by měl větší šanci na

¹⁴⁶ NA Praha, GVC, inv.č. 3093/19, karton 48.

¹⁴⁷ Tamtéž.

¹⁴⁸ Tamtéž, inv.č. 3073/20, karton 52.

¹⁴⁹ PLOSOVÁ 2006, s. 11.

¹⁵⁰ NA Praha, GVC, inv.č. 197/21, karton 6.

přijetí vzhledem k podstavu, který tam dlouhodobě panoval. Tvrzení o různých nárocích se však zdají nepravděpodobné, protože závěrečné zkoušky by musel složit stejně. Přezkoumání této stížnosti však vedlo k závěrům, že Nikodém Černý si nepamatoval nic a bylo mu doporučeno nikoliv hlásit se znovu, ale zvolit zaměstnání, kde se nemusí nic učit. Dle svědectví Nikodéma mu bylo řečeno, že má být radši sluhou. Závěr přezkumné komise tedy zněl, že bylo postupováno správně.¹⁵¹

Dalším limitujícím faktorem příchodu legionářů byl fenomén mladých nezkušených důstojníků. Výše uvedený případ 29letého Antonína Důrasy je v kontextu legionářů-důstojníků ještě nadstandartní.

To však neplatilo v případě podporučíka a italského legionáře Jaroslava Bartovského, který byl v době přihlášky k četnictvu 22letý. To bylo příliš málo i na tehdejší poměry a nastavenou politiku přijímání legionářů. Byl odmítnut právě s poukazem na nízký věk.¹⁵² Přitom právě v roce 1920 bylo rozhodnuto, že přijímání budou pouze důstojníci s legionářskou minulostí. Zájemců bylo mnoho, avšak značná část v podobném věku jako Jaroslav Bartovský, a proto bylo od tohoto záměru upuštěno.¹⁵³ Jsou zaznamenány případy, kdy mladý správní důstojník, byť závěrečné zkoušky splnil výborně, nebyl schopný samostatně velet, právě kvůli nedostatku zkušeností vyplývajících z nízkého věku. GVC v reakci na tento fenomén poukázal, že ve standartním procesu by musel nejprve velet alespoň 6 let v armádě a teprve potom by mohl uvažovat o důstojnické službě u četnictva. Zároveň dodal, že takto mladý důstojník „*není svým lidem vůdce..., nýbrž je sám veden*“.¹⁵⁴ Nadále již nebylo žádoucí přijímat důstojníky vyjma kapitánů, u kterých se předpokládala větší zkušenost. Situace se nakonec vyřešila jistým kompromisem. V extrémních případech byl legionář odmítnut, avšak pokud měl alespoň nějaké predispozice a relativně vysoký věk, docházelo k jejich postupnému zapracování ve strukturách vyššího velitelství, kde se pod vedením zkušenějších důstojníků seznamovali s agendou.¹⁵⁵ Není však známo, v jaké míře se tento postup uplatňoval, nicméně faktem zůstává, že nezkušenost četníků-legionářů na velitelských pozicích byla na začátku druhé dekády problém, kterému četnický sbor čelil.

Obecně vzato, četnická správa v těchto případech jasně deklarovala, že dává přednost zkušenosti před hodností jako takovou. Argumentovala tím, že četnické řemeslo je odborné a

¹⁵¹ NA Praha, GVC, inv.č. 197/21, karton 6.

¹⁵² Tamtéž, inv.č. 1559/20, karton 51.

¹⁵³ Tamtéž, inv.č. 1523/20, karton 51.

¹⁵⁴ Tamtéž, inv.č. 155/20, karton 3.

¹⁵⁵ Tamtéž, inv.č. 466/21, karton 7.

specifické a hodnost získaná v armádě není dostatečný ekvivalent.¹⁵⁶ Do jisté míry tak porušovala hodnostní postup, avšak z jejich pohledu je pochopitelné. Snažila se o zkvalitnění četnického kádru a objektivně řečeno, mladý důstojník nemohl mít dostatek zkušeností jako velitel. Dle vyjádření četnického plukovníka Hammera se morální vyzrállost, která je nezbytná pro velitelskou pozici (i „jen“ četnické stanice), dostavuje až po dovršení třiceti let.¹⁵⁷

Snaha přijmout legionářské důstojníky však přetrvávala. Nicméně z důvodu výše popsaných bylo v mnoha případech požadováno prohlášení o zřeknutí se hodnostního pořadí, což reálně znamenalo přijmout nižší hodnost, než jaká by legionářským důstojníkům měla *de iure* náležet. Tím se mělo zamezit rychlému postupu legionářů a zejména omezit jejich dopad na podobu sboru.

Z rozkazu GVC Vyčítala bylo rozhodnuto, že nejvyšší hodnost, kterou si (nejen) legionář může při přijetí k četnictvu nárokovat je kapitán. To vedlo k tomu, že minimálně ve třech případech majorů četníků-legionářů došlo k jejich propuštění v roční zkušební době.¹⁵⁸

3.5.2 Úlevy

Při přijímání ke sboru bylo na legionáře pamatováno a v kontextu nejen přijaté legislativy bylo mnoho aspektů přijímacího řízení, kde měli zájemci z řád legií jisté úlevy.

Legislativní rámce do přesné podoby ustanovovala nařízení prezidia MNO. Nad rámec bylo legionářům započítáváno do služebních doby i období před dovršením dvaceti let.¹⁵⁹ Zajímavým dodatkem bylo také upravení požitků, které se týkaly četníků-legionářů, kteří v legiích byli zraněni, následkem čehož byli alespoň z 20 % nezpůsobilí k přiměřenému občanskému povolání. S válečnými invalidy se počítalo jako s pomocnou kancelářskou silou, avšak ze studovaných pramenů nevyplývá, jak konkrétně a v jaké míře bylo toto nařízení aplikováno. Jediný torzovitý údaj přináší případ ruského legionáře Emanuela Johna, který byl v bojích s bolševiky raněn, následkem čehož ochrnul na pravou ruku a byl uznán invalidou IV. třídy (tedy z 50% nezpůsobilý). Jelikož v četnictvu sloužil od roku 1912, byl po osobní intervenci u GVC povolán ke kancelářské službě.¹⁶⁰ John v osobním dopise zmínil problém, kterému jistě čelili i ostatní invalidé. Jejich skutečný zdravotní stav měla posoudit až

¹⁵⁶ NA Praha, GVC, inv.č. 344/24, karton 13.

¹⁵⁷ Tamtéž.

¹⁵⁸ Tamtéž, inv.č. 468/19, karton 2.

¹⁵⁹ VUA Praha, fond MNO Presidium I (1919-23), inv.č. 1261/65, karton 22.

¹⁶⁰ NA Praha, GVC, inv.č. 2225/19, karton 48.

přezkoušecí komise, avšak ta v roce 1919 zasedala jen velmi nepravidelně, a tudíž invalida na své potenciální zařazení do služby musel čekat neúměrně dlouho.

Další úlevou byl snížený požadavek na nejnižší dosažené vzdělání. Trochu nadneseně lze říci, že stačilo, aby žadatel uměl psát, číst a počítat. Mezi fyzické úlevy bylo v literatuře hojně zmiňované zmírnění minimální požadované výšky o 5 cm na 160 cm.

Mimo právní rámec a navzdory přijatým směrnícím například poměrně běžně docházelo k úlevám v podobě prominutí podmínky, kdy se k četnictvu mohli hlásit pouze svobodní muži.

3.5.3 *Protekce*

Rámcově byly úlevy pro četníky-legionáře poměrně jasně stanoveny. Následující odstavce se však týkají snah legionářů při snaze o protekci uplatnit svoji minulost. Z archivních pramenů vyplývá, že si legionáři stěžovali a intervenovali nejen u generálního velitele četnictva za přijetí. Často napadali závěry zkušebních komisí, odvolávající se přitom na svoje legionářství.

U zemského četnického velitele pro Čechy došlo k intervenci a snaze dosadit na post okresního velitele v Liberci „svého člověka“. Navrhovatel, který je pod dopisem podepsán, není bohužel rozpoznatelný. Dle obsahu sdělení lze soudit, že se jednalo o někoho z radnice. Jím navrhovaný nástupce měl být četník-legionář kapitán Bohumil Tvrđík.¹⁶¹

Za své přijetí intervenovali legionáři nehledě na hodnosti a „požadovanou“ pozici. Například kapitáni František Kabeláč a Rudolf Poláček žádali po GVC záruky, že v případě podání žádosti o převelení do zálohy, budou neprodleně přijati k četnictvu a bude jim ponechána hodnost. Takový precedens však nebyl pro GVC myslitelný, protože ani branná moc v roce 1921, kdy byl dopis napsán, neměla dostatek důstojníků a podobné personální „přetahování“ by mohlo způsobit budoucí rozpory.¹⁶²

Za jednotlivé legionáře bylo intervenováno i z řad Poslanecké sněmovny osobou legionářského poslance Josefa Davida, který se snažil zabránit superarbitraci četníka-legionáře Gustava Habarta. Ten byl propuštěn pro zdravotní neschopnost, byť u odvodového lékaře byl uznán schopný služby. Celý případ se rozhodl GVC vyšetřit, přičemž se zjistilo, že byl prohlédnut vojenským, a nikoliv četnickým lékařem. Vojenský lékař neznalý četnických směrnic ho uznal schopným. Jeho faktický zdravotní stav byl však dosti závažný, přičemž jeho nadřízený velitel stanice Tomáš Stavinoha jeho zdravotní stav „kryl“ a poskytoval mu mimo své pravomoci řadu

¹⁶¹ NA Praha, GVC, inv.č. 122/20, karton 5.

¹⁶² Tamtéž, inv.č. 86/20, karton 5.

úlev. Během teoretických kurzů v Opavě, kam byl Habart během své roční zkušební doby odeslán, bylo zřejmé, že jeho zdravotní stav je závažný. Byl proto odeslán na zdravotní prohlídku znovu. Ta již konstatovala, že kvůli plochým nohám nemůže službu nadále vykonávat.¹⁶³ Intervence poslance Davida tak přišla vniveč.

Jak by se mohlo na první pohled zdát, nebyli to pouze poslanci primárně zastupující otázky legií, kteří intervenovali za přijetí toho či onoho legionáře. Bývalý ministr MNO a senátor Václav Klofáč takto intervenoval za přijetí Cyrila Křesťana, který aspiroval na službu v četnictvu až v roce 1923. Zamítavé stanovisko nebylo překvapením, protože bylo panu Klofáčovi odpovězeno, že ani v tomto případě nelze požadavku vyhovět, jelikož všechna systematizovaná místa již byla obsazena.¹⁶⁴

Zdaleka ne všechny intervence přišly vniveč. Skutečně absurdní protekci dostal ruský legionář Jan Novotný. Ten vstoupil do 7. pěšího pluku těsně před vyhlášením republiky. O službu v četnictvu se hlásil až v roce 1924, přičemž napoprvé byl odmítnut. Musel mít nadstandartní konexe se senátorem Bohumírem Bradáčem, který za jeho přijetí intervenoval dokonce dvakrát. A to i poté co vyšlo najevo, že se pokusil přivlastnit si vyšší hodnost, než která mu náležela. Generál Vyčítal byl zjevně pod tlakem, protože po druhé intervenci Bradáče zpochybnil závěry četníka Josefa Holého, který s Novotným sepsal přijímací formulář a doporučil Jana Novotného na lékařskou prohlídku. Novotný byl skutečně na lékařskou prohlídku povolán, avšak pro tělesnou slabost a velký nedostatek zubů byl nakonec přeci jen odmítnut a senátor Bradáč seznal, že skutečně nemůže svůj vliv v této věci uplatnit.¹⁶⁵

Lékař, který prováděl vstupní vyšetření aspirantů byl v nejednom případě člověkem, který dokázal „modifikovat“ pravidla ve prospěch legionářů. To ostatně přiznává i sám GVC, když se o četnickém šéflékaři plukovníkovi Röschlovi vyjádřil, že dělá vše možné proto, aby legionáře seznal schopnými.¹⁶⁶

Zcela prokazatelně v rozporu s nařízením byl k četnictvu přijat legionář Matěj Vaic, který měřil pouhých 154 cm a spolu s ním obdobně vysokých dalších 7 legionářů. Případ Matěje Vaice je mimořádně zajímavý, protože se dostal do konfliktu se zemským velitelem Aloisem Jirkou, který nakonec Vaic vyhrál (viz strana 57). Díky bohaté pramenné základně a dobře zdokumentovanému případu, při kterém se pisatel – generál Vyčítal – nadmíru rozepsal, se

¹⁶³ NA Praha, GVC, inv.č. 233/21, karton 6.

¹⁶⁴ Tamtéž, inv.č. 151/23, karton 11.

¹⁶⁵ Tamtéž, inv.č. 305/24, karton 13.

¹⁶⁶ Tamtéž, inv.č. 3997/20, karton 52.

můžeme dozvědět o zcela zřetelné protekci. Ačkoliv byla všem známa Vaicova výška, byl „výjimečně přijat, poněvadž jest legionářem...“¹⁶⁷

V roce 1924 se poslanci hájící legionářské zájmy otevřeně tázali na poměry v četnictvu v kontextu legionářů. Aby dokázal generál Vyčítal fundovaně odpovědět, bylo mu ze všech ZČV vypracován referát na dané téma včetně nápadů, jak poměry zlepšit. Se vskutku zajímavým nápadem na protěžování četníků-legionářů přišel plukovník Šustr ze ZČV Čechy. Při úpravě hodnostního pořadí doslova napsal, že by „učinil výjimku jen u legionářů opravdu frontových bojovníků: tem budiž dáno vše... pro vyšší místa budiž zásadu kvalifikace odborná, vynikajícím legionářům bych vyšel vstříc povýšením mimořádným“.¹⁶⁸ Tento návrh generál Vyčítal v potaz nevzal.

Svůj vliv na poměry v četnictvu se snažila uplatnit i největší legionářská organizace – ČsOL. Ta se naopak snažila získat místo velitele stanice v Dubenci v okrese Dvůr Králové. Vadilo jí, že dosavadní velitel František Štaffa je německé národnosti a snažila se intervenovat u generála Vyčítala, aby ho přeřadil a na jeho místo dosadil „spolehlivého“ četníka-legionáře.¹⁶⁹ Tendence nahrazovat německé četníky českými byla patrná již od samého vzniku republiky. Po prvním masovém exodu zhruba čtyř stovek německých četníků jich stále sloužilo kolem osmi set.¹⁷⁰ K těm četnické velení zvolilo benevolentní přístup a v případě Františka Štaffa, který ovládal český jazyk slovem i písmem, nebylo o přesunutí uvažováno.

Četníci-legionáři či legionáři usilující o protekci se snažili využít každé potenciálně vhodné konexe. Při řešení obsazování správních četnických pozic na Podkarpatské Rusi bylo uvažováno i o četníku-legionáři Františku Doležalovi. Ten však byl velmi slabé tělesné konstitute a sloužil v Mariánských Lázních. Ve spisu je doslova řečeno, že slouží na daném místě (na „ideální“ pozici) jen proto, že je legionář. Jeho možné převelení tak nakonec nepřipadalo v úvahu.¹⁷¹ Na frontové přátelství se odkazoval četník-legionář František Mach, který za války sloužil u 1. pluku s pozdějším generálem Karlem Voženílkem. Žádal ho o intervenci u generála Vyčítala ve věci předčasného povolení sňatku. Jelikož se nejednalo o zcela zásadní překážku, byl Machovi udělen dispens.¹⁷²

¹⁶⁷ NA Praha, GVC, inv.č. 179/21, karton 6.

¹⁶⁸ Tamtéž, inv.č. 344/24 karton 13.

¹⁶⁹ Tamtéž, inv.č. 16/25, karton 16.

¹⁷⁰ KOLÁŘ 2013, s. 147.

¹⁷¹ NA Praha, GVC, inv.č. 41/22, karton 8.

¹⁷² Tamtéž, inv.č. 168/24, karton 13.

Tuto podkapitolu bych uzavřel poněkud odlišným způsobem snahy o protekci. U ministra národní obrany bylo intervenováno za převelení strážmistra Aloise Truksy (Truxy) ze stanice Ábelová do stanice Halič či Rapová (oboje v blízkosti Lučence). Vzhledem k tomu, že Ábelová je od Haliče vzdálena necelých 15 kilometrů, nedávalo převelení žádný smysl. Nakonec se ukázalo, že u ministra neintervenoval Alois Truksa, nýbrž majitel sýrárny v Ábelové.¹⁷³ Zřejmě se ho tímto snažil vyštvať. Jestli bylo důvodem nekalé jednání majitele sýrárny, nebo milostný trojúhelník, už bohužel pramen nesděluje.

3.6 Hodnostní počty a (ne)ponechání hodností

Problematickým bodem bylo – jak ostatně po celou druhou dekádu dvacátého století – hodnostní pořadí. Mnoho četníků-legionářů si stěžovalo na špatné či nespravedlivé propočítávání služby, které několikrát doznalo úprav.

Při první vlně příchodů legionářských důstojníků ve druhé polovině roku 1919 bylo potřeba nastavit hodnostní pořadí tak, aby jednak legionářští důstojníci měli motivaci a vidinu kariérního postupu. Opatření zároveň mělo respektovat hodnostní pořadí již sloužících důstojníků. Protože se hodnostní pořadí armády a četnictva od sebe lišilo, museli důstojníci při vstupu podepsat souhlas, že propočítání jejich hodností se může lišit.¹⁷⁴ Toto prohlášení odmítlo podepsat minimálně 12 četníků-legionářů. V reakci na to bylo rozhodnuto, že si svoji dosavadní hodnost budou moci ponechat, avšak podepíší prohlášení, ve kterém se zřeknou vyšších hodností nežli kapitán. Odmítnutí podepsat prohlášení se rovnalo propuštění od sboru.¹⁷⁵ Italský legionář Václav Holý své odmítnutí podepsat hodnostní pořadí odůvodnil mj takto: „*Aniž bych chtěl mít z bývalého mého zařazení v legiích nějaké přednosti ohledně mého hodnostního pořadí, dovoluji si upozornit, že dle žádaného zřeknutí se mého hodnostního pořadí bych neměl v dohledném čase žádné vyhlídky na postup*“.¹⁷⁶

V březnu 1921 bylo hodnostní pořadí znovu projednáváno. Z důvodů zajištění co největší objektivity, byla vytvořena komise, která měla hodnostní pořadí řešit. Do čela byl jmenován dlouholetý četník a zemský četnický velitel podplukovník Josef Šustr. V komisi měli svého zástupce důstojníci z povolání, z řad domácího vojska a účetní důstojníci. Za důstojníky-legionáře byl jmenován kapitán Karel Kotouč.¹⁷⁷ Ten se snažil hájit zájmy četníků-legionářů a

¹⁷³ NA Praha, GVC, inv.č. 608/27, karton 25.

¹⁷⁴ Tamtéž, inv.č. 488-490, karton 1.

¹⁷⁵ Tamtéž, inv.č. 494, karton 1.

¹⁷⁶ Tamtéž, inv.č. 580, karton 1.

¹⁷⁷ Tamtéž, inv.č. 100, karton 1.

poukazoval na dílčí překážky, které jsou legionářům stavěny do cesty. Jeho návrhy však byly zamítány, protože byl vždy přehlasován.¹⁷⁸ Výsledný konsensus měl řešit způsob hodnostního postupu u četníků z řad mužstva, a také rozdílné tempo povyšování v bývalé c. a k. armádě, v legiích a v domácím vojsku. Důstojníci ze všech těchto tří složek u četnictva sloužili a jejich minulá služba, resp. obdržená hodnost ovlivňovala pořadí. Novela měla tuto rozdílnost co nejvíce reflektovat. Jako problematické se mimo jiné ukázalo velké množství legionářských kapitánů-důstojníků, kterým měla náležet hodnost majora. Podplukovník Šustr upozorňoval na rozdílnost legionářské a četnické služby. Na tuto problematiku reagoval následovně: „*ani nejlepší důstojník-legionář nestane se ihned dobrým vedoucím důstojníkem...nebylo by pro službu dobré, aby legionář, jenž jest na příkl. 25 let stár a jemuž patří požitky majora, povýšen byl na majora, začav vojenskou dráhu teprve v roce 1914.*“¹⁷⁹ Velmi dobře tak vystihl situaci, ve které se sbor nacházel. Legionářská legislativa byla nastavena velmi benevolentně a v kontextu četnictva nebylo myslitelné, aby člověk po necelých 8 letech od doby, kdy poprvé navlékl uniformu, měl mít hodnost majora a rozsáhlé pravomoci. Komise pro hodnostní pořadí měla před sebou nelehký úkol. Problematika se řešila na úrovni komise a Ministerstva vnitra. Závěrečný konsensus v podobě přijatého zákona¹⁸⁰ stanovil, aby při definování hodnostního pořadí bylo dbáno v první řadě na započítání let služby a v případě stejné délky služby a hodnosti bylo přihlíženo k délce služby u četnictva.¹⁸¹ Z pohledu legionářů se tak jednalo o nejvstřícnější řešení, jelikož – pro připomenutí – jejich léta byla násobena třikrát a byla jim ponechána hodnost z legií. Rozhodnutí komise nemohlo být objektivní ani spravedlivé, a tak nepřekvapí, že závěry komise ostatní důstojníci nepřijali s nadšením.

Propočítávání legionářských a četnických let spolu přinášelo problémy a spory po následující léta. Určování pořadí vždy přineslo „vítěze i poražené“ a tedy nikdy nebylo ideální. I v případě legionářů, u kterých by bylo možné očekávat nadšený souhlas, se našli mnozí nespokojenci. Jedna z častých výtek byla, že propočítávání trvalo dlouho, což mělo dopad na výši požitků.

3.7 Projekce legionářské minulosti v četnické službě

Mít legionářskou minulost u četnictva znamenalo mimo výše zmíněných výhod a zvláštního postavení i další přednosti, které vycházely čistě z faktu, že měl daný četník status legionáře.

¹⁷⁸ NA Praha, GVC, inv.č. 100, karton 5.

¹⁷⁹ Tamtéž.

¹⁸⁰ 186/1920 Sb. z. a n., ze dne 19. března 1920 se zřetelem na § 7.

¹⁸¹ NA Praha, GVC, inv.č. 100, karton 5.

Role četnictva netkvěla pouze v činnostech souvisejících se zajištěním bezpečnosti, ale také v roli reprezentační. Ta nabývala důležitosti zejména v oblastech, kde nebylo mnoho jiných reprezentantů státní moci – v příhraničí. Bylo běžné, že se zástupci četnictva účastnili vzpomínkových aktů či oslav státních svátků. Nehledělo se na fakt, jestli je četník zrovna ve službě či nikoliv. Očekávalo se, že se bude účastnit v uniformě. V případech, kdy se slavila událost či svátek mající souvislost s československou státností, četníci-legionáři byli z oslav vyděleni. Nikoliv ve smyslu, že by se neúčastnili – naopak – byli v popředí a stávalo se, že utvořili vlastní útvar četníků-legionářů v rámci slavnostních nástupů. Během slavnostního pohřbu 44 popravených italských legionářů v dubnu 1921 pochodovali za lafetami nejprve tři roty válečných veteránů – legionářů ze všech tří legií – a hned za nimi rota četníků-legionářů.¹⁸² Při té příležitosti také došlo k nebyvalému spojení jinak stavovských důstojníků s mužstvem. Legionáři si do četnictva přinesli i tuto „bratrskou“ hierarchii což nelibě nesli někteří déle sloužící důstojníci. Velkou kritiku za podobné chování dostal četník-legionář Eduard Šubčík, který kvůli přespřílišnému bratření s podřízenými musel být několikrát převelen.¹⁸³ Společně se domluvili a vybrali napříč všemi hodnostmi a napříč republikou velký finanční obnos na květinu a na fond pro pozůstalé. Dobrovolné příspěvky se pohybovaly kolem 10 Kč u mužstva a celkově na své druhy vybrali četníci-legionáři 14.379 Kč.¹⁸⁴ Nepřekvapí, že největší obnos (7.474 Kč) byl vybrán na Slovensku, kde bylo dislokováno nejvíce četníků-legionářů. Naopak překvapivá je „poslední“ Morava, kde bylo vybráno necelých tisíc Korun. Záznamy o příspěvcích nám tak nejen poskytují cennou zprávu o působení legionářů u sboru, ale přináší také jmenné seznamy a dislokace konkrétních osob. Zároveň svědčí o faktu, že byli hrdí na svůj legionářský původ, který v rámci sboru dávali na obdiv.

Svoji unikátní pozici projevíli četníci-legionáři v rámci oslav 5. výročí bitvy u Zborova. Z nařízení MNO byla vytvořena deputace četníků-legionářů v počtu 4 důstojníků a 4 strážmistrů, kteří měli zaujmout čestná místa na tribunách při oslavách svátku a být součástí vojenské přehlídky.¹⁸⁵

Mezi největší privilegia, která se četníkům-legionářům dostala, patřila návštěva prezidenta Tomáše G. Masaryka. Ta byla zpravidla spojena se slavnostním obědem. Velitelé četnictva si byli dobře vědomi přízně, které se legionáři u prezidenta těší. To naopak neplatilo pro četnictvo,

¹⁸² NA Praha, GVC, inv.č. 159, karton 6.

¹⁸³ Tamtéž, inv.č. 90, karton 13.

¹⁸⁴ Tamtéž, inv.č. 159, karton 6.

¹⁸⁵ Tamtéž, inv.č. 347, karton 9.

kteří prezident Masaryk dlouho opomíjel.¹⁸⁶ To se změnilo až s pozvánkou v roce 1924. Četnictvo toho patřičně využilo, protože se jednalo o důležitou schůzku. Záměr generálního velitele nebylo přivést s sebou nejužší četnickou generalitu, ale naopak prezentovat bohatost sboru. Bylo rozhodnuto o povolání četníků různých hodností a ze všech koutů republiky. Četníci-legionáři samozřejmě nemohli chybět, protože jejich přítomnost měla pomoci k lepšímu obrazu četnictva v očích prezidenta. Jen ze ZČV Čechy bylo povoláno 9 četníků z toho 6 s legionářskou minulostí.¹⁸⁷ Jedním ze tří nelegionářů byl také německý četník. I na ně generál Vyčítal pamatoval při skladbě celkově 50 četníků, kteří privilegium oběda s prezidentem získali.

Takto masové přijetí četnických reprezentantů už se nikdy neopakovalo. Pouze v únoru 1927 si prezident pozval zástupce vojska a spolu s nimi i pět četníků. V tomto případě se ho účastnili čtyři důstojníci (včetně jednoho legionáře) a jeden strážmistr-legionář z jižního Slovenska.¹⁸⁸

Sbor používal legionáře nejen jako svoji výkladní skříň při oficiálních audiencích, ale také reflektoval jejich národní spolehlivost. Tu využíval jako „protiváhu německému živlu“. Jako dobrá ilustrace může posloužit případ výměny okresního velitele v Brně v roce 1922. Do té doby zde sloužil kapitán Beneš, který se však hlásil k německé místní majoritě. Jeho náhradou se stal právě díky své legionářské „spolehlivosti“¹⁸⁹ četník-legionář kapitán Oldřich Zeman a také proto, že tato výměna měla i značnou symboliku „výměny stráží“.

Legionářský étos rezonoval napříč celou společností a četníci si toho byli dobře vědomi. Poměrně běžně se stávalo, že si svoji minulost (a z ní vyplývající výhody pro budoucnost) psali do seznamovacích inzerátů v novinách s cílem hledání budoucí nevěsty. Nutno podotknout, že se to týkalo i vojáků-legionářů. Byl to prostředek, jak zvýšit svoje šance na seznámení. Takovéto chování vyhodnotilo MNO jako nedůstojné a důsledně jej odsuzovalo.¹⁹⁰

Četníci-legionáři svoji minulost dávali na obdiv i jiným způsobem. Na rozdíl od c. a k. veteránů měli dovoleno své medaile nosit během audienčních povinností *in natura* a v běžné službě v podobě stužek. Na svá vyznamenání byl patřičně hrdý i kapitán František Tluchoř, který dvakrát adresoval prosbu o udělení čs. válečného kříže, revoluční medaile a medaile za vítězství, na které měl jako italský legionář nárok.¹⁹¹ Mnozí další četníci žádali poslední dvě

¹⁸⁶ GALAŠ 2019, s. 204-205.

¹⁸⁷ NA Praha, GVC, inv.č. 105, karton 13.

¹⁸⁸ Tamtéž, inv.č. 15/27, karton 23.

¹⁸⁹ Tamtéž, inv.č. 559, karton 9.

¹⁹⁰ Tamtéž, inv.č. 99, karton 5.

¹⁹¹ Tamtéž, inv.č. 7/21, karton 7, resp. inv.č. 608/22, karton 10.

jmenované medaile za svoje působení při bojích na jihu Slovenska, avšak nárok na ně měli pouze legionáři.¹⁹²

Nejen medailemi se lišila uniforma četníka-legionáře. Kromě výsady nosit vyznamenání mu bylo dáno privilegium mít našito na pravém předloktí rukávu tzv. služební prýmky, přičemž každý prýmek představoval jeden rok služby v legiích.¹⁹³

Četnický sbor je apolitický a rozhodně není součástí tržního systému. Alespoň to o sobě četnictvo tvrdilo. Realita je však poněkud jiná. V roce 1922 se na generála Vyčítala obrátili zástupci akciové pojišťovny Legie s prosbou, aby mohli své služby nabízet během četnických kursů a škol. Cílili samozřejmě primárně na četníky-legionáře, a i samotný pojišťovací úředník Rudolf Hrubý byl bývalým legionářem. S důrazem na národní orientaci pojišťovny a snahu o „*národohospodářské osvobození*“¹⁹⁴ apeloval na povolení k této reklamní akci. Z nepochopitelných důvodů mu generál Vyčítal udělil povolení pro agitaci ve všech četnických školách v zemi.

Na udělování hodnostního pořadí je zřejmé zvláštní postavení četníků-legionářů. Mezi pravomoci GVC patřilo i udělování pochvalného uznání. Četnictvo jako sbor totiž nemělo svůj soubor medailí. Nespadlo to do tradičních zvyklostí (které narušili až legionáři). Forma pochvalného uznání tento projev do jisté míry nahrazovala. Při příležitosti 75. výročí narozenin prezidenta se rozhodl tato uznání udělit devíti četníkům ze ZČV Praha. Hned pět z nich jsou četníci-legionáři.¹⁹⁵ Může to znamenat, že měli jisté privilegium, protože se jedná o zásadní nepoměr v kontextu všech sloužících legionářů ve sboru. Může to také znamenat, že četníci-legionáři brali svoji práci svědomitěji a s větším elánem, protože každý návrh na uznání měl své odůvodnění, proč daného četníka vyznamenat. Vzhledem k velmi malému počtu dochovaných návrhů se však jedná o hypotézy, které nelze na takto malém vzorku ověřit.

Na příkladu Františka Merhauta si dovolím ukázat, jak legionářská minulost (ne)byla pro přijetí a kariérní růst ve sboru zásadní. František Merhaut měl maturitu a v c. a k. armádě dosáhl hodnosti poručíka, než byl 4. listopadu 1918 zajat na italské frontě. Už o tři dny později byl přijat do stavu 28. domobraneckého pluku. Vstup do legií byl znemožněn týden předtím s vyhlášením republiky. Ovládal němčinu i maďarštinu a částečně chorvatštinu a francouzštinu, a navíc z kvalifikační listiny vyplývá, že absolvoval pro četnictvo relevantní kurzy na

¹⁹² NA Praha, GVC, inv.č. 44/28, karton 73.

¹⁹³ *Almanach branné moci a četnictva*, Praha: Alois Hynek, 1922.

¹⁹⁴ NA Praha, GVC, inv.č. 369, karton 9.

¹⁹⁵ Tamtéž, inv.č. 135, karton 16.

motocyklu, kole i koni. Také po osobnostní, fyzické a psychické stránce se jevil nadstandardně a „pro službu v četnictvu se jeví býti přímo předurčen“.¹⁹⁶ Deset dní, o které opozdil svoji přihlášku k legiím v jeho případě znamenalo, že ačkoliv měl perfektní predispozice k tomu vystoupat v četnické hierarchii vysoko, nebyl legionářem a hlásil se až v roce 1925. Navíc byl zařazen mezi čekatele a není tak vůbec jasné, zdali k četnictvu vůbec nastoupil.¹⁹⁷

Závěrem celé kapitoly odcituji vzpomínky četníka-legionáře Františka Libiše na první momenty jeho četnické služby. Byť byly sepsány později, jsou svým pohledem unikátní. Svědčí o počáteční nevoli „starých“ četníků pracovat s legionáři. Přesto je k nim třeba přistupovat rezervovaně. „...Byli to bývalí rakouští četníci a dívali se na nás podivně... službuvedoucí od stráže nás poučoval, že se u četnictva musíme učit trpělivosti a hodně slevit z té legionářské nevázanosti... Instruktoři, bývalí rakouští četníci, s vilémovskými kníry, se snažili do nás co nejvíce vtlouci [učební látky během výuky v kurzu, pozn. aut.]. Někteří byli hrozni a zejména legionáře nemohli vystáti. Jeden šel dokonce tak daleko, že nám vytkl nošení stužek a medailí na bluze. S téma prý to u četnictva nevyhrajeme. Při zkouškách měl ze čtyř kursů, kurs „C“, legionářský, nejlepší úspěch“.¹⁹⁸

¹⁹⁶ NA Praha, GVC, inv.č. 265/25, karton 17.

¹⁹⁷ Tamtéž, inv.č. 262/25, karton 17.

¹⁹⁸ Citováno dle: LOKAJ 2019, s. 122.

4. Každodenní realita a přijímání legionářů v rámci sboru (období 1921-1928)

V této kapitole se zaměřím na první roky služby četníků-legionářů. Rámcově lze toto období ohraničit roky 1921-1928. V roce 1921 sloužilo ve sboru okolo dvou tisíc legionářů.¹⁹⁹ V sekundárních pramenech je možné narazit na celkový počet 2300.²⁰⁰ Jedná se zřejmě o nejvyšší počet četníků-legionářů u sboru. Zároveň se jedná o období, kdy dochází ke stabilizaci vnitrostátních poměrů. Politicky se situace uklidňuje s ukončením rozkolu v Sociální demokracii a se vznikem Komunistické strany v květnu 1921. Podoba státních hranic je v této době již konsolidovaná. Kriminalita klesá. V oblasti ekonomiky docházelo k postupnému odtrhávání od rakouského tržního systému a docházelo k vytváření nových ekonomických vazeb. S tím souvisí také ukončení vázaného hospodářství a zrušení přidělového systému v červenci téhož roku. Kontinuita válečného hospodářství je překonána v roce 1923 vyrovnáním se s hospodářskými důsledky vyplývajícími z deflace.

V rámcovém období probíhá v kontextu četnictva aplikování četnického zákona z roku 1920. Jeho implementace odhaluje „bílá místa“ a nedostatky, což vede k vnitřním reformám, kterým bude dána pozornost v kontextu sledovaného tématu. Reformní snahy částečně vyvrcholily přijetím nového četnického zákona v roce 1928. Proto je tento rok druhým rámcem této kapitoly. Sedm sledovaných let je období, kdy se četníci-legionáři snaží vydobýt si lepší postavení, nikoliv skrze protekce z vnějšku, nýbrž svým působením ve sboru. To se odráží například ve snaze se organizovat do spolků, které však velení četnictva povoluje jen velmi pomalu a v některých případech vůbec. Legionářský živel přinášel své inovace a pohled na četnickou problematiku, které nebyly služebně staršími kolegy vždy přijaty s nadšením. O konflikty mezi sebou, které měly potenciál zásadně narušit jednotu sboru nebyla nouze. Všem těmto aspektům služby četníků-legionářů bude dán v kapitole prostor.

4.1 Nástup do služby a střet s realitou

Ze situační zprávy, která vzešla v roce 1921 z inspekčních cest vrchního velení četnictva po celé republice lze vyčíst, že největším problémem, na který všichni četníci poukazovali, byla nedostatečná výstroj.²⁰¹ Nepraktičnost některých výstrojních součástí byla zřejmá a možnost jejich náhrady byla často diskutována, avšak za celé meziválečné období došlo jen k malým

¹⁹⁹ NA Praha, GVC, inv.č. 86, karton 4.

²⁰⁰ DLOUHÝ 2014, s. 35.

²⁰¹ NA Praha, GVC, inv.č. 261/21, karton 6.

změnám. Například služební šavle, pozůstatek rakousko-uherské monarchie, byl nepraktickým těžkým kusem výstroje, který neměl praktického užití, a dokonce způsoboval zranění jejich nositelům. Nošení služební šavle nebylo v meziválečném období zrušeno. Četníci-legionáři si během inspekčních cest stěžovali na fakt, že legionářské výhody definované příslušnými zákony se ve skutečnosti neuplatňují v celé šíři.²⁰² Tuto stížnost lze vysledovat nejen v situační zprávě z roku 1921, ale i v kritickém zhodnocení zapojení navrátilivších legionářů do civilního a pracovního života.²⁰³

V četnictvu i v armádě panovala nechuť zapojovat správní důstojníky-legionáře do agendy, učit je novým věcem a zapracovávat je do pracovního procesu. Četníci-legionáři měli staršího přiděleného kolegu, který je měl zaučovat. Z četných stížností je patrné, že jejich práce byla podřadná, jednotvárná a ke skutečnému zapracování fakticky nedocházelo. Četníci-legionáři za tím viděli snahu, že je systematicky omezováno jejich zapojení do fungování sboru.²⁰⁴

Hlášení situace z Podkarpatské Rusi za první polovinu roku 1922 nám přináší kritické svědectví o tamějších poměrech ve kterých četníci-legionáři zpravidla začínali svoji služební kariéru. Vrchní velitel podplukovník Alois Jirka si v něm stěžuje, že nově příchozí mladí četníci-legionáři mají kázeňské problémy a simulují nemoci s cílem získat zdravotní dovolenou, kterou tráví v hospodách a nevěstincích. S kritikou opravdu nešetří, když označuje své podřízené jako „*mravně méněcenné, trestané, fysicky nezpůsobilé a neschopné.*“²⁰⁵

Pro četníky-legionáře znamenaly tyto skutečnosti střet s realitou, která byla na hony vzdálená představám při vstupu do četnictva. Nespokojenost s poměry uvnitř sboru dále rozdmýchávaly články časopisu *Četnický Obzor*, o kterém bude psáno později. Tento hojně čtený a na každé stanici dostupný časopis byl velmi kritický a byt často uváděl zavádějící informace, rezonoval ve sboru a narušoval morálku.²⁰⁶

Dalším problematickým bodem, který ovlivňoval morálku všech četníků byla bytová krize. Četník měl povinnost bydlet v kasárnách do doby, než byl ženat. Svatba podléhala schvalovacímu procesu okresních a posléze zemských velitelů. Z předchozích kapitol víme, že četníci-legionáři často povolení dostali dříve, než na něj měli mít dle směrnic nárok. Mnoho četníků-legionářů pocíťovalo bytový problém, který byl intenzivnější na Slovensku a zejména

²⁰² NA Praha, GVC, inv.č. 262/21, karton 6.

²⁰³ KUDELA 1929, s. 24-29.

²⁰⁴ NA Praha, GVC, inv.č. 187, karton 6.

²⁰⁵ Tamtéž, inv.č. 368, karton 9.

²⁰⁶ Tamtéž, inv.č. 262/21, karton 6.

na Podkarpatské Rusi. Z důvodů podstavu a rozšiřování staničních sítí to byli často právě četníci-legionáři, kteří ve větší míře byli posíláni na Slovensko a na Podkarpatskou Rus.

Při komparaci poměrů a požitků u četnictva s ostatními obory (nejen) ve státní službě bylo patrné, že zdaleka neodpovídají náročnosti profese.²⁰⁷ Za původce neutěšených stavů ve sboru byli považováni správní důstojníci. Nebylo to zcela oprávněné nařčení, avšak dobový pohled je viděl jako původce. Kritika většinou vycházela z neznalosti poměrů a na základě zkreslených informací z tisku typu *Četnický obzor*.²⁰⁸ Pro četníky-legionáře navíc byli správní důstojníci symbolem „rakušáctví“. Jednalo se totiž o vysokou pozici, která byla pro cílevědomé četníky-legionáře metou a na které do velké míry sloužili pouze starší „rakouští“ četníci. Na konci roku 1921 bylo z celkového počtu 149 správních důstojníků pouze 19 četníků-legionářů, přičemž ti sloužili, jak již bylo zmíněno, primárně na Slovensku.²⁰⁹

Největší kritika cílila na sociální postavení četníků. Výše jejich požitků nebyla vzhledem k náročnosti služby a velkému množství přesčasů odpovídající. V industriálních oblastech docházelo k paradoxu, že dělníci měli vyšší platy, přesto však protestovali za jejich další navýšení. Přitom nadávali na četnictvo, které muselo demonstrace zajišťovat. Vyšší kupní síla majority obyvatelstva v oblasti hnala ceny komodit výše, tudíž pro četníka s nižším platem byly hůře dostupné.²¹⁰ V tomto kontextu byli četníci-legionáři, kteří měli požitkovou politiku upravenou svoji legionářskou minulostí, terčem nevole, protože za stejnou práci jako jejich kolegové dostávali více peněz. Legionářská minulost – byť jim přičkla vyšší požitky – byla spíše na škodu, protože nejen že výše požitků nebyla zásadně vyšší. Naopak způsobovala antipatie i u správních důstojníků, kteří měli do jisté míry v rukou kariérní růst četníků-legionářů.²¹¹

Celkově vzato, příchod legionářů do četnictva byl v kontextu poválečného vývoje vystřízlivěním a střetem s realitou. Ne všechny výhody, které jim garantoval zákon, byly uplatňovány. Zastoupení četníků-legionářů ve správních a vyšších důstojnických pozicích nebylo dostatečně vysoké, aby měli možnost ovlivnit služební podmínky. Naopak díky své minulosti se stávali terčem nevole svých kolegů i nadřízených. Náročnost služby, měsíční pracovní doba trvající až 612 hodin²¹² (tj. z třiceti dnů připadalo na odpočinek 108 hodin, tedy

²⁰⁷ NA Praha, GVC, inv.č. 272/21, karton 6.

²⁰⁸ Tamtéž.

²⁰⁹ LOKAJ 2019, s. 21.

²¹⁰ KOLÁŘOVÁ Ivana, KOLÁŘ Ondřej, *Sociální postavení příslušníků československého četnictva 1918-1939*. in: Český časopis historický, č. 113, roč. 2015, s. 80.

²¹¹ *Ještě k poměrům četnictva*, in: Národní osvobození, 7.12.1924, č. 306, s. 4.

²¹² KOLÁŘOVÁ 2015, s. 83.

zhruba 1/7 veškerého času) a nedostatečné materiální zabezpečení bylo v porovnání s „klidným“ kasárenským životem vojáků velký kontrast.

Neutěšené poměry vedly k velkému množství sebevražd ve službě, které vrchní velení skandálně omlouvalo nedostatečnou morální silou, inteligencí a melancholickým profilem četníků, který je činil slabými.²¹³ V reakci na to si generální velitel četnictva nechal vypracovat elaborát pro interní potřeby. V něm nalezneme závěry tvrdící, že v předválečných letech sloužili u četnictva pouze příslušníci morálně a intelektuálně na výši. Současný stav dává za vinu válečným létům, kdy mělo dojít k poklesu morálky u sboru. Jako další činitel kritického období spatřuje první popřevratové roky, kdy byli k četnictvu přijímáni četníci nedosahující kvalit předválečných kolegů. Nepřímo tak osočuje četníky-legionáře z nedostatku profesních a osobnostních kvalit.²¹⁴

V letech 1921 a 1922 ukončilo svůj život devět četníků-legionářů.²¹⁵ Četnost sebevražd nebyla v kontextu celé společnosti vysoká, přesto o tom referovaly celostátní deníky a například *Legionářský směr* přinesl v kontextu studie velmi relevantní zprávu o podrobnostech a konkrétních četnících.²¹⁶ Nechtěná pozornost, které se četnictvu dostala nenechala články bez odpovědi z velení četnictva. To uvádělo, že nejčastější příčiny sebevražd jsou z důvodů „rozrušení mysli“, kterou způsobila buď superarbitrace nebo přeložení na jiné místo. Jako druhá nejčastější příčina byla určena „omrzlost života“. Častým důvodem byla také nešťastná láska. Interní dokumenty Generálního velitele četnictva ukazují na fakt, že velení bylo znepokojeno, protože ačkoliv počet sebevražd kopíroval trend poválečné společnosti, v dlouhodobém kontextu četnictva to byl abnormálně vysoký počet. Během meziválečného období dobrovolně ukončilo svůj život 56 četníků.²¹⁷

Je zdokumentován spor mezi četnickým majorem v Brně, který se choval k četníkům velmi hrubě a četníkem-legionářem. Spor vygradoval pokusem četníka-legionáře o sebevraždu před kterou ho dokázali jeho kolegové na poslední chvíli zachránit.²¹⁸ Podobný případ je nám znám i ze stanice Barca v okrese Košice, kde se dokonce třikrát pokusil zabít četník-legionář Josef Škoda. Jeho důvodem bylo onemocnění kapavkou.²¹⁹

²¹³ NA Praha, GVC, inv.č. 618/24, karton 15.

²¹⁴ Tamtéž.

²¹⁵ Tamtéž, inv.č. 88, karton 9.

²¹⁶ *Legionářský směr*, 29.6.1922, č. 23, roč. 2.

²¹⁷ GALAS 2019, s. 230-235.

²¹⁸ *Četnictvo*, in: Národní osvobození, 15.8.1931, č. 223, roč. 8.

²¹⁹ NA Praha, GVC, inv.č. 280/21, karton 6.

Spory a ideové neshody mezi četníky-legionáři a služebně staršími četníky bohužel ovlivňovaly vyšetřování příčin vedoucích k sebevraždě. V dubnu roku 1922 spáchal v Šale na Slovensku sebevraždu Gustav Rossa četník-legionář z francouzských legií. Novinový článek²²⁰ obvinil kapitána Ludvíka Beneše, „*kteřý se donedávna ještě podepisoval Benesch*“,²²¹ z hrubého urážení a ponižování onoho četníka-legionáře. Článek pomáhal udržovat napětí a místy až nepřátelství mezi četníky-legionáři a délesloužícími četníky. Na kapitána Beneše si však stěžoval i četník-legionář Malý, který Benešovi odevzdal dvě pušky, které předtím odcizili maďarské iredentistické skupiny. Beneš namísto kvitování z navrácení pušek poslal Malého k diviznímu soudu za údajné vyjednávání s nepřítelem.²²² Ostatně o konfliktech mezi jednotlivými četníky pojednávají následující dvě podkapitoly.

4.2 Četníci-legionáři versus c. a k. veteráni

Legionáři ve sboru – byť pocházeli z různých legií – byli v rámci četnictva jednotní. Bylo to potřeba kvůli sporům, které měli s veterány z c. a k. armády. Dvě různé válečné zkušenosti, dva různé pohledy na vojenskou službu a statusová rozdílnost byla častým námětem sporů, které narušovaly kázeň v četnictvu. Jak bylo nastíněno výše, četníci-legionáři ve velké míře opovrhovali svými kolegy a vinili je z neuspokojivých poměrů. Nutno podotknout, že četníci se netěšili velkému respektu ani u příslušníků armády. Svědčí o tom případ rytmistra Jana Ševčoviče, který si stěžoval na poručíka Chmela, který mu opakovaně odmítal projevit úctu zasalutováním. Vše vygradovalo prohlášením Chmela, že „*kdybyste byl důstojníkem legionářským, pak ještě bych pozdravil*“.²²³ Jiný anonymní četník-legionář dokonce neváhal označit své kolegy jako „*rakouské patrioty*“ a „*špicle*“ s dodatkem, že „*...staří páni by si nejraději zase věšeli v kancelářích staré France, Karly... aby v příhodný čas mohli s nimi vyrukovat na denní světlo*“²²⁴ Je patrné, že takováto vyjádření byla čistě subjektivní a autor, pokud by byl podepsán, by u četnictva nemohl nadále sloužit.

Na druhé straně bývalí četníci a vojáci c. a k. monarchie viděli v legionářích přeběhlíky a zrádce. Obávali se, že jejich živelnost, revolucionářství, zvyk dělat věci „*vlastním pořádkem*“, ideály bratrství a demokracie uvnitř ozbrojených sil budou působit negativně na morálku a zaběhlé pořádky v četnictvu.

²²⁰ *Samovraždy legionářů*, in: Legionář, 1.7.1922, č. 25, roč. 2, 1922.

²²¹ Tamtéž.

²²² *Sebevraždy legionářů v četnictvu*, in: Legionářský směr, 29.6.1922, č. 27, roč. 3, s. 7-8.

²²³ NA Praha, GVC, inv.č. 168, karton 1.

²²⁴ *Četníkům-legionářům není dovoleno se organisovati*, in: Družina československých legionářů, 13.8.1920, č. 31, roč. 1.

Velmi dobře popsaným důkazem o postojích „obou barikád“ je spor četníka-legionáře Matěje Vaice s plukovníkem Aloisem Jirkou – zemským četnickým velitelem v Užhorodě. Spor byl podrobně vyšetřován a pravost výpovědí potvrdili svědci, proto lze informace o průběhu považovat za objektivní. Během slavnostního nástupu při přijímání k četnictvu bylo prezentováno 9 četníků-legionářů, kteří byli viditelně menší než zákonem stanovených 160 cm. Jirka věděl, že dotyční jsou legionáři a prohlásil, že „... *takové mrzáky nemůžeme k četnictvu přijmouti, ty budeme muset propustiti*“.²²⁵ Meritem sporu však nebyla příslušnost k legiím, nýbrž ateismus některých četníků. Matěje Vaic na oplátku označil Jirku za „*C.K. rakouského patriota*“.²²⁶ Na celém sporu lze vidět, že ačkoliv válečná příslušnost nebyla předmětem sporu, byla to první věc, která se zmiňovala a „porovnávala“. Jirka byl „prototypem“ dělesloužícího četníka, který příchod legionářů a celkově nového řádu nesl nelibě.²²⁷ Pro úplnost dodejme, že byl potrestán symbolickou důtkou. Vaic byl přijat jako četník na zkoušku, zařazen u ZČV Praha a službu zakončil v roce 1942 v hodnosti praporčíka.

Z řad důstojníků-legionářů se množily stížnosti na kolegy, kteří sloužili v c. a k. armádě a teprve po skončení první světové války si podali přihlášku do četnictva. Tímto postupem se dostali v hodnostním pořadí před četníky-legionáře. Případ majora Luksche, který vstoupil k četnictvu krátce před státním převratem byl často ve stížnostech zmíněn jako ukázkový paradox.²²⁸ Kritika Ludvíka Luksche však nebyla zcela oprávněná, protože navzdory tomu, co říkali četníci-legionáři, Luksch nastoupil k četnictvu již v roce 1915.²²⁹ Důstojníci-legionáři cítili velkou křivdu, že „rakušáci“ jsou v pořadí před nimi, předskočit je není možné, a tedy budou vždy jejich podřízenými. Často poukazovali na fakt, že „rakušáci“ neprošli šetřením o předběžném životě, protože ve válečných časech na to nebyl čas. Ve stížnostech se opakovala nařčení, že nebyli vlastenci.²³⁰ Je třeba poznamenat, že většina obvinění vzešlých z řad četníků-legionářů neměla svá opodstatnění a byl to jen způsob vyjádření frustrace ze současného – pro legionáře – špatného postavení.

Analogický případ k výše zmíněné vzájemné pozici v hodnostním pořadí dobře ilustruje článek z novin,²³¹ který svojí povahou (nejspíše) nereflektuje skutečný případ, nicméně vychází z obecně platných reálií dvacátých let. Popisují případ dvou přátel ze zajateckého tábora

²²⁵ NA Praha, GVC, inv.č. 179/21, karton 6.

²²⁶ Tamtéž.

²²⁷ KOLÁŘ 2018, s. 64.

²²⁸ NA Praha, GVC, inv.č. 344/24, karton 13.

²²⁹ Tamtéž, inv.č. 100, karton 5.

²³⁰ Tamtéž, inv.č. 344/24, karton 13.

²³¹ *Případ na uváženou*, in. Národní osvobození, 28.12.1928, č. 357, roč. 5, s. 5.

v Rusku, přičemž jeden vstoupí do legií a druhý se vrátí jako zajatec zpět. Osud je svede dohromady na jedné četnické stanici, přičemž zajatec je na pozici zástupce velitele a četník-legionář je jeho podřízený. Jejich vztah je diametrálně odlišný od toho, který měli v zajateckém táboře. V polovině dvacátých let zajatec nahradí do důchodu odkázavšího velitele stanice, zatímco četník-legionář je stále na původní pozici. To je trefné shrnutí paradoxu, který byl v četnictvu běžným jevem po celé sledované období.

Ucelenější pohled na dynamický vývoj vztahu dvou četníků s odlišnou válečnou zkušeností je patrný ve stížnostech četníků z poloviny dvacátých let. Z těchto stížností vyplývá, že mnoho velitelů stanic a dalších výkonných četníků s „rakouskou“ minulostí akceptovalo přítomnost četníků-legionářů. Nic jiného jim ani nezbyvalo. Svoje antipatie nedávali přímo najevo. Jako velitelé stanic si mohli dovolit ztěžovat službu četníkům-legionářům například neúměrně dlouhými služebními obchůzkami. V osobních hovorech s důstojníky pak o četnicích-legionářích mluvili mnohdy s despektem a s cílem poškodit jejich reputaci.²³²

Četníci navzájem věděli o válečné minulosti svých kolegů. Četníci-legionáři si také například stěžovali na „rakouské“ důstojníky, že se scházejí a utužují kamarádství z bývalých říšsko-německých pluků a sdružují se do veteránských spolků s poukazem, že oni (četníci-legionáři) mají spolkovou činnost zakázanou. Podnět bralo četnictvo velmi vážně a muselo jej řešit, protože na začátku dvacátých let byl konsensus o negativním dopadu spolků v četnictvu jednoznačný. Vyšetřování však ukázalo, že žádný četnický důstojník se takových akcí neúčastní.²³³ Stížnost byla zřejmě nepodložená a účelová.

Záminka pro stížnost však mohla být mnohem méně závažná a přeci stála pisateli za pokus zdiskreditovat a poškodit protistranu. Vrchní strážmistr Novotný si stěžoval nejprve okresnímu veliteli v Brandýse nad Labem, že jeho podřízený četník-legionář Antonín Kuchař II šel v památný den připomínky Jana Husa namísto v četnickém stejnokroji v legionářské uniformě. Dodal také, že se Kuchař za četnický stejnokroj stydí, a že by bylo záhodno do budoucna podobné případy trestat.²³⁴ Okresní i zemský velitel mu dali za pravdu s poukazem na fakt, že legionáři mohou na četnickém stejnokroji nosit vyznamenání a nášivky za roky strávené v legiích. Nejvyšší instance – Generální velitel četnictva – se však postavil na stranu Kuchaře s odůvodněním, že slavnost Husa není služební záležitostí. Je tedy dovoleno užití civilního

²³² *Slasti a strasti četnictva*, in: Národní osvobození, 17.6.1926, č. 48, roč. 3, s. 2.

²³³ NA Praha, GVC, inv.č. 145, karton 16.

²³⁴ NA Praha, GVC, inv.č. 431/25, karton 18.

oděvu, případně legionářské uniformy.²³⁵ Na první pohled banální záležitost, kterou musely posuzovat tři úrovně četnické správy, svědčí o faktu, že ačkoliv se tato událost stala „až“ v roce 1925, stále byli četníci-legionáři trnem v oku některým jejich nadřízeným a kolegům.

O dva roky později, při slavnosti výročí bitvy u Zborova v Moravské Ostravě pochodovaly zástupy legionářů a mezi nimi také četníci-legionáři v legionářských uniformách.²³⁶ V tomto případě to důvod ke stížnostem nebyl. Bylo by troufalé označit uplynulé dva roky za zásadní proměnu vnímání četníků-legionářů, spíše to v tomto případě nebylo překážkou, protože se jednalo o větší město a slavnosti se účastnilo větší množství uniformovaných vojáků i četníků.

4.3 Spory mezi četníky a kritika poměrů

Zdaleka ne všechny spory měly výše zmíněný podtext konfliktu na základě vojenské minulosti. Samotní četníci-legionáři se dostávali do sporů v rámci vykonávání své každodenní agendy. Z jejich popudu docházelo ke kritice poměrů uvnitř četnického sboru. Z důvodu obavy o svoje zaměstnání však nikdy nebyla kritika přímá a často docházelo k tomu, že četníci-legionáři psali své stížnosti a podněty buď anonymně nebo skrze prostředníky (zpravidla jiné legionáře, kteří nesloužili v četnictvu).

Snad nejznámějším kverulantem v řadách četnictva byl proslulý Otto Bláha.²³⁷ Nebyl legionářem, a naopak legionáře zcela otevřeně nenáviděl.²³⁸ Četníci-legionáři mu byli nejbližší, a tedy o spory s nimi nebyla nouze. Již v roce 1919 se na jejich adresu vyjádřil s dovětkem, že jsou to zbabělci a zloději, které je třeba postřílet a že Masaryk je starý blázen.²³⁹ Dokonce byl obviněn (neoprávněně – jak ukázalo následné vyšetřování) ze spolupráce s maďarskou rozvědkou během války o jižní Slovensko.²⁴⁰ O rok později byl za své další hanlivé výroky směrem k četníkům-legionářům napomenut. Udělená důtka pro něj mnoho neznamenaala a již v roce 1923 rozdmýchal další spor s četníkem-legionářem kapitánem Václavem Uhlířem. Ten upadl do dluhové pasti a své závazky splácel jen za pomoci srážení určité částky z měsíčních

²³⁵ NA Praha, GVC, inv.č. 431/25, karton 18.

²³⁶ Tamtéž, inv.č. 446/27, karton 24.

²³⁷ Otto Bláha sloužil u četnictva od roku 1911. Byl ambiciózní a otevřeně hájil německé zájmy. Během své kariéry navázal mnoho kontaktů s předními německými osobnostmi. Byl mezi nimi například Johannes Blaskowitz – pozdější vrchní velitel okupačních sil v protektorátu. Kariéru u četnictva ukončil Bláhovi až jeho spor s generálmajorem četnictva Josefem Ježkem, který ho v roce 1936 superarbitroval. Bláha v období druhé světové války kolaboval s nacisty a vedl Český svaz válečníků – organizaci sdružující německé a rakousko-uherské válečné veterány. V lednu 1946 byl odsouzen pro vlastizradu a popraven oběšením.

²³⁸ VÁCLAVÍK Robert, *Český svaz válečníků*, rigorózní práce, Univerzita Karlova, Praha, 2012, s. 40.

²³⁹ GALAS 2019, s. 111.

²⁴⁰ KOLÁŘOVÁ Ivana, KOLÁŘ Ondřej, LOKAJ Martin, *Důstojnický sbor československého četnictva – sociohistorická sonda*, in: *Moderní dějiny*, č. 2, roč. 25, 2017, s. 55.

požitků. Této osobní složité situace se jal Otto Bláha využít a na adresu Uhlíře se několikrát nemístně veřejně vyjadřoval a zároveň se snažil „zařídít“ Uhlířovi superarbitraci – vyhodit ho ze sboru.²⁴¹ Jejich cesty se nečekaně protkly o dva roky později, kdy Václav Uhlíř a Bohdan Ševčík (také četník-legionář) vedli spor s četníkem Františkem Horkým. Horký si jako svědka a zároveň obhájce vybral Otto Bláhu. Z logiky věci však nemohl zastat obě role zároveň, což vedlo k dalším osobním útokům Otto Bláhy, který za tím viděl komplot a snahu ho umlčet.

Výrazným zdrojem kritiky poměrů v četnictvu byl časopis *Četnický Obzor a Bezpečnost*, jejichž šéfredaktorem byl bývalý četník Bohumil Mladý. Jeho tendenční články měly za cíl poškodit a kritizovat stav četnické základny a poměrů uvnitř sboru. Referát Generálního velitele četnictva interně řešil konkrétní štvavé články. V některých případech se snažil odpovědět, v jiných je jen zaznamenal. Ačkoliv časopis způsoboval generálu Vyčítalovi a správním důstojníkům značný nárůst agendy a starostí, on sám se vyjádřil, že nechce časopis zakázat a nechce se s ním ani soudit.²⁴² Zřejmě se obával přílišné popularizace, která by v celkovém kontextu četnictvu ještě více uškodila. Správa četnictva se snažila šířit osvětu v rámci časopisu *Bratrství* a od roku 1931 skrze vlastní časopis *Četnická hlídka*.²⁴³ Nikdy nedosáhly takové obliby a četnosti jako právě *Četnický Obzor*. Mladý se snažil využít každé možnosti ke kritice četnictva a rád poskytoval prostor četníkům-legionářům pro anonymní vyjádření „neutěšených“ poměrů.²⁴⁴ Četnická správa si byla vědoma částečné oprávněnosti kritiky, avšak nikdy tento postoj oficiálně nepřiznala. Naopak apelovala na podřízené četníky, aby případné stížnosti řešili služební cestou, a tedy aby se informace nedostávali do širokého povědomí.²⁴⁵

Různé nadávky a pomlouvání četníků-legionářů svými kolegy a nadřízenými z řad správních důstojníků bylo na denním pořádku. Jeden okresní velitel se na adresu četníků-legionářů veřejně vyjadřoval slovy, že „*to [četníky-legionáře, pozn. aut.] nemůžeme potřebovati, to jsou dobrodruzi, nespolehlivý živel,*“²⁴⁶ přičemž legionáři kontrovali výroky, že v četnictvu je pořád cítit „*feldvėblovský duch*“.²⁴⁷

Velmi dobře zdokumentovaný spor a pomluvách četníků-legionářů na stanici Lipany okres Košice přináší do problematiky sporů s legionářským motivem zajímavý pohled. Tamní strážmistři Václav Jaroš II a četník-legionář Arnošt Kumor (Kummer) obvinili svého velitele

²⁴¹ NA Praha, GVC, inv.č. 557, karton 12.

²⁴² Tamtéž, inv.č. 80, karton 5.

²⁴³ PLOSOVÁ 2006, s. 311.

²⁴⁴ KOLÁŘ 2018, s. 107-113.

²⁴⁵ GALAS 2019, s. 109-112.

²⁴⁶ NA Praha, GVC, inv.č. 11, karton 3.

²⁴⁷ *Slasti a strasti četnictva*, in: Národní osvobození, 17.6.1926, č. 48, roč. 3, s. 2.

stanice Štefana Rudka, že se o okresním veliteli (četník-legionář kapitán Jaromír Daněk), který přijel na kontrolu stanice, vyjádřil prý slovy: „*To jsem věděl, že legionáři jsou nevzdělanci a blbci, ale že jsou to takoví pacholci a hulváti, to jsem přece nevěděl, až nyní jsem se o tom přesvědčil na Daňkovi. To máte být na co hrdý, že jste legionář pane Kumře. Takový usmrkanec jako Daněk mě dnes zrajuje, že jsem to ani za Rakouska neviděl*“.²⁴⁸ Explicitní prohlášení spočívalo ve faktu, že Daněk již v minulosti Rudka potrestal. Jak nakonec ukázalo zpětné vyšetřování divizního soudu v Košicích, potrestán byl neprávem na základě křivého udání od Kumra a Jaroše. Nehledě na osobní spory Daňka s Rudkem, toxické vztahy na stanici Lipany musel Daněk vyřešit přeložením všech tří zmíněných aktérů na jiné stanice.²⁴⁹

Z výše popsaných případů je patrné, že legionářská minulost některých četníků byla důvodem pro osobní urážky a řešení sporů v četnictvu, a to i v případech, kdy nehrála žádnou roli. Bylo to jistě rozpoznávací znamení, které četnictvem dostatečně rezonovalo, aby se přihlášením k té či oné straně (ke kritikům či stoupencům legionářů v četnictvu) mohlo dosáhnout určitých výhod nebo konkrétního řešení sporu.

Kritika poměrů se pravidelně objevovala také v denní tisku.²⁵⁰ Vesměs vždy upozorňovala na nespravedlnost a nepoměr zastoupení na důstojnických a výkonných pozicích mezi četníky-legionáři a bývalými rakouskými četníky. Rétorika článků je velmi podobná. Systematicky podezírá dělesloužící četníky z nenávisti k legionářům a republice. Články nehledají možnosti nápravy, jen poukazují na nastalé poměry a podmínky které paušalizují.

4.4 Problémoví četníci-legionáři

Bylo by mylné se domnívat, že četníci-legionáři byli vždy v právu a pro četnictvo byli za každých okolností přínosem. Stejně jako ostatní četníci i oni měli své každodenní strasti. Mnozí četníci-legionáři se dostali do finanční tísně, anebo se potýkali s válečnými následky a psychickými problémy. Nebylo výjimkou, že četník byl souzen za překročení svých pravomocí. Někteří se rozhodli své problémy řešit alkoholem, který je v konečném důsledku většinou připravil o práci u četnictva. Není překvapením, že vojenské soudy musely řešit prohřešky a zločiny mužů zákona včetně četníků-legionářů. Z mnou studovaných případů jednotlivých divizních soudů lze vyčíst, že soudní řízení se týkalo četníků na nejnižších pozicích, ale i štábních kapitánů proporcionalně v podobné míře.

²⁴⁸ NA Praha, GVC, inv.č. 129, karton 23.

²⁴⁹ Tamtéž.

²⁵⁰ Srovnej: Národní osvobození, 13.11.1924, 18.12.1927, 2.6.1928, 28.2.1929 a 27.3.1930.

Byť četnictvo po většinu meziválečného období spadalo pod Ministerstvo vnitra, v případě soudnictví se na ně aplikovala stejná legislativa jako v případě vojáků. V tomto kontextu neměli četníci-legionáři žádných privilegií. Naopak, četníci obecně měli složitější dokazování své nevinu, protože na rozdíl od civilních osob měli omezenější možnosti, jak si sjednat svědky.²⁵¹ V případě méně závažných případů docházelo k přeložení na jinou stanici, písemné důtce, domácímu vězení a až v nejkrajnějším případě došlo k odnětí svobody a propuštění z četnictva. Divizní a brigádní soudy projednávaly ročně desítky až stovky případů četníků. Jen za rok 1922 bylo odsouzeno 222 četníků.²⁵² Žádná ze statistik bohužel (z pochopitelných důvodů) neuvádí, kolik z nich mělo legionářskou minulost. Nezbyvá nám nic jiného, než pouze komparovat jednotlivé případy a z nich vyvozovat přibližné závěry o tom, jestli četníci-legionáři vybočovali.

Jsou ovšem dochovány i případy, kdy se o legionáře zajímaly vyšetřovací orgány ještě dříve, než vůbec do četnictva vstoupili. Příklad kapitána Františka Benáčka z roku 1922 ukazuje na to, že četníci-legionáři a zejména ti z Ruska byli ve větší míře podezírání z politické nespolehlivosti. Souviselo to s tím, že v ruských legiích bylo nejvíce radikálních zástupců obou pólů politického spektra. Co přesně zavdalo vyšetřování Benáčkovi politické (ne)spolehlivosti není z archivních pramenů zcela patrné, nicméně se řešila jeho minulost ještě jako srbského dobrovolníka před vstupem do ruských legií. Z jeho domovského vojenského útvaru na něj přišel kladný posudek, ale ani to nestačilo k přijetí k četnictvu.²⁵³ Svoji přihlášku k četnictvu urgoval ještě v roce 1925. Nebyl úspěšný a u četnictva nakonec nikdy nesloužil.

Extrémním případem je četník-legionář praporčík Václav Sedláček. Ten sloužil na četnické stanici Klenčí pod Čerchovem na Plzeňsku. Z legií vyšel jako vojín, avšak během služby u četnictva dokázal během několika málo let získat hodnost praporčíka. Když stanul v roce 1929 před divizním soudem v Plzni, byl shledán vinným ze šesti skutků, což je v kontextu jiných souzených četníků neúměrně více. V prvním bodě obžaloby byl shledán vinným z toho, že ke službě nepřistupoval svědomitě a v některých případech krátil svoji služební obhlídku. To je poměrně běžný přečin, se kterým se soudili mnozí další. Jeho sklony k alkoholismu ho však mnohokrát dovedly ve služební době a v uniformě do hostinců, kde popíjel a hrál karty. Rozsudek nejvíce ovlivnila skutečnost, že ztratil služební zbraň. Snad ze strachu a obav se rozhodl celou věc nenahlásit a po jistou dobu nosil v pouzdře buď vlastní zbraň, nebo pouzdro

²⁵¹ PLOSOVÁ 2006, s. 315-137.

²⁵² KRÍŽEK Filip, *Kriminalita četnictva v Praze a okolí v letech 1918–1921*, diplomová práce, Univerzita Karlova, Praha, 2016, s. 90.

²⁵³ NA Praha, GVC, inv.č. 216, karton 8.

pistole vycpal. Divizní soud ho shledal vinným a byl odsouzen na dva měsíce žaláře. Nejen že jeho kariéra u četnictva tím skončila, ale také ztratil nárok na legionářské medaile, které musel odevzdat.²⁵⁴

Zřejmě díky dobrým vztahům s nadřízenými se nedostal k soudu případ opakovaného opilství a pohoršování na veřejnosti štábního kapitána Bohumíra Náměstka. Ten vstoupil do sboru v hodnosti podporučíka a poměrně rychle se vypracoval. Posudky na jeho osobu lícili Náměstka pozitivně i díky tomu, že ke své službě přistupoval svědomitě. To se změnilo v době, kdy byl velitelem oddělení v Kežmarku na Slovensku. Opakovaně pil v místních hostincích a restauracích, kde urážel ostatní hosty. Dělal veřejnou ostudu, že i ostatní legionáři se od něj distancovali. Tímto chováním navíc způsobil dluhy ve výši několika set korun.²⁵⁵ Dluhy později uhradil a jeho případ neputoval k diviznímu soudu a ani nebyl od četnictva propuštěn.

Z torzovitých údajů není možné objektivně zhodnotit, jestli četníci-legionáři častěji porušovali zákon. Je jisté, že pokud je vojenský soud shledal vinným, ztratil dotyčný nejen práci v četnictvu, ale také veškeré legionářské výhody, které vyplývaly z jeho statutu legionáře. Četníci-legionáři mohli mít výhody více na paměti, a proto byli obezřetnější. Jestli to však vedlo k menšímu počtu soudních procesů, není možné stanovit. Četnická správa neměla povinnost čekat do rozhodnutí soudu. Měla pravomoc propustit četníka již během soudního procesu. Superarbitrovat četníka mohla i v případě, kdy nebyl daný četník odsouzen vojenským soudem, ale jeho čin mohl uškodit reputaci sboru. To byl legitimní důvod k propuštění. Lze konstatovat, že největší počet odchodů byl z důvodu spáchání trestných činů, které dotyčný spáchal ještě před nástupem k četnictvu. Šetření o jeho dosavadním životě se dělo v prvních kritických letech republiky během jeho zkušební doby, a tak se na mnoho případů přišlo až *ex post*.

4.5 První odchody

Prvním odchodům četníků-legionářů z četnictva jsou věnovány následující odstavce. K prvním odchodům četníků-legionářů ze služby docházelo v druhé polovině dvacátých let a důvodem nebyl pouze nucený odchod způsobený kázeňským přestupkem.

Služební instrukce jasně stanovovala podmínky, podle kterých mohl být četník propuštěn. Z jeho vlastní vůle to mohlo být nejdříve po dovršení 4 let služby. Ve výjimečných případech a po posouzení Ministerstva vnitra mohl být četník propuštěn z rodinných důvodů dříve. Kolik

²⁵⁴ VUA Praha, Divizní soud Plzeň 1918-1939, inv.č. 283/29, karton 54.

²⁵⁵ NA Praha, GVC, inv.č. 291, karton 17.

četníků-legionářů se rozhodlo dobrovolně opustit sbor, již zřejmě z důvodu chybějících archivních pramenů nezjistíme.

Relativně dobře zdokumentována je první vlna hromadných odchodů souvisících se zákonem z roku 1924,²⁵⁶ který navrhoval úsporná opatření ve státní správě. Tento zákon se promítl i do stavu četnictva, kdy nucené restrikce znamenaly konec pro 5 správních důstojníků. Mezi nimi byl i četník-legionář štábní kapitán Oldřich Zeman. Dále bylo ze sboru propuštěno 18 výkonných důstojníků a na 130 strážmistřů, z nichž byli někteří četníci-legionáři.²⁵⁷

4.6 Výkonnost a služební úspěchy četníků-legionářů

Je velmi komplikované jakkoliv kvantifikovat úspěšnost četníků-legionářů u sboru. Není to však nemožné, protože každý četník byl každoročně hodnocen svými nadřízenými. Hodnocení se sestávalo z několika dílčích kategorií, z nichž některé byly měřitelné a jiné subjektivní. Znamka následně ovlivňovala to, jestli je daný četník vhodný pro povolání do hodnostních škol souvisejících s povýšením. Pro většinu četníků-legionářů byla škola pro vrchní strážmistry první „metou“ v kariérním žebříčku.

Škola trvala deset měsíců, během kterých byla probírána četnické služební instrukce, polní četnická služba, předpis o vojenských asistencích, hospodářské předpisy pro četnictvo, jednací řád, nauka o terénu, mobilizační předpisy a branná služba. Kromě teoretické výuky byl součástí i praktický výcvik.²⁵⁸ Po dokončení školy byl četník povýšen a mohl vykonávat funkci velitele stanice. Aby mohl být přijat ke studiu, musel složit písemnou a ústní zkoušku. Pozvání ke zkoušce bylo podmíněno tím, aby měl v ročním hodnocení známku alespoň „velmi dobrá“. Právě subjektivita hodnocení nadřízených měla za následek fakt, že mnozí četníci-legionáři nebyli připuštěni ke zkoušce, ačkoliv splňovali druhou povinnost, a to alespoň čtyři roky služby.

Právě na nespravedlnost hodnocení si stěžoval četník-legionář Alois Činovec, který od velitele obdržel známku „dobrý“, která na hodnostní školu nestačila. Takto odmítnut byl již podruhé, s čímž se nehodlal smířit a jeho stížnost doputovala až k nejvyšším správním celkům četnictva. Činovec svoji dostatečnou odbornost a kvalitu odůvodňoval pochvalným uznáním, které mu udělil zemský četnický velitel a také svými zásluhami v legiích, kde byl vážně raněn a získal tři vyznamenání. Oprávněnost jeho stížnosti byla přezkoumána s výsledkem, že pokud bylo stanoveno kritérium hodnocení „velmi dobrý“ a on má pouze „dobrý“, nikdo z jeho nadřízených

²⁵⁶ 286/1924 Sb. z. a n.

²⁵⁷ *Restrikce u četnictva*, in. Národní osvobození, 5.9.1926, č. 243, roč. 3.

²⁵⁸ SUCHÝ 2008, s. 26.

nepochybil. Až na základě osobního přispění generála Vyčítala byl povolán dodatečně s odůvodněním, že v jeho prospěch mluví „*skutečně značná účast na zahraničním odboji, prokázaná jeho vojenskými vyznamenáními... případ strž. Činovce svědčí o jeho odůvodněnosti.*“²⁵⁹ Ke vstupní zkoušce byl skutečně připuštěn, avšak jestli byla jeho snaha úspěšná, nevíme. Jisté je, že hodnost mu ještě minimálně dva roky zůstala. Pravděpodobně tedy neuspěl.

Za rok 1925 se nám však dochovala unikátní statistika ZČV Slovensko o úspěšnosti přihlášek do hodnostní školy. Její unikátnost tkví především ve faktu, že je rozdělena na četníky-legionáře a ostatní. Z ní můžeme vyčíst, že se do hodnostní školy hlásilo 671 četníků a z toho 166 legionářů. Úhrnem **24,7 %**. K hodnostní škole bylo po přezkumu náležitostí připuštěno 196 četníků a z toho 52 legionářů. V celkovém součtu to je **26 %**. Vstupní zkoušky úspěšně absolvovalo 156 četníků včetně 37 legionářů. Úspěšných četníků-legionářů bylo v kontextu ostatních **23,7 %**. V porovnání s ostatními četníky byli o jeden procentní bod méně úspěšní, což nečiní zásadní rozdíl s výpovědní hodnotou. Pokud porovnáme obě skupiny a jejich úspěšnost v celém procesu, vyjde nám, že úspěšnost dokončení kurzu v případě četníků-legionářů činí **22,2 %**. Jejich kolegové nelegionáři dosáhli celkové úspěšnosti **23,5 %**.

Další důležité porovnání je v poměru všech četníků-legionářů vůči nelegionářům ve sboru (ve stavu ZČV Slovensko). V roce 1925 sloužilo na Slovensku 3437 četníků z nichž bylo 909 legionářů. Jejich zastoupení tedy odpovídá **26,4 %**.²⁶⁰ Z této statistiky je patrné, že ve velké míře nedocházelo k případům, ve kterých účelně nebyli četníci-legionáři připuštěni ke zkoušce. Na druhou stranu nutno podotknout, že na rozdíl od ostatních četníků měli výhodu v tom, že se mohli ucházet o funkci velitele stanice o dva roky dříve než jejich kolegové. Pokud by pravidla odsloužených let platila pro všechny stejně, je oprávněné se domnívat, že by číslo zastoupení legionářů v hodnostní škole bylo menší, protože by bylo více kvalifikovanějších četníků.

Obdobně vzácnou statistiku o úspěšnosti četníků-legionářů máme k dispozici ze ZČV Praha z roku 1926. Tehdy se zkouškám hlásilo 328 aspirantů z nichž bylo 99 četníků-legionářů (**30,1 %**). Ke složení zkoušky bylo přijato 98 legionářů! Jeden byl kvůli kázeňskému trestu ještě před započítáním zkoušky vyloučen. Úspěšnost tohoto kursu byla vysoká. Vstupní zkoušky úspěšně složilo **57,7 %** hlásících se četníků-legionářů.²⁶¹

²⁵⁹ NA Praha, GVC, inv.č. 441/25, karton 18.

²⁶⁰ Tamtéž.

²⁶¹ Tamtéž, inv.č. 165, karton 73.

Problematické ovšem bylo, že kvůli vysokému zájmu byli povoláni jen ti četníci, kteří nastoupili k četnictvu do konce roku 1919, přičemž větší část četníků-legionářů vstoupila do sboru až později. Nárok a odsloužená léta na hodnostní školu sice měla, avšak zájemců s větší služební zkušeností bylo mnohem více. Tím byli například vyřazeni všichni legionáři z Ruska. ČsOL poslala na ZČV Praha stížnost ve kterém pohrozila, že pokud se nebude brát na legionáře zřetel, bude stížnost doručena ministrovi vnitra. Odpověď generála Knoblocha ČsOL neuspokojila a skutečně o měsíc později ke stížnosti adresované ministrovi vnitra Janu Černému došlo. V dopise doslova tvrdí, že tímto postupem byla odstraněna „poslední benevolence“, kterou četnictvo vůči legionářům ve sboru mělo. ČsOL požadovala, aby četníci-legionáři byli povolávání ve větším měřítku bez ohledu na četníky nelegionáře.²⁶²

4.7 Hodnostní postup

Jak se četníkům-legionářům v nabitě konkurenci dařilo postupovat v hierarchii četnictva? Hodnostní pořadí se v druhé polovině dvacátých let i přes mnoho apelů příliš nezměnilo. Četníci-legionáři stále obtížně pronikali do správních a výkonných důstojnických pozic. Nejhlasiťjším kritikem poměrů byla ČsOL, která se snažila vyvinout tlak na generála Vyčítala, aby umožnil četníkům-legionářům vzestup v hodnostním pořadí na úkor „rakušáků“. Generál Vyčítal byl známý svým kladným postojem k legionářům ve sboru, nicméně takovými požadavkům nemohl při nejlepší vůli vyhovět. Požadavky na postup četníků-legionářů se stupňovaly. Jeden z utopických návrhů vzešlý z legionářských míst navrhoval vznik unifikovaného sboru, do kterého by bylo četnictvo inkorporováno, přičemž velitelem tohoto sboru by byl (nepřekvapivě) legionář.²⁶³

Na nespravedlnost hodnostního pořadí se odvolávalo mnoho četníků-legionářů. Propočítávání služebních let byla komplikovaná záležitost, při které mohlo snadno dojít k chybě. Faktorů, které mohly ovlivnit hodnostní pořadí, bylo mnoho, a ne všechny údaje měli správní důstojníci při výpočtech pořadí k dispozici. Nejčastějšími stěžovateli byli důstojníci, protože tabulkových míst důstojníků bylo malé množství a mezi aspiranty panovala velká konkurence. Četníci-legionáři, vzešlí z řad mužstva, naopak měli teoreticky solidní šanci kariérního růstu především díky hodnostnímu pořadí a pro ně zkrácené služební doby nutné k funkci velitele stanice. Většina četníků-legionářů vstoupila do sboru nejpozději v roce 1921, takže již v roce 1925 mohli být povoláni do hodnostních škol.

²⁶² NA Praha, GVC, inv.č. 165, karton 73.

²⁶³ KOLÁŘOVÁ 2018, s. 102.

Četník-legionář kapitán Antonín Vlk po osobní intervenci, ve které zpochybnil správnost hodnostního pořadí, získal mimořádné povýšení a v hodnostním pořadí předskočil několik jeho kolegů.²⁶⁴ Ne všichni však byli při svých osobních stížnostech úspěšní. Četník-legionář kapitán Ladislav Kohout se podobně jako Vlk snažil zlepšit své postavení v rámci hodnostního pořadí, leč neúspěšně a referát četnictva byl natolik přesvědčený o svém rozhodnutí, že byl připraven se bránit soudně.²⁶⁵

V druhé polovině 20. let se počet příchozích legionářů dá počítat na jednotky. Nově příchozí neměli (a ani nemohli mít) žádné vyhlídky na zářnou kariéru u četnictva, protože byli na samém chvostu hodnostního pořadí. Personální krizi z prvních popřevratových let se podařilo utlumit. Příležitostí pro nové zájemce bylo poskromnu. To platilo zejména o důstojnících, kterých měl sbor již dostatek. Definitivu přinesl rok 1927 a nařízení,²⁶⁶ které cestu důstojníků z civilu a legionářů nadobro ukončilo. Nadále byli přijímáni jen pováleční důstojníci vzeší z vojenské akademie. V téže době bylo četníků-legionářů (ve stavu správních důstojníků) necelá třetina z celkového tabulkového počtu. Byl to nejvyšší poměr za celou meziválečnou dobu.

4.8 Snaha o reformy

Snaha vymanit se ze „stínu“ c. a k. monarchie byla v četnictvu patrná krátce po převratu. Ostatně tento trend lze vypozaovat ve všech oblastech nejen státní sféry. Četnictvo díky své kontinuální službě a nutnosti udržovat pořádek nemohlo zcela zaniknout a znovu vzniknout v jiné podobě. Reformní snahy trvaly i kvůli předválečné kontinuitě mnohem déle a zároveň bylo složitější je prosadit.

Jako jeden z prvních návrhů na zásadní reformu byla reorganizace četnictva na demokratických základech. V důsledku by to znamenalo opuštění doktríny vojenské organizace, která postupovala prakticky každou součástí četnické služby a struktury vůbec. Nejvyšší četnická správa vnímala tyto tlaky na reformy a musela na ně adekvátně reagovat. V tomto konkrétním případě argumentovala tím, že vojenská organizace je nezbytná pro uchování pořádku a celistvosti sboru, což dokazuje „hladké“ převzetí služebních povinností a jejich rozšíření do nových oblastí v revolučním období.²⁶⁷ Vojenská organizace četnictva nakonec zůstala zachována po celou dobu existence.

²⁶⁴ NA Praha, GVC, inv.č. 258, karton 13.

²⁶⁵ Tamtéž, inv.č. 32, karton 13.

²⁶⁶ Vládní nařízení z 23. 7. 1927, 104/1927 Sb. z. a n.

²⁶⁷ NA Praha, GVC, inv.č. 368, karton 14.

Četnictvo, vlivem zhoršené bezpečnostní situace a probíhající poválečné vlny násilí, vyžadovalo interní reformu služební instrukce týkající se interakce s podezřelým. Zvýšený počet vražd četníků ve službě (v prvním desetiletí republiky bylo zavražděno 38 četníků) vedly četnictvo k zamyšlení, jak tomuto negativnímu fenoménu čelit. Možná východiska spatřovalo v zostřeném a déletrvajícím vojenském výcviku, který by četníky připravil na stresové a krizové situace a zároveň by je vycvičil v pohotovějším použití služební zbraně. Vojenský výcvik četnictva byl v prvních letech republiky z důvodu nedostatku času limitován na nejnutnější míru. V roce 1927 na toto téma vypracoval neznámý správní důstojník dlouhou esej, kde všechny poznatky rozváděl a zároveň přikládal větší váhu dosud přehlíženému výcviku v osobní obraně a boji zblízka.²⁶⁸ Závěr studie pokládal vojenskou organizaci četnictva za samozřejmou, a naopak viděl prostor pro rozšíření výcviku v osobní obraně v rámci četnictva. Demokratizace sboru v této době již nebyla předmětem diskusí.

Další snahy o reformy se týkaly možného zneužití četnictva politickým subjektem. Tomuto podezření čelilo četnictvo již v předválečném období a ve 20. letech tomu nebylo jinak. Často byl četnictvu vytýkán postoj ke komunistické straně. Z archivních pramenů je skutečně patrné, že na komunistickou stranu bylo četnictvo zaměřené. Nebylo to však z popudu jakési politické objednávky, nýbrž z důvodů stanovených zákonným rámcem. Mnohé agitační akce komunistické strany vykazovaly protistátní charakter a v tom případě bylo četnictvo povinno jednat. Ústavou z roku 1920 bylo četníkům (a samozřejmě také branné moci) umožněné právo volit a být volen, nicméně mnohé poslance to popuzovalo a systematicky se snažili právo volit četníkům uprýt. Argumentovali tím, že četnictvo má být ušetřeno politických bojů a agitací uvnitř sboru, které akorát narušují kázeň. Ústavně-právní výbor v roce 1927 ke stále se opakujícím argumentům pro zrušení volebního práva dodal, že je v řadách četnictva právo volit využíváno hlavně jako forma protestu proti strastem četnické služby. Právě rok 1927 přinesl zákon²⁶⁹ o definitivní odebrání práva volit a být volen. Do značné míry tomu pomohla zpolitizovaná tzv. Gajdova aféra z předchozího roku. Fakt, že příslušníci četnictva byli vyloučeni z participace na demokratických volbách, nebyl v kontextu Evropy ojedinělý. Například francouzské četnictvo taktéž pozbylo práv volit. A francouzský vliv na politickou kulturu i vojenské (tedy i četnické) záležitosti v Československu jsou nezpochybnitelné faktory nejen dvacátých let.

²⁶⁸ NA Praha, GVC, inv.č. 677/27, karton 25.

²⁶⁹ 56/1927 Sb. z. a n. ze dne 8. dubna 1927.

4.9 Pokusy o založení organizací

Velkým tématem v rámci reformy četnictva se staly pokusy o zakládání odborů a organizací v rámci četnictva. Četníci-legionáři v nich spatřovali platformu, skrze kterou mohou ovlivnit charakter sboru a zajistit si lepší pozici. Téma je v kontextu četníků-legionářů zásadní, a proto si zaslouží vlastní podkapitolu.

Nemožnost se organizovat a ani být členem spolku vycházela z předválečné tradice mající za cíl vytvořit z četnictva apolitický a jakkoliv nezaujatý sbor, což by mohlo členství ve spolcích narušit. Snahy o vytvoření organizací lze vysledovat v roce 1920, kdy v *Legionářském směru* vyšla kritika anonymního četníka-legionáře, který byl pohoršen tím, že nemůže být členem ČsOL. Výhodu v možnosti se organizovat viděl v tom, že přinese způsob, jak veřejnosti představit strasti četnické služby.²⁷⁰ Možnost být členem nepolitické organizace nebyla zcela zapovězena, ale bylo nutné získat povolení od Ministerstva vnitra, které je zpravidla neudělovalo.

Četnická správa se v případě četníků-legionářů snažila alespoň o kompromis, protože si byla vědoma jejich „síly“ a politické vůle, kterou se legionáři obecně těšili. V roce 1920 například bylo šestnácti četníkům-legionářům – frekventantům četnické školy – dovoleno zúčastnit se legionářské schůze za účelem volby delegátů na legionářský manifestační sjezd v Praze. Již sloužící četníci-legionáři však povolení nezískali. I v případě těchto šestnácti „vyvolených“ znamenalo povolení pouze účast na schůzi, samotná volba delegátů jim byla zakázána.²⁷¹ Je zcela patrné, že první popřevratové roky si četnictvo stále velmi důsledně bránilo svoji apolitickou ideu.

Dříve zmíněný časopis *Četnický obzor* byl nejhlasilivějším propagátorem myšlenky vzniku organizací. V roce 1921 vyzval četníky-legionáře k vytvoření vlastní organizace v rámci všelegionářského svazu a v případě zamítnutí ze strany Generálního velitele četnictva vyzval k pasivní rezistenci. Provolání nemohlo nechat nejvyšší četnickou správu klidnou a ostrá reakce generála Vyčítala ve formě rozkazu pro četnictvo na sebe nenechala dlouho čekat. Napadl chování *Četnického obzoru* a vytýkal mu snahu rozvrátit poměry ve státě a zasít rozkol ve sboru. Naopak apeloval na legionářský a vlastenecký duch četníků, který jim velí zůstat věrný ideálům republiky a zachovat jednotu.²⁷² Jednotu demonstrovali četníci-legionáři krátce po tomto

²⁷⁰ Četníkům-legionářům není dovoleno se organisovati, in: Družina československých legionářů, 13.8.1920, č. 31, roč. 1.

²⁷¹ NA Praha, GVC, inv.č. 351, karton 4.

²⁷² Tamtéž, inv.č. 80, karton 5.

incidentu, když dokázali mezi sebou sborově vybrat velký finanční dar na podporu rodin popravených italských legionářů.

Ministerstvo vnitra podleho tlaku legionářských organizací a o rok později povolilo četníkům-legionářům členství v ČsOL.²⁷³ Jednalo se o rychle rostoucí a největší legionářskou organizaci na našem území, která sdružovala všechny legionáře nehledě na jejich profesní zaměstnání. V rámci obce docházelo k vytváření vlastních tzv. odboček či zájmových skupin, které sdružovaly stejné profese. Takto vznikla například armádní odbočka. Četníci-legionáři měli snahu vytvořit obdobnou odbočku, avšak narazili na zkosnatělost četnických zásad. Ministerstvo vnitra bylo ochotné, a dokonce podporovalo členství četníků-legionářů v armádní odbočce, ale o četnické se nehodlalo bavit.²⁷⁴ Porušovalo totiž striktní zákaz vytváření odborů v rámci četnictva. Prismaticem četnické správy by bylo vytvoření stavovské organizace „*jen na úkor službě, kázni, výcviku objektivnosti a vážnosti četnictva jako celku*“²⁷⁵ Mezi nejvyššími kruhy četnictva panovala obava, že by vzniklá stavovská organizace nedokázala být apolitickou, a tudíž by deklarovaná absolutní nestrannost četnictva byla pouhou iluzí. V dopisu adresovanému Ministerstvu vnitra četnická správa účelně tvrdí, že většina četníků ani nemá zájem se organizovat, protože si jsou vědomi, že by organizace vyvolala pouze spory, politikářství a intriky v rámci sboru.²⁷⁶ Zároveň nepřímo obviňuje „*mizivou menšinu*“ četníků snažící se o organizaci z toho, že jejich cílem je odstranit jejich nadřízené.²⁷⁷ Obava z nařčení z politické stranickosti je pro četnictvo noční můrou, která ho provází po celou dobu její existence.

Četnická správa v roce 1923 uvažovala nad možností plošného povolení četníkům-legionářům účastnit se schůzek rozličných zájmových legionářských skupin i mimo ČsOL. Členství v této době nebylo skloňováno, vždy se hovořilo pouze o účasti na schůzích. Z archivních pramenů nelze zcela jednoznačně určit, jestli se jedná o dva různé pojmy. Ke schválení účasti na schůzích vojenské zájmové skupiny skutečně došlo v prosinci téhož roku, byť s určitými výhradami.²⁷⁸ Četnictvu šlo primárně o to, aby schůze co nejméně ovlivňovaly pracovní náplň četníků. Stanovilo podmínky, že četník-legionář může být účasten schůzek té zájmové skupiny, která je

²⁷³ Výnos ministerstva vnitra ze dne 6.2.1922.

²⁷⁴ NA Praha, GVC, inv.č. 31, karton 11.

²⁷⁵ Tamtéž, inv.č. 386, karton 14.

²⁷⁶ Tamtéž.

²⁷⁷ Tamtéž, inv.č. 386, karton 14.

²⁷⁸ Tamtéž, inv.č. 665, karton 12.

nejblíže jeho služebnímu zařazení, aby se ušetřil čas při cestování. Cestovní náklady si četníci museli hradit sami a bylo jim zapovězeno účastnit se v uniformě.²⁷⁹

Ačkoliv se četnictvo snažilo povolovat četníkům-legionářům v rámci možností účast na schůzích, ne vždy to bylo možné. Velkou kritiku četnictvo sklídilo v roce 1924, kdy ve velké míře zakazovalo četníkům-legionářům účast na manifestačním legionářském sjezdu v Praze. Generální velitelství sice souhlasilo s udělováním dovolených pro četníky-legionáře, ale o udělení dovolených vždy rozhodovali nižší správní důstojníci. Zejména na Slovensku a na Podkarpatské Rusi byly žádosti o dovolené zamítnuty zřejmě z důvodu nutnosti dlouhého cestování a tedy faktu, že by stanice postrádala daného četníka-legionáře příliš dlouhou dobu. Mnozíci se omluvenky ze sjezdu donutily ČsOL ke stížnosti na Ministerstvo vnitra. V ní zároveň nepřímo vyjádřili podezření, že jsou žádosti zamítnuty z důvodů zaujatosti nadřízených vůči četníkům-legionářům. V některých případech prý docházelo k povolení dovolené na poslední chvíli, což fakticky znemožnilo se sjezdu účastnit.²⁸⁰

V květnu 1925 vyšel poměrně kritický článek poukazující na fakt, že četnictvo omezuje spolkovou činnost v pohraničí. Tam je situace mnohem komplikovanější a vyžadovala by, aby četníci byli součástí i jiných osvětových a obecně humanistických organizací. V reakci na tento článek generál Šustr prohlásil, že není možné v takto národnostně pestrých oblastech povolit četnictvu vstup např. do Sokola či Orla, protože by to mohlo vyvolat negativní recepci u nečeského obyvatelstva. Nehledě na fakt, že v druhé polovině dvacátých let stále ještě sloužilo několik stovek národnostně německých četníků. Ti by také mohli být tímto povolením dotčeni, a proto bylo rezolutně rozhodnuto, že četníci i nadále nebudou moci v těchto organizacích působit.²⁸¹

Udělování dovolených pro účast na schůzích zájmových skupin zůstávala nadále problematická i po zbytek dvacátých let. Určitý kompromis se snažilo Ministerstvo vnitra najít rozhodnutím z roku 1926. Od té doby měly být chystané schůze zájmových skupin hlášeny dostatečně v předstihu, následkem čehož by mohly být vyhlášovány v denních rozkazech. Prakticky to znamenalo větší „oficialitu“ a tedy větší důvodnost k udělení dovolené. Ministerstvo vnitra zároveň stanovilo podmínku, že dovolenou za tímto účelem může dostat četník-legionář pouze čtyřikrát do roka a vždy pouze na 24 hodin.²⁸²

²⁷⁹ Tamtéž, inv.č. 32, karton 11.

²⁸⁰ NA Praha, GVC, inv.č. 219, karton 13.

²⁸¹ Tamtéž, inv.č. 314, karton 17.

²⁸² Tamtéž, inv.č. 153, karton 16.

Ministerstvo vnitra si bylo vědomo existence spolků a organizací, které byly zcela apolitické, a naopak pro četnictvo mohly být přínosem. Proto například nebránilo členství v Červeném kříži Čs. nebo v radioklubu v Praze. Vždy se povolení udělovalo na individuální bázi.²⁸³ Ve dvacátých letech bylo postupně povoleno členství v organizacích zaměřených na motorismus, kynologii či letectví. Postupně byl povolen vstup do zhruba tří desítek organizací.²⁸⁴ Ministerstvu nevadil ani vznik (resp. přejmenování) veteránské organizace pro vysloužilé četníky. Tato organizace nebyla rozsáhlá, ale vydávala časopis *Bezpečnost*, který referoval o dění v četnictvu. Byl podobně jako *Četnický Obzor* kritický směrem k aktivním četníkům. V obou případech bylo četníkům zakázáno jakkoliv na tyto časopisy reagovat.²⁸⁵ Z předchozích kapitol vyplývá, že si ze zákazu četníci-legionáři příliš mnoho nedělali. Generál Vyčítal kritiku v časopisech reflektovat, ale chápal ji jako neopodstatněnou a vyplývající z kontextu poválečné doby, nikoliv jako skutečný problém mající původ ve sboru.

Jediná organizace, na kterou by bylo možné nahlížet jako na zastřešující organizaci hájící zájmy četnictva byl Masarykův četnický podpůrný fond, který sdružoval naprostou většinu četníků a řešil sociální problematiku. Zejména zaopatřoval rodiny četníků padlých ve službě. Nikdy však nepřesáhl svoji sociální roli a nestal se v pravém smyslu odborovou organizací.

Ministerstvo vnitra a četnictvo po celou meziválečnou dobu dokázalo tlaku na vznik odborů odolat. Pro četníky-legionáře činilo jisté ústupky, ale vědomi si jejich odborového a revolučního naturelu, nikdy nedopustili vznik „skutečné“ četnické organizace, která by hájila zájmy (nejen) četníků-legionářů. Ti tak nikdy neměli opravdovou platformu, skrze kterou by mohli ovlivňovat dění ve sboru. Fórum *Četnického Obzoru* tuto roli nemohlo nikdy zcela nahradit.

Jak na organizovanost četníků-legionářů pohlíželi jejich kolegové? Je velmi těžké dokázat myšlení starších kolegů četníků. Je oprávněné se domnívat, že pro velitele to byla starost navíc. Několikrát do roka přicházeli o svoje podřízené a měli zajisté obavu z narušení jejich kázně. Kolegové četníků-legionářů pak jistě cítili nespravedlnost, protože četnictvo jako takové svůj odborový svaz nikdy nemělo. Mohli tedy cítit křivdu za to, že za jejich zájmy nikdo nebojuje. To ostatně dokládá i jeden příklad děsloužícího četníka, který si postěžoval, že „*legionáři jen natahují ruce a musí s nimi být jinak zatočeno*“.²⁸⁶ Narážel přitom na nepodložené informace,

²⁸³ NA Praha, GVC, inv.č. 214, karton 17.

²⁸⁴ Srovnej: PLOSOVÁ Jaroslava, *Spolkový život četnictva ve dvacátých letech 20. století*, in: Almanach z V. konference policejních historiků: Praha, 2010, s. 300-307.

²⁸⁵ NA Praha, GVC, inv.č. 87, karton 5.

²⁸⁶ *Národní osvobození*, 9.1.1930, č. 8, roč. 7, s. 5.

že nově nastupující GVC Knobloch (rok 1930) je nakloněn zrušení četnické organizace při ČsOL. Takový záměr se však nikdy nepotvrdil.

Není bez zajímavosti, že souběžně se vyvíjecí finanční stráž měla od počátku dvacátých let svůj odborový svaz, který hájil a zlepšoval podmínky jejich příslušníků. Také v řadách finanční stráže sloužili legionáři, byť v mnohem menším měřítku. Příslušníci finanční stráže se na rozdíl od četníků zapojovali v mnohem větší míře do společenského dění. Dlužno dodat, že ačkoliv se mohou oba sbory na první pohled jevit podobně částečně i proto, že se v některých případech jejich služba protínala, finanční stráž měla zcela jinou organizaci a zejména odlišnou podřízenost.

5. Dynamika služby 30. let (1928-1938)

Pro generálního velitele ani další vysoce postavené důstojníky nebyla v této době legionářská minulost velkou otázkou. Svědčí o tom velký úbytek pramenných dokladů, které by otázku četníků-legionářů řešily. Od jejich většinového začlenění do sboru uplynulo více jak deset let a nyní už byli, i přes pokračující neshody, vnímáni primárně jako četníci a nikoliv jako příchozí legionáři.

Změna agendy Generálního velitele četnictva a menší důraz na problematiku legionářů u sboru ukazuje na několik možných důvodů. Prvním byl fakt, že četníci-legionáři už byli ve sboru napevno integrováni a problémy jako nedostatečné předpoklady pro přijetí, protekce a další, již nebyly aktuální. Druhým důvodem je fakt, že se změnil celkové poměry. Legionáři již společnost a stát nezajímaly tak, jako tomu bylo při prvních letech od jejich návratu. Probíhající velká ekonomická krize a tím vyvstálé problémy zaměstnávaly četnictvo mnohem více než působení četníků-legionářů. Vzrůstající drobná kriminalita, stávky a protesty byly na denním pořádku a jejímu řešení a následkům se muselo četnictvo primárně věnovat. S třicátými léty také souvisí kontinuálně se zhoršující bezpečnostní poměry související s nástupem NSDAP k moci v Německu a se zvýšenou aktivitou iredentistických skupin v českém pohraničí.

Zároveň v této době dochází k rozšíření početního stavu a schopností četnictva, které muselo reagovat na dynamicky se měnící společnost a s tím související nové druhy přestupků a kriminálních činů. Situaci v pohraničí se četnictvo rozhodlo řešit mj. přijetím téměř půldruhého tisíce četníků nad rámec původních tabulkových míst. Úspěšný nábor nového dorostu ale stále nedostačoval, což vedlo k rozhodnutí navýšit početní stav o dalších 2100 příslušníků. V průběhu třicátých let došlo k akvizicím v oblasti mobility četnictva, které dosud používalo výhradně služební kola. Nově získalo 135 automobilů (tzv. autokarů), 30 autobusů a 150 motocyklů.²⁸⁷

Zásadní rozvoj v tomto období probíhá u četnické kriminalistiky. Pátrací služba získává oporu v zákonech, dochází k vydávání nových příruček a manuálu, z nichž mnohé má na svědomí četník-legionář Rudolf Košťák. Rozšiřuje se síť četnických pátracích stanic, zlepšuje se jejich

²⁸⁷ STRAKA Karel, *Modernizační opatření v rezortu Ministerstva vnitra z let 1936–1938*, in web: Vojenský historický ústav, <http://www.vhu.cz/modernizacni-opatreni-v-rezortu-ministerstva-vnitra-z-let-1936%E2%80%921938/>, (cit. 29.11.2021).

mobilita a nástroje pro pátrací službu. Dochází k vyjasnění kompetencí mezi pátracími stanicemi a místním četnictvem.²⁸⁸

Na zhoršenou bezpečnostní situaci a vzrůstající národnostní spory v Československu reaguje četnictvo v roce 1933 vznikem četnických pohotovostních oddílů. Ty jsou plně motorizovány, a dokonce vyzbrojeny lehkými kulomety. Do konce první republiky jich vzniklo 30, přičemž početní stav osciloval mezi 25-30 četníky.²⁸⁹ Pohotovostní oddíly se staly základním vkladem četnictva do pozdějších struktur Stráže obrany státu v roce 1937.

Polovina třicátých let přinesla vznik silničních kontrolních stanic, tedy jakési obdoby dnešní dopravní policie. Rozvoj motorizace přinášel nový druh bezpečnostních rizik a případů, na které četnictvo takto adekvátně reagovalo. S tím souvisel rozvoj provádění první pomoci obětem nehody, kterou museli četníci poskytovat do příjezdu lékaře. Četnictvo tímto specializovaným útvarem rozvíjelo schopnosti působit na silnicích, zadržovat ujíždějící pachatele a řídit dopravu.²⁹⁰

Unikátní kapitolou v rozvoji četnictva je zřízení leteckých hlídek v roce 1935. Četnictvo tím sledovalo zajištění vzdušného prostoru Československa proti špionážním letům z Maďarska a Německa. Ačkoliv rozvoj leteckých schopností přišel v kontextu ostatních evropských zemí později, za pouhá tři léta došlo k vytvoření 11 četnických leteckých hlídek. Četníci-legionáři byli pro službu v leteckých hlídkách jako piloti nekvalifikovaní a staří. Přesto však minimálně jeden četník-legionář u leteckých hlídek sloužil a dokonce jim velel! Byl to major Antonín Vlk.²⁹¹

Četníci-legionáři v nově zakládaných útvarech četnictva nacházeli uplatnění. Vždy se ale jednalo o již sloužící příslušníky, protože pro vstup do četnictva již bylo ve třicátých letech pro četníky-legionáře pozdě.

5.1 Stav četnicko-legionářské základny

Počet četníků-legionářů se na přelomu dvacátých a třicátých let ustálil na čísle okolo dvou tisíc. Na první pohled nedůležitý archivní pramen z konce dvacátých let pojednávající o nákupu

²⁸⁸ DLOUHÝ 2014, s. 122-130.

²⁸⁹ BRUŽEŇÁK 2021, s. 266.

²⁹⁰ MACEK 1999, s. 66-67.

²⁹¹ MAREK 2001, s. 24-35.

literatury pro potřeby zemských velitelství, v kontextu studie právě tento důležitý údaj zmiňuje. Zamýšlená literatura se měla týkat dějin jednotlivých legionářských pluků.²⁹²

Jsou zaznamenány množící se případy bývalých legionářů hlásících se k četnictvu na přelomu dvacátých a třicátých let. To má nepochybně spojitost s nastalou ekonomickou krizí, která mnohým legionářům znemožnila výkon jejich dosavadní práce. Ve službě v četnictvu patrně spatřovali jistotu práce a pravidelnou konstantní výši požitků.

Je znám případ ruského legionáře Václava Brauna, který se k četnictvu hlásil v roce 1929, ale protože byl ženatý, nemohl do četnictva vstoupit. Z dob legií udržoval kontakt se Lvem Prchalou (tehdy velel 12. pěší divizi v Užhorodě) a jeho prostřednictvím se snažil o protekci.²⁹³ Nebyla mu udělena, protože pro četnictvo nebyl perspektivní. Troufám si tvrdit, že pokud by se Braun hlásil na začátku dvacátých let, dispens by stejně jako mnoho jiných dostal. V tomto období četnictvo přijímalo pouze svobodné četníky do 35 let.

Legionáři v první polovině třicátých let nebyli pro sbor příliš perspektivní a četnictvo o ně nejevilo zájem. Nejen že byli staří, ale ani jejich motivace sloužit u četnictva nebyla přesvědčivým důvodem, proč je přijímat. Na tomto přístupu nezměnil nic ani veřejný apel ministra národní obrany Františka Machníka z roku 1935, aby jednotlivé složky důsledně dodržovaly legionářské zákony a aby přijímaly legionáře do svých řad. V kontextu četnictva upozorňoval na povinnost rezervace míst pro legionáře, která se v praxi neuplatňovala.²⁹⁴ Buď se jednalo o prázdný politický proslov, anebo Machník zcela postrádal povědomí o realitě v četnictvu, protože v polovině třicátých let o podobném přístupu nemohla být řeč.

5.2 Hodnostní postup

Většina četníků-legionářů měla na začátku třicátých let již odslouženo kolem deseti let služby. Za těchto okolností již mohli přemýšlet o kariérním postupu s cílem obsadit místa velitelů okresů, nanejvýš velitelů oddělení. Nebylo téměř možné, aby se četník vzešlý z řad mužstva mohl dostat za svoji kariéru do důstojnické hodnosti. V této době sloužila značná část četníků-legionářů minimálně jako velitelé stanic. Největší šanci na uplatnění jako velitelé stanic měli v pohraničí, protože zde byla důsledněji vyžadována znalost druhého – menšinového – jazyka. Četníků-legionářů ovládající německý jazyk bylo poměrně více než mezi ostatními četníky.²⁹⁵

²⁹² NA Praha, GVC, inv.č. 712, karta 25.

²⁹³ Tamtéž, inv.č. 453, karta 29.

²⁹⁴ *Ministr národní obrany pro legionáře*, in: Národní osvobození, 20.9.1935, č. 220, roč. 12, s. 2.

²⁹⁵ NA Praha, GVC, inv.č. 453, karta 29.

Navíc v tomto období měla četnická generalita problém místa velitelů stanic obsadit. Dokonce v sedmnácti případech zůstala delší dobu neobsazená.²⁹⁶ Po první světové válce se německý jazyk přestal povinně vyučovat a mladí četníci jej často neuměli. V případě aspirace na post velitele četnického okresu tak měli četníci-legionáři výhodu. Nutno dodat, že v polovině třicátých let vyvrcholila personální proměna četnictva. Předpřevratoví četníci, pokud ještě sloužili, zastávali stále vyšší pozice než většina četníků-legionářů. V této době naopak museli četníci-legionáři koukat tzv. pod sebe, tedy na později příchozí, ale mnohdy lépe kvalifikované mladší kolegy.

Vrcholem naprosté většiny četníků-legionářů byl post velitele oddělení. Ve třicátých letech toho dosáhli například francouzští legionáři Jaroslav Mottl na oddělení v Plzni nebo Jaroslav Linaj v Mladé Boleslavi. Největší příležitost pro důstojníky-legionáře skýtala specializovaná organizační a administrativní místa v rámci četnického sboru. Pozici v představenstvu Masarykova četnického podpůrného fondu zastával čtenářům již známý Václav Uhlíř. Bohdan Ševčík a Bohdan Šteiger zase využili svého právnického vzdělání, které uplatnili v doplňovacím oddělení v Praze.²⁹⁷ Prvně zmíněný dokonce předsedal vojenské zájmové skupině v rámci ČsOL. Možná i proto byl v nepřízni svých nadřízených, na jejichž ústrky si po celý svůj život stěžoval.²⁹⁸

V kontextu četníků-legionářů je abnormálně úspěšný František Tluchoř, který byl již v roce 1924 povýšen na majora. Podobně jako výše zmínění četníci-legionáři uplatnil svoji přidanou hodnotu. Jako nadšený automobilista pomáhal s motorizací sboru. Pro jeho kariérní vzestup byly důležité jeho profesní blízké vazby na pozdějšího ministra vnitra Josefa Ježka. To nedevaluje jeho schopnosti, protože ještě dříve, než se jejich profesní osudy protnulý, měl v kontextu ostatních četníků-legionářů nejlepší předpoklady k vysoké četnické pozici. Svoji kariéru zakončil v druhé nejvyšší hodnosti plukovníka. Na generálskou hodnost nikdy žádný četník-legionář nedosáhl.

V rámci četnictva existovaly i oddělení a pozice, kam četníci-legionáři nepronikli za celou dobu svých kariér. Příkladem je pozice intendantních a účetních důstojníků. Do malé účetní skupiny se hlásilo šest četníků-legionářů, z nichž čtyři byli vzati v úvahu. Pouze dva byli nakonec povolání, avšak jeden byl zároveň povolán k teoretickému kurzu velitele stanice. Poslední četník-legionář se stal obětí systematizace tabulkových míst, při kterých na něj dlouho

²⁹⁶ NA, GVC, inv.č. 209, karton 75.

²⁹⁷ LOKAJ 2019, s. 27.

²⁹⁸ Tamtéž, s. 28.

nevycházelo místo a když už se uvolnilo, byl i on již štábním strážmistrem, což znemožnilo jeho transfer k účetnímu oddělení.

Ani mnohokrát skloňované hodnostní pořadí, které bylo v roce 1934 znovu přepočítáváno na základě nového zákona, kariérní postup četníků-legionářů zásadně neovlivnilo.²⁹⁹ V roce 1935 byli u četnictva pouze dva podplukovníci s legionářskou minulostí z celkového tabulkového počtu dvanácti míst³⁰⁰

5.3 Jaké se řešili problémy

Velká ekonomická krize s sebou přinesla novou vlnu žádostí legionářů o službu v četnictvu. Není znám jediný případ schválení přihlášky, protože četnictvo mělo na výběr z mladších a perspektivnějších zájemců. Hromadné odmítání žádostí legionářů nemohlo zůstat bez odezvy. Množící se stížnosti vyvrcholily zásahem ČsOL, která se snažila skrze svého zakladatele a poslance Josefa Patejdlu, domluvit schůzku vybraných četníků-legionářů s ministrem vnitra.³⁰¹ Obsahem schůzky mělo být jak řešení současného stavu četnicko-legionářské základny u sboru, tak i přijímání nových „bratrů“. Ministr vnitra Jan Černý jednání nejprve odbyl svojí rezolucí, jejíž obsah není znám, avšak četníky-legionáře jistě nepotěšila. Rozhodli se celou událost medializovat. V novinovém článku (viz citace č. 301) ostře anonymně kritizují chování svých nadřízených, kde je doslova psáno: „*Praktikuje se to již dlouhou dobu. Víme, že zejména v četnictvu nejsou legionáři vítáni a že tam o legionářský přírůstek nestojí*“.³⁰² Obviňují četnictvo, resp. Ministerstvo vnitra, že nedodržuje legionářský zákon,³⁰³ který umožňuje přijímat legionáře dosahující až 45 let. Zmíněný článek zřejmě způsobil dostatečnou mediální kauzu, protože ministr Černý ke schůzce nakonec na konci roku 1934 svolil. O obsahu schůzky není bohužel známo, ale na základě jiných pramenů, svědčící o této schůzce, můžeme soudit, že četníci-legionáři vyjádřili ministrovi své pocity křivdy týkající se jejich hodnostního pořadí. Stěžovali si na své kolegy nelegionáře, kteří nastoupili k četnictvu jen o pár měsíců dříve, ale nyní jsou v četnické hierarchii mnohem výše. Ministr Černý požádal poslance Josefa Patejdlu, který je na schůzce doprovázel o vypracování konkrétních případů četníků, kteří byli na úkor kolegů legionářů povyšováni. Následně se Černý obrátil na četnickou správu, aby získal pohled i druhé strany.

²⁹⁹ 279/1934 Sb. z. a n.

³⁰⁰ Tabulková místa jsou k roku 1929.

³⁰¹ *Státnězaměstanecké legionářské aktuality*, in: Národní osvobození, 19.10.1933, č. 83, roč. 10, s. 1.

³⁰² Tamtéž.

³⁰³ 282/1919 Sb. z. a n.

Jedna ze stížností četníků-legionářů se týkala četníka německé národnosti Jana Wondry. Ten byl k nelibosti četníků-legionářů povýšen na velitele stanice. Tato funkce mu umožnila přístup k mobilizačním dokumentům v čemž stěžovatelé viděli ohrožení národní bezpečnosti. Podle nich nebylo myslitelné, aby německý četník těmito dokumenty disponoval. Odpověď zemského velitelství v této kauze byla, že Wondra mluvil polsky, a proto byl přeřazen jako vrchní strážmistr do stanice Hamrovice poblíž Frýdlantu nad Ostravicí. Wondrův velitel oddělení ho charakterizoval jako národně spolehlivého a pro svoji činnost mu v ročním hodnocení pravidelně uděloval známku „velmi dobrý“.³⁰⁴

Četníka Rudolfa Gregořicu obvinili z toho, že jeho „*mimořádně příznivý* [kariérní – pozn. aut] *postup dává právo projevovati veřejně svou antipatii vůči legionářům*“.³⁰⁵ O tomto četníkovi se pravděpodobně dozvěděli od dvou četníků-legionářů, kteří pod ním sloužili, ačkoliv podle zemského velitelství si nikdy na Gregořicu nestěžovali. Byla to zřejmě zášť těchto dvou četníků-legionářů, která doputovala až k ministrovi Černému. Meritem sporu byl jeho rychlý kariérní postup, avšak zemské četnické velitelství při následném přezkumu neseznalo žádných pochybností.

Jiného kolegu Josefa Váňu obvinili z toho, že byl za války bolševickým komisařem. Kromě toho byl prý mimořádně rychle povýšen až do pozice v četnické účtárně při Ministerstvu vnitra. Na toto oddělení se neúspěšně hlásilo šest legionářů, a právě Váňa měl být jedním z těch, který získal toto místo na jejich úkor. Povýšení se mělo udát na základě jeho věrnosti monarchii. I takto košaté argumenty četníci-legionáři ministrovi vnitra podávali ve snaze ukázat příkoří, které se jim ve sboru děje.³⁰⁶

Tyto příklady stížností četníků-legionářů měly demonstrovat nespravedlnost zacházení s četníky-legionáři u sboru. Pátrání ministra vnitra po skutečném stavu věcí odhalilo, že obvinění byla tendenční a nikdy neodpovídala výpovědím četníků-legionářů. Vzhledem k tomu, že chybí záznam z jednání s ministrem vnitra, nevíme, co dalšího bylo předmětem dlouho odkládané a zároveň tolik očekávané schůzky, která měla zlepšit postavení četníků-legionářů. Lze usuzovat, že ministr Černý poté, co si nastudoval detailní a podložené zprávy ze zemského velitelství, neměl důvod pochybovat o jakékoliv nespravedlnosti namířené proti četníkům-legionářům.

³⁰⁴ NA Praha, GVC inv.č. 224, karton 75.

³⁰⁵ Tamtéž.

³⁰⁶ Tamtéž.

Zatímco četnický referát do velké míry přestal řešit otázku minulosti svých četníků, veřejná média stále vytrvale upozorňovala na „rakouskou“ dominanci na velitelských postech v četnictvu. Vždy se ale jednalo o bulvární a cíleně štvavé články. Stěžovala si plošně na vyšší správní důstojníky, kde působili pouze primárně děsloužící četníci. Vyčítala jim, že si k Vánocům tajně vyplácejí obrovské renumerace, zatímco podřízení nedostávají téměř nic.³⁰⁷

Velký ohlas v médiích se dostalo zastřelení četníka-legionáře Františka Vídeňského. Stalo se tak ve službě a viníkem byl jiný četník. Během inspekční cesty štábního kapitána Alfreda Nováka, který byl znám svojí zásadovostí a přísnou disciplínou, došlo na jeho povel k sehrání scénky, při které mělo dojít k simulování zadržení ozbrojeného pachatele. Během dynamické ukázky došlo k nechtěnému výstřelu, který Františka Vídeňského usmrtil. Noviny to dávaly za vinu právě kapitánu Novákovi a jeho „divadelní“ iniciativě.³⁰⁸ Celkově vyznění článku bylo namířeno proti jeho přespřílišné horlivosti, kterou již v minulosti působil příkoří jeho podřízeným četníkům-legionářům.

³⁰⁷ *Co se stalo se renumeracemi!* in: Národní osvobození, 25.12.1929, č. 354, roč. 6, s. 9.

³⁰⁸ *Nové metody při inspekci*, in: Národní osvobození, 13.10.1929, č. 281, roč. 6, s. 12.

6. Závěr

Studie se věnovala fenoménu četníků-legionářů v četnictvu v meziválečném období. Předchozí kapitoly ukázaly dynamickou proměnu jejich postavení a pozic v rámci sboru. Dílčí kapitoly a podkapitoly se věnovaly jednotlivým fenoménům, které se s jejich službou vázaly. Četníkům-legionářům nebylo navzdory počáteční pozitivní diskriminaci v četnictvu velké množství. V celkovém poměru všech sloužících jich byla zhruba jedna pětina. Po velkém náboru četníků-legionářů v prvních letech republiky se jejich počet ustálil na zhruba dvou tisících. Následně už do sboru přistupovali jednotlivci, stejně jako docházelo k individuálním odchodům. Naprostá většina četníků-legionářů měla na konci první republiky ještě zhruba deset let profesní služby před sebou a většinou již zastávali minimálně funkce zástupců velitelů stanic.

6.1 Protektorátní doba

Protektorátní realita a kontext je zásadně odlišný, a proto následující řádky pouze v hrubých obrysech nastíní pozice četníků-legionářů v četnictvu. Věnovat se tomuto období více do hloubky by již přesáhlo rámec této studie. Četnická správa se před vznikem protektorátu musela vyrovnávat s přemísťováním velkého množství četníků do vnitrozemí ze zrušených stanic v odstoupeném území. Tyto přesuny provázely chaos a mnohdy chyběly jasné pokyny. Obecně byla snaha přemístit četníky převelet do stanic v blízkosti jejich bývalého působiště, ale zdaleka to nebylo pravidlem. Četnictvo se potýkalo s novým fenoménem, kdy někteří četníci z národnostně smíšených rodin nebo bydlištěm v Sudetech byli bráni jako němečtí občané.³⁰⁹ Takto na ně bylo pohlíženo i během poválečných odsunů.

Legionářská otázka nebyla vůbec nabíledni. Spory a štvavé články také z pochopitelných důvodů ustaly. Četníci-legionáři v naprosté většině nadále sloužili v četnictvu. Během celého období protektorátu můžeme v řadách četníků-legionářů najít případy kolaborace i zapojení se do odboje. Okupační správa velmi brzy začala rozkrývat první odbojové organizace jako například první garnituru Obrany národa. V odboji se angažovalo mnoho bývalých legionářů, což vedlo německé správní orgány k zaměření se na četníky-legionáře, kteří byli vnímáni jako hrozba. V prvním roce protektorátu je patrná snaha o dokumentaci a podchycení legionářského živlu u četnictva. Archivní prameny z fondu GVC však obsahují pouze dílčí výsledky této snahy, ale naštěstí se dochoval jmenný seznam vrchních strážmistrů, praporčíků a výkonných důstojníků četníků-legionářů ze ZČV Praha a Brno. V kontextu územních změn docházelo

³⁰⁹ KOLÁŘ 2016, s. 248.

k reorganizaci a systemizaci tabulkových míst u četnictva. Ještě v roce 1939 se snažila četnická správa redukovat počty na základě dobrovolných odchodů. Nebylo překvapením, že se mnoho dobrovolníků pro odchod do předčasného důchodu nenašlo. Jako další skupina četníků určených pro redukcii byli vybráni ti, kteří „*ve službě méně vyhovují*“.³¹⁰ Tyto redukční snahy nejvíce ovlivnily četníky židovské víry a právě četníky-legionáře, kteří byli na seznamech a byli vnímáni jako nespolehliví a nevyhovující službě. Předčasně do důchodu museli odejít nejprve až na dvě výjimky důstojníci-legionáři. Obdobné seznamy byly vypracovány i na legionáře u policie a v dalších bezpečnostních složkách. Počet četníků-legionářů u četnictva soustavně klesal, přičemž v dubnu 1941 sloužilo 451 četníků-legionářů.³¹¹ Na přelomu let 1941 a 1942 začala příprava na zásadní správní reformu, která v několika etapách probíhala v létě 1942. Důsledky této reformy byly pro četníky-legionáře fatální a fakticky jim znemožnily nadále setrvat ve službě právě kvůli své legionářské minulosti.

6.2 Závěrečné zhodnocení

První hypotéza, se kterou jsem vstupoval do výzkumu spočívala v přesvědčení, že se legionářům u četnictva dostávalo velkých protekcí, úlev a celkové pozitivní diskriminace díky legionářské legislativě. Paralelně rostoucí zastoupení legionářů v branné moci a jejich rychlý kariéerní postup způsobil, že na konci první republiky byla převážná většina armádních generálů legionáři. To ve mně vzbudilo přesvědčení, že u četnictva, které bylo po krátkou dobu součástí Ministerstva národní obrany a po celou dobu zůstávalo vojensky organizovaným sborem, docházelo k podobnému uplatňování četníků-legionářů. Po studiu primárních pramenů a shrnutí svého výzkumu přicházím s naprosto opačným závěrem.

Od prvních chvil provázely četníky-legionáře mnohé nesnáze a záhy se ukázalo, jak velký dopad mají četníci-legionáři na sbor. Legionáři byli četníky obecně vnímáni negativně. Před příchodem legionářů sloužili u četnictva délesloužící četníci, z nichž velká část sloužila v četnictvu ještě před válkou. Ti v legionářích viděli podvratný a nebezpečný živel. Vzpouza legionářů v Železně rudě na Šumavě v roce 1919 tomuto obrazu jen napomohla. Rebelující legionáři totiž v Klatovech napadli a odzbrojili část místních četníků.³¹² Zpráva se rychle rozšířila a na délesloužící četníky v celé zemi jistě působila. Nelze se tedy délesloužícím četníkům divit, že příchod legionářů prožívali velmi intenzivně.

³¹⁰ Archiv bezpečnostních složek, fond Bezpečnostní složky MV, inv.č. 2.

³¹¹ NA Praha, GVC, pers 1.

³¹² Tamtéž, inv.č. 392, karton 2.

Pro legionáře byla služba v četnictvu podpořena pozitivní diskriminací ve formě přijaté legislativy. Ta měla za cíl primárně najít pro navrátilší legionáře uplatnění na trhu práce a zároveň pomoci četnictvu řešit jeho zásadní podstav. Proto i četnictvo přijímání legionářů zprvu podporovalo a vítalo. Legionářská legislativa byla psána v rychlosti a byla nekonkrétní. Zákodáři při tvorbě těchto zákonů vycházeli z obecného přesvědčení, že k legionářům budou všechny státní složky přistupovat benevolentně. V době, kdy docházelo k rozsáhlému přijímání legionářů ke sboru, neexistovaly prováděcí směrnice legionářských zákonů, a tedy nebyl způsob, jak je v praxi uplatnit v zamýšlené šíři. Četnická správa na legionářskou legislativu příliš nedbala. Legionářské zákony si v některých ohledech odporovaly se zákonem o četnictvu. Četnická správa četníky-legionáře chtěla proto, aby jí pomohli s personální nouzí a s obsazováním četnických stanic zejména na východě země. Nechtěla však, aby četníci-legionáři měli významný dopad na fungování a charakter četnictva jako takového. Tzv. legionářská léta, která měla pomoci četníkům-legionářům k rychlejšímu kariéernímu postupu, četnická správa neuznávala s argumentem, že četnická služba je zásadně odlišná od té vojenské. Nereflektovala ani předchozí službu některých četníků-legionářů u pořádkových útvarů (polního četnictva) v legiích. Zatímco jejich kolegům nelegionářům službu u bosenského četnictva do služebních let započítávala. Jediné, co bylo pro hodnostní postup platné byla skutečná služba v četnictvu. Když koncem roku 1918 docházelo k prvním velkým náborům k četnictvu, legionáři byli převážně v zahraničí. Nejrychleji navrátilší francouzští a italsí legionáři byli v počátcích republiky vázání u svých vojenských útvarů a bojovali o integritu hranic. K největšímu náboru legionářů došlo v druhé polovině roku 1919 a po následné dva roky. Pozdější doba nástupu ke sboru se ukázala jako fatální a ovlivnila jejich celou následnou kariéru. Legionářské organizace často poukazovaly na paradox, kdy navrátilší zajatci mohli k četnictvu narukovat o několik měsíců či málo let dříve. Legionáři byli kvůli své službě v legiích a následně i při bojích na Těšínsku a jižním Slovensku přijati později a měli tedy méně odsloužených četnických let. Kariéry legionářských důstojníků nevykazovaly stejné rysy a nesnesou porovnání s kariérami důstojníků převzatých z bývalého rakouského četnictva.

Největší uplatnění ve sboru ze všech legií měli legionáři z Itálie. Byli nejdříve k dispozici a na rozdíl od francouzských legionářů disponovali značným množstvím vlastních důstojníků, kteří se mohli o službu v četnictvu ucházet. Ve francouzských legiích naopak český důstojnický stav do velké míry chyběl a byl sekundován francouzskými důstojníky. Tato rozdílnost je dobře vidět v první vlně přihlášek v polovině roku 1919, kdy sloužilo v četnictvu sedmnáct italských legionářů-důstojníků a pouze jeden francouzský. Nejpočetněji byli i přes pozdější příchod

logicky zastoupení legionáři z Ruska, nicméně poměr zdaleka neodpovídal velikosti jednotlivých legií. Na konci první republiky sloužilo v četnictvu **19** ruských důstojníků-legionářů, **16** italských důstojníků-legionářů a pouze **3** francouzští. Pokud se podíváme na všechny četníky-legionáře ze seznamu (viz příloha), zjistíme, že z celkového počtu **1037** četníků-legionářů jich **520** bylo z italských legií, **298** z ruských legií, **57** z francouzských legií a **12** se zkušenostmi ze srbských legií. U **150** případů jsem nebyl schopný identifikovat četníkovu příslušnost ke konkrétní legii. Databáze nicméně postihuje lehce nad 50 % všech četníků-legionářů. Má však dostatečný výpovědní charakter. Nižší zastoupení ruských legionářů je dáno jejich pozdním příjezdem do vlasti a malý počet francouzských legionářů je dán mj. tím, že francouzské legie byly ze všech tří nejméně početné a téměř absentoval český důstojnický sbor.

Kariéra četníků-legionářů, kteří začínali od nejnižších pozic pak nebyla v ničem odlišná od ostatních četníků. Jejich hodnostní pořadí vždy negativně ovlivňoval výše zmíněný fakt pozdějšího nástupu. To sice odporovalo duchu legionářské legislativy, ale nikoliv směrnícím definující služební postup.

Samostatnou kapitolou jsou protekce. Legionáři se snažili využívat svých konexí pro usnadnění vstupu do četnictva a získání výhod. Obraceli se nejen na legionářské zákonodárce, ale i na své bývalé kolegy z armády. Ve většině případů protekci nezískali. Snahy o protekci byly patrné zejména při přijímání k četnictvu. Během následné služby v četnictvu nejsou snahy o protekci patrné.

Četnická správa při povyšování legionářské zásluhy nijak nereflektovala. Jediné pozitivní diskriminace se jim dostalo při přijímání, kdy byli přijímáni i tací, kteří by za normálních okolností přijati být nemohli. Následné působení u sboru legionářská legislativa neřešila a četnická správa žádné další výhody pro legionáře neuznávala. Nelze jej tedy vinit z porušování zákonů. Četnická generalita musela neustále dbát na vnitřní kázeň a morálku svých podřízených a velká pozitivní diskriminace jedné skupiny uvnitř četnictva by narušila jeho celistvost a vnitřní integritu. Navíc legionářů nikdy nesloužilo v četnictvu tolik, aby byli schopní vyvinout soustavný a větší tlak na vnitřní reformy.

Velkou otázkou bylo v počátcích republiky přijímání velmi mladých důstojníků-legionářů k četnictvu. Četnická správa neměla příliš mnoho možností, než je přijmout, protože podstav u důstojnictva byl značný díky odchodu mnohých českých Němců od sboru. Na druhou stranu to zásadně odporovalo standardnímu služebnímu postupu v četnictvu, kdy se důstojníkem mohl

stát četník po dvaceti letech služby, a nikoliv ve dvaceti letech života. Četníci-legionáři v řadách důstojníků našli uplatnění pouze do hodnosti kapitána a následný kariérní růst byl vlivem hodnostního pořadí a nedostatku odsloužených let ve sboru zásadně zpomalen.

Možnost dostat se do elitní a do jisté míry uzavřené skupiny nejvyšších četnických velitelů (tj. generálů a zemských velitelů) byla pro četníky-legionáře zcela uzavřena. Tito velitelé byli vesměs narozeni v 70. letech 19. století, zatímco četníci-legionáři byli převážně zhruba o 20 let mladší. Rozdíl v délce služby u četnictva byl ještě vyšší. Všichni měli zkušenosti z předválečného četnictva a v případě dvou zemských velitelů dokonce ze stejné pozice zemského velitele. Pokud se podíváme na roky, kdy generálové četnictva vstupovali do sboru, zjistíme, že je to v průměru ve 28 letech a v hodnosti poručíka.³¹³ V tomto jediném aspektu tak mnozí četníci-legionáři měli „náskok“ a je možné se domnívat, že by na vrcholu svých kariér (tj. ve 40. letech) mohli mít větší šanci se do této elitní společnosti dostat. Druhá světová válka a politické okolnosti tento postupný vývoj zcela logicky narušily.

Zásadním faktorem, který definoval pozici legionářů ve sboru byl fakt, že četnictvo kontinuálně přešlo do služeb republiky. Na rozdíl od vznikajících institucí četnictvo si do nové republiky přineslo ve velké míře personální obsazení z válečného a předválečného období. Legionáři neměli šanci se dostat do nejužších kruhů četnictva, které se v meziválečném období sestávalo z četníků, kteří sloužili již dávno před válkou. Právě tato kontinuita způsobila jistou nevoli k zásadním reformám a trvání na *statusu quo*. Navzdory tlakům četníků-legionářů, legionářských organizací a vlivných osobností z politických řad nedošlo k zásadním reformám, které by změnily předrevoluční charakter sboru.

Četnická generalita reflektovala legionářskou minulost některých svých podřízených a musela v dílčích otázkách respektovat jejich odlišné postavení, ačkoliv se tomu snažila všemožně bránit. Přesto jim například dovolila částečnou organizaci v zájmových skupinách. V zájmu zachování celistvosti sboru však nikdy nepovolila vytvoření četnických odborů, a dokonce ani stížnostní komise, která byla např. u branné moci.

Služba četníků-legionářů v celém meziválečném období a zejména ve dvacátých letech je spojena s množstvím sporů, které vedly se svými kolegy a nadřízenými. Na sporech je nejlépe vidět, jak různorodá mentalita v řadách četnictva panovala. Četníci-legionáři si často veřejně stěžovali (pod podmínkou anonymity) na své nadřízené a viděli v nich „staré rakušáky“. Z jejich stížností je patrné, že nebyli se situací spokojeni a vnímali, že na četnický sbor nemají

³¹³ KOLÁŘOVÁ 2017, s. 51.

žádný dopad. Fakt, že jim ve valné většině veleli délesloužící četníci jim vadila právě kvůli jejich odlišné válečné zkušenosti. Četníci-legionáři byli na svoji minulost patřičně hrdí, a to že jim velel bývalý příslušník c. a k. armády pro ně byla neustále trnem v oku. Že tomu bylo kvůli větším zkušenostem s četnickou prací nebyla prismatem legionářů reflektována. Mnohé stížnosti na své nadřízené byly vyfabulované a neměly reálný základ. Byly štvavé s cílem dotyčného poškodit. Nutno dodat, že i staří četníci se ne vždy chovali k četníkům-legionářům s patřičnou úctou. Také oni si na četníky-legionáře stěžovali a většinou se nejednalo o opodstatněnou stížnost. Zejména v prvních letech nové republiky, docházelo k vážným obviněním délesloužících četníků ze systematické šikany svých podřízených četníků-legionářů. Ze zápisů kontrol četnických stanic nadřízenými četníky nevyplývá, že by se jakkoliv zaměřovali na kontrolu vztahů na pracovišti. Spíše než otevřené spory bylo obvyklejší to, že nadřízený svoji antipatii dával najevo nepřímou formou horšího služebního hodnocení, a tím tak zpomaloval kariérní růst četníků-legionářů.

Legionáři, kteří vstupovali do četnictva s vidinou rychlého kariérního růstu, byli zklamáni. Četníci-legionáři přesto našli ve sboru své místo. Pro legionáře-důstojníky znamenala služba v četnictvu zastávání pozice, na kterou by jinak neměli vzhledem ke svému věku nárok, pokud by nepřišli z řad legií. Tento benefit byl však vykoupěn velmi nízkou perspektivou dalšího povyšování. Proto také žádný četník-legionář nedosáhl na nejvyšší posty v četnické hierarchii a pouze dva získali hodnost plukovníka (Jaroslav Šrámek a František Tluchoř). Nehledě na hodnosti se četníci-legionáři uplatnili v téměř všech odvětvích četnické služby a některé nové podobory, jako byla například dynamicky se rozvíjející kriminalistika či letecké a automobilní hlídky, pomáhali tvořit. Jejich kariérní růst nebyl tak rychlý, jak si představovali, ale v kontextu četnictva nedocházelo obecně k jejich negativní diskriminaci. I přes četné spory se svými kolegy nelze obecně tvrdit, že by byli kverulanty. Jejich kázeňské přestupky a množství se nijak zásadně neliší od přestupků jejich kolegů. Služba ve sboru jim přinesla vysoký společenský statut, jistotu pravidelného příjmu a nároky na výsluhu. To vše bylo vykoupěno nebezpečnou a náročnou prací v často nehostinných podmínkách. Jejich kariéry byly nuceně přerušeny správní reformou v roce 1942, kdy právě legionářská minulost, která jim při vstupu do četnictva pomohla, nyní způsobila jejich předčasný odchod do penze. Někteří se vrátili po válce do služby ve Sboru národní bezpečnosti, avšak jejich původní posty již byly obsazeny. Poválečný komunistický ministr vnitra Václav Nosek navíc neměl v plánu četníky-legionáře ve sboru dlouho trpět. Mezitím navrátilí četníci-legionáři předávali své nabitě zkušenosti mladším kolegům a díky své expertíze pomáhali často tvořit vznikající sbor. Obdobné legionářské

seznamy byly vypracovány i v období třetí republiky a po roce 1948, kdy měla kariéra četníků-legionářů dosáhnout vrcholu, byli na základě své legionářské minulosti v prvních porevolučních měsících odesláni na dovolenou a následně hromadně propouštěni.³¹⁴

6.3 Nové cíle a možnosti dalšího výzkumu

Aspekty legionářské přítomnosti v četnictvu obsáhlé v této studii nejsou vyčerpávající a stále jsou místa, kterým lze v dalším výzkumu věnovat větší pozornost. Meritem pramenné základny této práce byla agenda Generálního velitele četnictva. Díky tomu se podařilo vytvořit typologii některých dílčích fenoménů. Je zde prostor pro jejich zpřesňování a bohatší ilustraci, kterou by mohly poskytnout archivní prameny četnické provenience nižších úrovní. Pro větší hloubku sledovaného tématu je možnost využít větší množství rozdílných časopisů a novin, které byť referovaly o tématech zprostředkovaně a nutně zkresleně, reflektovaly dobrou náladu a tendence, které by jinak z četnických „strojových“ dokumentů nebyly patrné. Jedním z témat, na které nebyl v rámci této studie prostor, je výše požitků pro četníky-legionáře. Jejich legionářská léta jim slibovala vyšší požitky, nicméně z některých sekundárních pramenů vyplývá, že kvůli absenci započítávání legionářských let do služebních, analogicky nedocházelo k navýšení požitků.

Jako další směr bádání se nabízí precizní zpracování jedné kariéry konkrétního četníka-legionáře, která by mohla dané tématu přinést větší lidský rozměr. Toto se do jisté míry již daří v případě četníků-důstojníků, kde velký kus práce již byl učiněn. V případě nižších důstojníků a mužstva je to o poznání komplikovanější, protože pramenů dokumentujících jejich činnost je mnohem méně.

Zcela největší výzva pro budoucí bádání je ve zpracování protektorátního období v kontextu četníků-legionářů. V tomto ohledu se nabízí minimálně dva směry bádání. První možností je zpracovat jejich působení u sboru do správní reformy v roce 1942. Druhou a neméně zajímavou možností by bylo objasnit a alespoň částečně kvantifikovat kolik četníků-legionářů vstoupilo do odboje a zdali jim jejich četnická minulost mohla být přítěží, protože již byli v hledáčku okupační správy anebo naopak pozitivem.

Závěr kariér některých četníků-legionářů v SNB také dosud nebyl zpracován. Byť byla kariéra u SNB krátká, nabízí nespočetné množství výzkumných otázek a problematik, které by si zasloužily pozornost.

³¹⁴ MICHL 2008, s. 58.

7. Prameny a literatura

7.1 Archivy

Archiv bezpečnostních složek

- Bezpečnostní složky MV

Národní Archiv

- Generální velitel četnictva

Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky – Digitální repozitář

- Národní shromáždění republiky Československé 1925-1929

Vojenský ústřední archiv – Vojenský historický archiv

- Divisní soud Plzeň 1918-1939
- Kancelář legií
- MNO Presidium I (1919-23)

7.2 Monografie

- *Almanach branné moci a četnictva*, Praha: Alois Hynek, 1922.
- BRUŽEŇÁK Vladimír, BERNART Miloš, *Zločin na západě*, Cheb: Svět křídel, 2021.
- DLOUHÝ Michal, *Století četnické kriminalistiky*, Cheb: Svět křídel, 2014.
- ERHART Josef, *Rukověť četnictva*, Praha: Josef Erhart, 1937.
- GALAŠ Radek, *Československé četnictvo 1918-1929*, Praha: Academia, 2019.
- KOLÁŘ Ondřej, *Státní pořádkové služby na Chebsku*, Praha: Academia, 2016.
- KOLÁŘOVÁ Ivana, KOLÁŘ Ondřej, *Československé četnictvo a policie ve sporu o Těšínsko 1918-1920*, Praha: Academia, 2020.
- KOLÁŘOVÁ Ivana, KOLÁŘ Ondřej, *Generál četnictva Karel Vyčítal*, Praha: Academia, 2018.
- KUDELA Josef, *Legionáři dnes*, Brno: Moravský legionář v Brně, druhé vydání, 1929.
- MACEK Pavel, UHLÍŘ Lubomír, *Dějiny policie a četnictva I*, Praha: Themis, 1997.
- MACEK Pavel, UHLÍŘ Lubomír. *Dějiny policie a četnictva II.*, Praha: Police History, 1999.

- MAREK Jindřich, *Vzdušní donkichoti. Četnické letecké hlídky 1935-1939*, Cheb: Svět křídel, 2001.
- SPURNÝ Miroslav, *Ve dne v noci podle zákoníku*, Olomouc: Univerzita Palackého, 2013.
- ŠIMEK Viktor, *Hrob neznámého vojína a jeho místo v českém prostředí*, Praha. Národní muzeum, 2021.
- ZAVŘEL František, *Deset roků práce Čs. obce legionářské, 1921-1931*, Praha: ČsOL, 1931.

7.3 Závěrečné práce

- BARTEČKOVÁ Ivana, *Činnost zemského četnického velitelství ve Slezsku v letech 1918–1928*, diplomová práce, Univerzita Palackého v Olomouci, Olomouc, 2013.
- KACETLOVÁ Jaroslava, *Četnictvo na cestě od monarchie k republice. Budování Četnického sboru v Československu v letech 1918-1925*, disertační práce, Masarykova univerzita, Brno, 2013.
- KLEČACKÝ Martin, *Převzetí rakouského četnictva československým státem 1918-1919*, diplomová práce, Univerzita Karlova, Praha, 2010.
- KRÍŽEK Filip, *Kriminalita četnictva v Praze a okolí v letech 1918-1921*, diplomová práce, Univerzita Karlova, Praha, 2016.
- LOKAJ Martin, *Československé četnictvo v Moravské Ostravě v letech 1918-1938*, bakalářská práce, Ostravská univerzita, Ostrava, 2014.
- MICHL Jan, *Legionáři a fenomén legionářství v čs. státnosti*, disertační práce. Univerzita Karlova, Praha, 2008.
- MLÁKA David, *Archeologie legionářského mýtu v první Republice československé*, bakalářská práce, Univerzita Karlova, Praha, 2016.
- PLOSOVÁ Jaroslava, *Situace četnictva a jeho obraz ve společnosti ve 20. a na počátku 30. let 20. století na příkladu Zemského četnického velitelství v Brně*, diplomová práce, Masarykova univerzita, Brno, 2006.
- SUCHÝ Miroslav, *Historie vzdělávání u četnictva a policie československé republiky*, bakalářská práce, Masarykova Univerzita, Brno, 2008.
- VÁCLAVÍK Robert, *Český svaz válečníků*, rigorózní práce, Univerzita Karlova, Praha, 2012.

- VOJČOVÁ Nikola, *Boj proti „nekalým živlům“ v Lišově v letech 1875-1914*, bakalářská práce, Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, České Budějovice, 2015.

7.4 Studie

- BENEŠ Jaroslav, *Finanční stráž na severu Čech*. Mladá Boleslav: ČsOL, 2019.
- KOLÁŘ Ondřej, *Němci v řadách československého četnictva*, in: TAUCHEN Jaromír et. al., *Češi a Němci v meziválečném Československu*, Ostrava: Key Publishing, 2013.
- KOLÁŘ Ondřej, *Problematika četnictva v interpelacích Národního shromáždění 1918-1925*, in: *Historica Olomucensia*, č. 42, roč. 2012.
- KOLÁŘOVÁ Ivana, KOLÁŘ Ondřej, LOKAJ Martin, *Důstojnický sbor československého četnictva – sociohistorická sonda*, in: *Moderní dějiny*, č. 2, roč. 25, 2017.
- KOLÁŘOVÁ Ivana, KOLÁŘ Ondřej, *Sociální postavení příslušníků československého četnictva 1918-1939*. in: *Český časopis historický*, č. 113, roč. 2015.
- LACHMAN Tomáš, *Legionářská tematika v hraném filmu první republiky aneb Od Československého Ježíška ke Zborovu*, in: *Film a dějiny*, Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2005.
- LOKAJ Martin, *Legionáři a četnictvo meziválečného Československa*, in: *Válka nekončí 1919-2019*, sborník příspěvků 7. konference ČsOL. Praha: ČsOL, 2020.
- LOKAJ Martin, *Legionáři v řadách správního důstojnictva československého četnictva*, in: *Východočeské listy*, č. 41, roč. 2019.
- PANUŠ Bernard, *Projekt – Českoslovenští legionáři – četníci a policisté*, in: *Almanach z III. konference policejních historiků*, Praha, 2008.
- PLOSOVÁ Jaroslava, *Četník*, in: FASORA Lukáš et. al., *Člověk na Moravě*, Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2006.
- PLOSOVÁ Jaroslava, *Spolkový život četnictva ve 20. letech 20. století*, in: *Almanach z V. konference policejních historiků*, Praha, 2010.
- PÝCHA Čeněk, *Duchcovský viadukt*, in: ŠUSTROVÁ Radka et. al., *Česká paměť*, Praha: Academia, 2014.
- STRAKA Karel, *Modernizační opatření v rezortu Ministerstva vnitra z let 1936–1938*, in web: *Vojenský historický ústav*, <http://www.vhu.cz/modernizacni-opatreni-v-rezortu-ministerstva-vnitra-z-let-1936%E2%80%921938/>, (cit. 29.11.2021).

- ŠEDIVÝ Ivan, *Legionářská republika? K systému legionářského zákonodárství a sociální péče v meziválečné ČSR*, in: *Historie a vojenství*, č. 1, roč. 2002.
- ŠEDIVÝ, Ivan, *Legionáři a československá armáda 1918-1938*, in: DEJMEK Jindřich, HANZAL Josef, *České země a Československo v Evropě XIX. a XX. století: sborník prací k 65. narozeninám prof. dr. Roberta Kvačka*, Praha: Historický ústav AV ČR, 1997.

7.5 Noviny a časopisy

- Národní osvobození (ročníky: 1924, 1926-1931, 1933, 1935).
- Legionár (ročník: 1922).
- Legionářský směr (ročník: 1922).
- Družina československých legionářů (ročník: 1920).

8. Přílohy

8. 1 Jmenný seznam

Jmenný seznam vznikl na základě extrahovaných dat z databáze Krev legionáře. Další záznamy byly přidány na základě zmínek v archivních pramenech, kdy byl dotyčný četník-legionář identifikován doslovně jako legionář, anebo to bylo patrné z kontextu. Pro získání dodatečných informací byl nalezený záznam komparován s databází Krev legionáře. Ani ta není zcela kompletní a v případě žádné shody byl četník-legionář zapsán na seznam bez dalších podrobností. V případě pozitivní identifikace byl četník-legionář dopsán s dalšími podrobnostmi, jako byla například příslušnost k dané legii či datum narození. V několika případech došlo ke shodě jmen, přičemž dotyčný nemohl být spolehlivě identifikován. Jeho příslušnost k určité legii byla určena pouze za předpokladu, že všechny ostatní výsledky (tj. jmenovci) sloužili ve stejné legii. V takovém případě ale logicky chybí údaj o datu narození. V této studii je pro přehlednost seznam abecedně seřazený a zredukovaný na čtyři základní údaje: příjmení, jméno, datum narození a příslušnost k legiím (LR: legionář ruský, LI: legionář italský, LF: legionář francouzský, S: legionář srbský).

Příjmení:	Jméno:	Datum narození:	Příslušnost k legii:
"R" OMBERA	Jindřich		LR
ADAM	Alois	17.6.1897	LI
ADAM	František	12.1.1895	LI
ADÁMEK	Josef	23.7.1896	LI
ALTURBAN	Karel	26.10.1896	LR
ANSEL	Václav	24.8.1891	LI
ARAZIM	Josef	20.11.1898	LI
AUDA	Matěj	24.2.1898	LI
BABKA	Václav	28.9.1894	LR
BAJER	Jan	14.5.1897	LI
BAKLÍK	Josef	19.9.1897	LR
BALÁT	František	28.9.1896	LR
BÁLEK	Josef	2.12.1895	LI
BALÍK	František	24.4.1889	LF
BALLING	Ferdinand		
BALOUN	Karel	27.10.1895	LI
BALVÍN	Josef	24.5.1898	LI
BARÁNEK	Alois	18.6.1896	LR
BARBORA	Alois	3.6.1894	LR
BARBORKA	Antonín	25.11.1897	LI
BÁREK	Jan	28.11.1875	LI
BAREŠ	František	3.10.1883	LR
BÁRTA	František	8.2.1892	LI

BARTL	Albert	1.4.1897	LI
BARTL	Vojtěch	1897	LI
BARTOŇ	Jan	11.4.1893	LI
BARTOŇ	František		
BARTOŠ	Josef	23.3.1893	LI
BARTOŠ	Josef	24.8.1895	LI
BARTOŠ	Václav	28.3.1893	LR
BARTOŠ	Josef	28.3.1895	LI
BAŘTIPÁN	Jaroslav	2.11.1897	LR
BAŠTÁŘ	František	30.7.1898	LI
BAUER	Vavřinec	4.8.1887	LR
BEDNÁŘ	František	25.11.1898	LI
BEJSTA	Karel	23.9.1896	LR
BENADA	Jan	21.4.1888	LI
BENDA	Karel	7.4.1898	LI
BENEŠ	Antonín	20.3.1894	LI
BENEŠ	Václav		LR
BENEŠ	František		
BERAN	Václav	23.9.1895	LI
BERÁNEK	Antonín	26.3.1894	LI
BERDYCH	Antonín	16.11.1896	LR
BERNAT	Václav	30.4.1880	LI
BEYRODT	Ferdinand		
BEZDĚK	Bohdan	30.3.1889	LI
BEZOUŠKA	Bohuslav	12.8.1894	LR
BÍGL	Karel	5.9.1892	LR
BÍLEK	Julius	7.2.1898	LR
BIM	Pavel	10.2.1898	LI
BISKUP	Jindřich		
BÍŽA	Antonín	7.1.1895	LI
BLÁHA	Václav	21.1.1896	LI
BLAHUT	František	19.11.1889	LI
BLAŽEK	Václav	11.4.1898	LI
BLAŽEK	František		
BLAŽEK	Jan		
BLECHA	Adolf	22.12.1885	LR
BLÍN	Antonín	12.6.1895	LI
BOBČÍK	Josef	7.3.1898	LI
BOHÁČ	Antonín		
BOHÁČEK	Jaroslav	14.12.1893	LR
BOHÁČEK	Stanislav	3.11.1895	LI
BOHŮNEK	Josef	20.11.1896	LI
BOLEK	Štěpán	15.11.1893	LR
BOLESLAV	Adolf	21.6.1897	LR
BOMBERA	Jindřich	29.8.1897	LR
BONA	Ludvík	27.7.1899	LI

BORECKÝ	Václav	28.12.1898	LI
BOROVSKÝ	Josef	18.6.1896	LI
BORSKÝ	Karel	11.1.1893	LR
BOUČEK	František		
BOUŘIL	Matěj	18.4.1896	LR
BOUŠKA	Jaroslav	23.4.1892	LI
BOŽEK	František	30.9.1887	LR
BRABEC	Emil	11.10.1899	LI
BRABEC	Václav	21.9.1897	LI
BRAJER	František	28.3.1892	LI
BRANDŠTEIN	Josef	3.9.1887	LR
BRANDT	Vojtěch	21.6.1896	LI
BRÁZDA	Václav	30.4.1897	LR
BROM	Antonín	11.11.1894	LI
BROŽ	Josef	30.3.1891	LI
BROŽ	František	7.9.1889	S
BROŽ	Karel	7.8.1896	LI
BROŽOVIČ	František	30.12.1892	LI
BRUNCLÍK	František	2.5.1890	LI
BRYKSI	Jan	31.8.1886	LR
BŘEZINA	Josef	27.12.1891	LI
BUBLA	Antonín	6.1.1895	LI
BUČEK	Josef	11.4.1892	LR
BUCHL	Karel	12.7.1899	LF
BULKKA	Josef	10.2.1891	LR
BURDA	Rudolf	12.3.1897	LI
BURDA	Josef	6.11.1894	LR
BURDA	Štěpán	23.12.1894	LR
BUREŠ	Jindřich	19.5.1892	LI
BUREŠ	Antonín	24.10.1899	LI
BUREŠ	František	2.12.1896	LI
BURIAN	František	30.6.1894	LI
BURIAN	František	11.12.1896	LI
BURIAN	Jan	28.3.1894	LI
BURKOŇ	Čeněk		
CAKE	Václav	17.11.1897	LI
CANDRA	František	1.4.1899	LI
CANDRA	Jan	8.7.1896	
CAPŮRKA	František	29.9.1896	LI
CENEK	Vilém	25.5.1892	LR
COUFAL	Josef	9.2.1894	LR
COUFAL	Emanuel	30.11.1891	LR
ČABELA	Štěpán	14.12.1896	LI
ČAPEK	Jan	12.1.1895	LI
ČÁSLAVA	Antonín	21.1.1890	LI
ČEČRDLE	František	10.12.1894	LR

ČECH	Jaroslav	4.5.1885	LR
ČECH	Jindřich	9.10.1896	LI
ČECH	František	13.9.1897	LI
ČERMÁK	Antonín	30.8.1894	LI
ČERMÁK	Josef	1.3.1899	LI
ČERMÁK	Václav	9.1.1895	LI
ČERNUŠÁK	Josef	5.3.1896	LR
ČERNÝ	Jindřich	15.7.1885	LR
ČERNÝ	Jan	8.1.1890	LR
ČERNÝ	František	8.10.1891	LR
ČERNÝ	Josef	24.10.1896	LI
ČERNÝ	Josef	30.6.1896	LI
ČERNÝ	František	20.9.1884	S
ČERNÝ	Josef	29.1.1896	LR
ČERNÝ	Václav		
ČERVENKA	Ludvík	19.5.1895	LR
ČERVÍČEK	Kašpar	27.12.1884	LF
ČERVÍNEK	Jan	29.6.1898	LI
ČERVINKA	František	30.11.1891	LI
ČEŠKA	Karel	23.10.1897	LR
ČINOVEC	Alois	10.1.1894	LR
ČÍŽEK	Josef		
ČTVRTNÍK	Stanislav	7.5.1890	LI
ČVANČARA	František	15.6.1898	LI
DANĚK	Tomáš	12.11.1894	LI
DANĚK	Jaromír	21.12.1895	LR
DAVID	Jan	6.6.1896	LF
DIAMANT	František	4.10.1896	LI
DIBLÍK	Antonín	3.2.1896	LR
DIVOKÝ	František	31.3.1892	S
DOBŘENSKÝ	Josef	21.11.1894	LR
DOČEKAL	Rudolf	18.4.1897	LR
DOHNAL	Josef	11.1.1895	LR
DOHNAL	Karel	13.9.1890	LR
DOKOUPIL	Inocenc	10.9.1897	LI
DOLANSKÝ	František	5.1.1898	LI
DOLANSKÝ	Josef	5.2.1895	LR
DOLEJŠ	Václav		
DOLEŽAL	František	26.10.1891	
DOLEŽAL	Antonín	30.6.1893	
DOLEŽAL	František	24.4.1900	LF
DOLEŽEL	Karel		LR
DOMEK	František	6.7.1898	
DOSEDLA	Ludvík	20.7.1894	LR
DOSTÁL	Josef	8.3.1891	LR
DOUBRAVA	Antonín	19.5.1898	LI

DOUDA	Václav	29.9.1899	LR
DOUDĚRA	Josef	8.4.1896	LR
DRÁBEK	Jan		
DRABOŇ	Karel	12.9.1898	LR
DRAGOUN	Josef	14.7.1891	LR
DRAGOUN	Stanislav	20.3.1892	LI
DRAKSL	Václav	23.12.1893	LI
DRAŽIČ	Božan	22.12.1892	LR
DRBAL	Josef	19.1.1895	LI
DRBAL	Antonín		
DRHOLEC	Josef	20.4.1884	LF
DROZDA	Vojtěch	23.2.1893	LI
DŘINOVSKÝ	Jan	8.1.1898	LI
DUBA	Josef		
DUDA	František	7.12.1894	LR
DUCHÁČEK	Josef	16.7.1895	LI
DUPAČ	Josef	28.2.1898	LI
DŮRAS	Antonín	1.9.1892	LI
DUŠEK	Josef	16.10.1897	LI
DVOŘÁK	Josef	21.11.1899	LI
DVOŘÁK	Karel		
DYBALA	Jan		LR
EBER	Václav	24.5.1893	LI
EDER	Jaroslav	14.10.1898	LI
EIDELPES	Václav	22.11.1898	LI
ELIÁŠ	František	14.1.1897	LI
ERTL	Antonín	22.4.1897	LI
EXNAR	Vilém	11.7.1897	LR
FABIÁN	Martin	26.3.1892	LI
FABIÁNEK	Adolf	30.3.1897	LR
FABRICIUS	Emanuel	21.5.1897	LI
FAJT	Rudolf	21.9.1897	LI
FAKTOR	Ján		
FANC	Florian	18.2.1899	LI
FÁRA	Josef	24.1.1892	LR
FÁTOR	Václav	20.9.1897	LI
FEJTEK	Antonín	10.7.1887	LI
FIALA	Leopold	6.10.1895	LR
FIALA	Rudolf	25.7.1887	LR
FIALA	František		
FICHTL	Josef	14.12.1893	LI
FILIP	Alois		
FILIP	Josef	5.2.1895	LR
FILIP	Rudolf		LR
FILIPÍ	Bohuslav	19.10.1898	LF
FIŠER	František	22.4.1891	LI

FLEKAL	František	9.5.1896	LI
FLIEDER	Josef	23.12.1890	LI
FOGL	Jan	11.10.1893	LR
FOJTÍK	Václav	8.8.1897	LI
FOLDÝNA	Antonín	13.6.1898	LI
FONTÁN	Josef	26.4.1893	LI
FRANTIŠÁK	František	4.9.1895	LI
FRANZ	Josef	22.5.1898	LI
FRIML	Robert	3.6.1896	LI
FRODL	Jaroslav	4.6.1893	LI
FRODL	Josef	22.5.1895	LF
FRÝBA	František	15.7.1895	LR
FRYČ	František	12.11.1888	LI
FRYČEK	František		
FRÝDL	Václav	13.5.1899	LI
FUČÍK	Josef	30.1.1894	LR
FUČÍK	Karel	27.1.1896	LR
FUCHSA	František	16.8.1894	LI
GAJDA	Jan	6.1.1895	LR
GÁL	Jan	12.4.1897	LI
GARDON	Pavel	31.10.1893	S
GATĚK	Karel	14.4.1897	LI
GAUDEK	Josef	25.6.1892	S
GAYER	Emil	2.8.1892	LI
GLASER	František	28.8.1898	LI
GOLDEFUS	Antonín	13.6.1897	LI
GORECKÝ	Emil	9.9.1895	LI
GREC	Eduard	8.11.1884	LI
GREGORA	Karel	3.10.1897	LI
GROHBAUER	Vojtěch	19.4.1894	LI
GULT	Stanislav	1.5.1894	LF
GURECKÝ	Emil	9.9.1895	LI
GUTMAN	Josef	15.3.1893	LI
HABEŠ	František	7.8.1897	LI
HÁJEK	Rudolf	27.1.1898	LI
HAJFLER	Josef	12.10.1897	LI
HAJNÝ	Josef	25.3.1898	LI
HAKL	Josef	8.1.1896	LI
HAMERNÍK	Rudolf	20.2.1894	LR
HANÁK	František	18.4.1891	LI
HANDL	František		LR
HANLZÍK	Josef		
HANUŠ	František		
HANZAL	Václav	4.7.1895	LR
HANZL	Josef	16.1.1896	LR
HANZLÍK	Eduard	22.11.1898	LI

HASA	Václav		LI
HASTRMAN	František	16.6.1889	LR
HAUSKNECHT (HANÁK)	Hynek	30.1.1895	LR
HAVEL	Jan	8.3.1896	LI
HAVEL	Josef	2.2.1895	LI
HAVELKA	Josef	25.4.1892	LF
HAVÍŘ	Methoděj	5.8.1887	LF
HAVLENA	Martin	11.11.1898	LR
HEBELKA	Josef	27.1.1896	LI
HEGER	Adolf	26.4.1896	LI
HEJDA	Josef		
HEJL	Karel	25.12.1897	LI
HEJLÍČEK	Karel	7.8.1892	LR
HEJNÝ	František	22.7.1892	LR
HEJZLAR	Karel	3.5.1896	LF
HENDRYCH	Stanislav	21.12.1893	LF
HENDRYCH	František	3.4.1896	LR
HERCIK	Vladimír		
HERING	František	9.5.1897	LI
HERMAN	Petr	29.6.1898	LI
HEROUT	Josef	2.3.1899	LI
HEROUT	Václav	15.7.1896	LI
HIMMER	Konstantin	18.7.1892	LI
HLADÍK	Theofil	29.1.1897	LI
HLADÍK	Antonín		
HLADKÝ	Antonín	1.5.1892	LI
HLAVA	Josef	18.3.1880	LI
HLAVINKA	Josef		LR
HLÍNA	Jan	7.3.1896	LI
HNÍDEK	Josef	8.2.1889	LI
HODA	František	8.10.1895	LR
HODINÁŘ	Rudolf	15.3.1894	S
HOFÍREK	Josef	10.12.1890	LR
HOLAS	Ladislav	27.12.1897	LF
HOLEC	František		
HOLENDA	František	4.9.1895	LI
HOLÝ	Štěpán	22.12.1894	LR
HOLÝ	Václav		LI
HOLÝ	Josef		
HOMOLA	Viktor	31.10.1896	LI
HONZAL	Ludvík	4.8.1893	LR
HORÁČEK	Antonín	13.6.1896	LI
HORÁČEK	Bedřich	9.12.1890	LI
HORÁK	František	24.5.1892	LI
HORÁK	Karel	28.12.1897	LI
HORČIC	Bedřich	25.7.1898	LI

HORČIČKA	Alois	16.6.1894	LI
HORKÝ	Josef		
HOŘÁNEK	Karel	31.8.1898	LI
HOŘELICA	Alois	4.3.1895	LI
HOŘENSKÝ	Vilém	3.7.1894	LI
HOSMAN	Tomáš	6.6.1888	LI
HOŠEK	František		
HOUŠTĚCKÝ	Václav	12.7.1894	LI
HOZA	Václav	19.11.1888	LI
HRABĚ	Jaroslav	23.8.1889	LI
HRÁDEK	František		LR
HRBEK	Karel	14.1.1895	LI
HRBEK	Emanuel	19.3.1894	LF
HRON	Matěj	30.5.1888	LI
HRSTKA	Josef	18.4.1895	LI
HRUBÝ	Čeněk	5.4.1889	LR
HRUBÝ	Jan	21.10.1898	LF
HRUBÝ	Josef		
HRUDKA	František	25.10.1893	LI
HRUŠKA	Jan	8.5.1896	LR
HRUŠKA	Josef		
HRUŠKA	Bohumil		LR
HŘIB	Josef	24.4.1897	LI
HUBÁČEK	Václav	8.2.1897	LF
HUDEC	Bohuslav	4.1.1898	LI
HUDER	Karel	24.1.1886	LR
HŮDR	Alois	23.1.1887	LR
HUJZL	Václav	3.9.1898	LI
HUMPOLA	František	4.9.1898	LI
HUSA	Rudolf	24.4.1897	LI
HUSÁK	František	8.1.1886	LI
HUTAŘ	František	15.5.1898	LR
HÝBNER	Stanislav	14.4.1897	LR
HÝKA	Miroslav	24.9.1897	LI
HYLEBRANT	Václav		
HYLSKÝ	Jan	2.6.1897	LI
HYNEK	Josef	29.1.1892	LI
CHEJLAVA	Josef	24.7.1898	LI
CHMELA	Antonín	10.6.1897	LI
CHOD	Petr	26.6.1898	LI
CHODORA	Jan	4.5.1898	LI
CHUDÝ	Josef	2.10.1898	LI
CHVOJKA	Jan	15.5.1898	LI
CHVOJKA	Jan	28.3.1898	LI
CHYTRÝ	Karel	6.11.1896	LR
JAHELKA	Antonín		

JAHODA	Jan	22.4.1895	LR
JAKEŠ	Václav	16.6.1897	LI
JAKUBÍČEK	Jan	29.8.1897	LR
JANDÍK	Jan	26.1.1895	LR
JANDUS	Emanuel	8.1.1894	LR
JANOUC	František	4.12.1898	LI
JANOUSEK	Josef	17.5.1898	LI
JANOUŠEK	Václav	20.4.1896	LI
JANUS	Jan	2.11.1897	LI
JARKA	František	19.4.1897	LI
JAROŠ	Václav		
JARŮŠEK	Karel		LR
JEDLIČKA	František		
JEDLIČKA	Vojtěch		
JEHLIČKA	Josef		
JECH	Josef		
JELÍNEK	Josef	1.3.1895	LI
JESCHKE	Egon		
JETENSKÝ	Alois	8.4.1895	LI
JEŽEK	František	3.12.1895	LI
JÍCHA	Josef		
JÍLEK	Josef	11.2.1897	LF
JINDRA	Jaroslav		LI
JIRÁK	Josef	25.1.1896	LI
JIRÁŇ	Bohumír	7.11. 1894	LI
JIRÁSKÝ	Josef	13.1.1896	LR
JIRKŮ	Karel	4.11.1896	LR
JIRSÁK	Václav	14.5.1890	LI
JIŘÍČEK	Karel	30.8.1895	LI
JOHN	Emanuel	21.12.1888	LR
JOSÍFEK	František	6.8.1897	LI
JOŠT	Ladislav	10.11.1895	LI
JOUZA	František		
JUDITKA	Antonín	27.7.1898	LI
JUNGMANN	Antonín	7.2.1893	LR
JURNÍK	Eduard	4.4.1895	LR
JUZEK	Josef	15.3.1897	LI
KAIZR	Václav	3.11.1895	LI
KAJZRLÍK	Karel	25.1.1896	LI
KALA	Josef	23.3.1896	LR
KALAŠ	František	26.1.1897	LI
KALINA	Alois	5.4.1894	LI
KAŇÁK	Matyas	12.10.1896	LI
KAPIC	Jakub	25.7.1894	LR
KARBUS	Antonín	13.10.1888	LR
KARLÍK	Karel	27.10.1897	LI

KARLÍK	Josef		
KARMAZÍN	Josef	14.2.1896	LI
KASAL	Jan		LR
KASAN	Jaroslav	25.9.1897	LR
KASÍK	Štěpán	12.1.1893	LI
KAŠÍK	Karel		
KAŠPAR	Josef	13.1.1897	LI
KAŠPÁREK	Jaroslav	27.4.1895	LR
KAŠTÁNEK	Adolf	22.4.1890	LI
KAVAN	Josef	30.1.1898	LI
KEBERT	Antonín	18.6.1895	LR
KELLER	František	26.3.1893	LR
KELLNER	Tomáš	15.6.1893	LR
KERBL	Václav	18.3.1897	LI
KILIŇÁK	Andrej	1892	S
KLABAN	František	9.6.1893	LF
KLAČÁNEK	Josef	28.1.1889	LI
KLANG	Karel	30.7.1895	LI
KLÁSEK	Jan	6.2.1889	LI
KLÁSEK	Vojtěch	2.7.1894	LI
KLIMEŠ	František	22.8.1898	LI
KLOFANDA	Ladislav		
KLVÁŇA	Vilém		
KMÍNEK	Eduard		
KMOCH	Karel	10.2.1893	LR
KNESPL	Jan	16.5.1897	LI
KNOBLOCH	Josef		
KNOLL	Václav	4.6.1898	LI
KOBYLKA	Karel	5.1.1896	LI
KOČÍČKA	Josef	13.1.1894	LR
KOHOUT	Jan	20.5.1897	LI
KOHOUT	Ladislav	15.7.1895	LR
KOKEŠ	Josef		LR
KOLACÍ	František	29.1.1899	LI
KOLÁŘ	Leopold		
KOLBABA	Josef		LR
KOLÍN	Josef	29.5.1894	LI
KOMÁREK	František		
KOMENDA	Jan	27.11.1890	LR
KONEČNÝ	František	20.12.1896	LR
KONEČNÝ	Jan	6.12.1892	LI
KONVALINKA	Josef	2.9.1893	LR
KOPEČNÝ	Karel	13.6.1893	LI
KOPP	Karel	6.11.1894	LI
KOPŘIVA	Václav		
KOPTIŠ	František	30.9.1897	LI

KOREČEK	František	5.9.1898	LI
KOS	Karel	9.1.1893	LR
KOSTINEC	Josef		
KOŠINA	Josef	3.8.1887	LR
KOŠŤÁK	Rudolf		LR
KOTÁSEK	František	25.2.1893	LR
KOTOUČ	Karel		
KOUBA	Václav		
KOUBEK	Bedřich	26.2.1896	LI
KOUKAL	František	25.3.1892	LR
KOVAŘÍK	Alois	20.12.1895	LR
KOVÁŘÍK	Karel	28.1.1894	LI
KOVRČ	Matěj	25.2.1896	LI
KOZÁK	František	30.12.1893	LI
KOZÁK	Emanuel	20.11.1898	LI
KOZEL	Jan		
KRABIČKA	Richard	9.3.1898	LI
KRACÍK	Cyril	28.12.1889	LI
KRAČMER	Karel	5.9.1888	LF
KRAČMERA	Karel	3.9.1888	LF
KRAJSKÝ	Stanislav	15.1.1890	LF
KRÁL	Karel	16.10.1893	LF
KRÁLÍČEK	Emanuel	23.12.1896	LI
KRÁSNÝ	Otakar	6.7.1893	LR
KRČIL	Antonín	1.6.1898	LI
KREISINGER	Jaroslav	11.11.1896	LI
KREJCAR	Hynek	22.7.1889	LI
KREUZER	Hynek	22.7.1889	LI
KRKOŠKA	Antonín	8.1.1892	LI
KROUTIL	Jindřich	2.7.1892	LF
KRPÁLEK	František	2.4.1896	LI
KRULÍK	František	29.12.1885	LI
KŘEČKA	František	24.12.1897	LF
KŘELINA	František	23.4.1896	LI
KŘESÁK	Václav	25.10.1897	LI
KŘEŠŤAN	Jan	28.9.1896	LI
KŘEŠNIČKA	Eduard	20.10.1896	LI
KŘÍČEK	Jan	22.1.1899	LI
KŘÍŽ	František	20.1.1895	LR
KUBÁT	Josef	12.10.1894	LI
KUBEC	Vojtěch	7.8.1892	LI
KUBEŠ	Josef	18.12.1892	LR
KUBÍN	Vojtěch	10.2.1897	LI
KUBIŠTA	Jan		LR
KUBR	Václav	31.5.1896	LI
KUBŮ	Josef		

KUČERA	Jaroslav	23.10.1891	LI
KUČERA	Václav	23.12.1888	LI
KUČERA	Josef		
KUČERA	Eduard		LR
KUČERA	Antonín		
KUCHAŘ	Antonín		LR
KULIŠAN	Jan	1894	LI
KUMMER (KUMR)	Arnošt	30.7.1895	LF
KÜNERT	Vojtěch	15.10.1895	LR
KŮTA	Bedřich	2.8.1897	LI
KUTMAN	Antonín	5.6.1898	LI
KUTTENBERG	Josef	12.8.1889	LI
KVAPIL	Adolf	26.6.1897	LR
KVAPIL	Josef		
KVASNIČKA	Václav	10.9.1898	LI
KVĚT	František	6.9.1895	LI
KVĚTOŇ	Josef	17.8.1891	LR
KVĚTOŇ	František	14.1.1884	LI
KYNCL	František	8.9.1897	LI
LACEK	Ladislav		LR
LAKOMÝ	Matěj	27.8.1889	LI
LANGBEIN	Josef	31.12.1895	LR
LANGMAJER	Josef	30.10.1898	LI
LANGR	František	28.2.1890	LR
LAPÁČEK	Antonín	11.1.1898	LI
LAŠTOVKA	Josef		
LAZNA	Ondřej	16.2.1897	LI
LÁZNA	Jan	17.6.1894	LR
LEDEN	Alois	11.11.1892	LR
LEDVINA	Jiří	20.2.1893	LF
LEFNER	Vincenc	22.1.1898	LI
LEHAR	Klement	10.10.1894	LI
LIBIŠ	František	28.11.1893	LI
LINAJ	Jaroslav	11.9.1896	S
LINHART	František		
LÍSKOVEC	Jan	26.9.1890	LI
LIŠKA	Vojtěch	28.4.1894	LR
LIŠKA	Tomáš		LR
LOJÍN	František		
LONÍČEK	Josef	26.4.1897	LI
LOUDA	Štěpán	29.8.1896	LI
LUBÍNEK	Heřman	10.3.1893	LR
LUKEŠ	František		
LŽIČAŘ	Josef	28.11.1893	LI
MACH	František		LR

MALACĚ	Maxmilian	22.6.1896	LR
MALAFKA	František	10.9.1898	LI
MALIČKÝ	František	24.4.1898	LI
MALIVÁNEK	Jaroslav	4.4.1896	LI
MALÝ	Václav		LF
MALÝ	František		
MAŇASKA	František	28.2.1898	LI
MAREK	Antonín	8.9.1891	LI
MAREK	Štěpán		
MARO	Štěpán	15.6.1898	LI
MARTIŇÁK	František	24.9.1892	LI
MARTÍNEK	František		
MAŠÁT	Antonín	16.12.1897	LI
MAŠEK	Josef	17.2.1887	LI
MAŠEK	Josef	18.3.1895	LI
MATAŠOVSKÝ	Augustin	4.11.1895	LI
MATĚJKA	Jaroslav	31.10.1894	LR
MATĚJKA	Ondřej	25.11.1892	LI
MATĚNA	Hugo	1.4.1892	LR
MATOUŠEK	Eduard	31.7.1898	LI
MAZÁČ	Josef	24.10.1887	LR
MEDEK	Vilém	15.8.1898	LI
MEJVALD	Bohumil	19.8.1892	LI
MENCL	František		
MIČUNEK	Josef	23.4.1898	LI
MICHALÍK	Josef	2.8.1897	LI
MICHLÍČEK	František	30.4.1897	LR
MIK	František	11.10.1894	LI
MIKEŠ	Václav	14.9.1891	LF
MIKEŠ	Josef		
MIKŠÍČEK	Rudolf	22.3.1898	LI
MIKULAJ	Jan	14.5.1893	LI
MIKULÁŠEK	Alois	26.5.1898	LI
MINAŘÍK	Rudolf	12.10.1888	LI
MÍŠA	Vavřinec	9.8.1894	LR
MOCŇÁK	Josef	10.3.1896	LI
MODRÝ	František	17.12.1898	LI
MORAVEC	Emanuel	1.9.1894	LR
MORÁVEK	Vojtěch	24.9.1892	LI
MOŘINGL	František	18.3.1892	LI
MOTAL	Josef		LR
MOTL	Václav	14.7.1899	LI
MOTL JUDr.	Jaroslav	2.5.1894	S
MOTYČKA	František	4.3.1895	LI
MOUDRÝ	Ludvík	5.8.1899	LF

MRÁZEK	František		
MÜLLER	Augustin		
MŮR	Václav	4.4.1894	LR
MUŽÍK	Václav	25.9.1898	LI
MYŠKA	František	26.11.1891	LR
NAJMAN	Viktor	20.12.1896	LR
NÁMĚSTEK	Bohumír	24.8.1892	LR
NAVRÁTIL	Jan	16.3.1897	LI
NEJEZCHLEBA	Jindřich	27.4.1897	LR
NEKOKSA	Antonín	16.1.1894	LR
NĚMEC	Stanislav	10.4.1897	LI
NĚNIČKA	Antonín	13.11.1890	LR
NEPRAŠ	Vojtěch	5.10.1896	LI
NERAD	Karel		LR
NERADIL	Josef	18.6.1896	LI
NEÚSTUPA	Václav	17.4.1887	LR
NOHÁČ	Stanislav	13.11.1897	LI
NOSEK	Josef	5.3.1892	LI
NOVÁČEK	Antonín		
NOVÁK	František	4.10.1884	LR
NOVÁK	František	21.10.1892	LI
NOVÁK	Jan	15.3.1896	LI
NOVÁK	Vítězslav	14.9.1897	LR
NOVÁK	Emanuel		
NOVÁK	Josef		
NOVOTNÁK	Martin	24.12.1891	LI
NOVOTNÝ	Jan	16.5.1896	LR
NOVOTNÝ	Jan	24.5.1897	LI
NOVOTNÝ	Rudolf	11.1.1898	LI
NOVOTNÝ	Jaroslav	8.2.1892	LF
NOVOTNÝ	František	21.12.1893	LI
NOVOTNÝ	Josef	22.1.1894	LI
NOVOTNÝ	Josef	1.7.1896	LR
NOVOTNÝ	František	5.9.1890	LR
NOVÝ	Tomáš		
NYKLAS	Josef	11.2.1894	LR
NYKODÝM	Karel	24.8.1898	LI
OBOLECKÝ	Antonín	31.3.1897	LR
OBOŘIL	Josef	23.8.1891	LR
OBR	Václav	1900	LI
ODSTRČÍLEK	Jaromír	11.11.1895	LI
ODVÁRKA	Jan	15.1.1895	LR
OKLEŠTĚK	Bartoloměj	3.8.1894	LR
OLIBERIUS	František	4.2.1897	LR
ONDRA	Adolphe		LF
ORNA	František	8.10.1895	LI

PACÁK	Karel	4.8.1894	LR
PACHOLÁTKO	František	30.4.1897	LI
PACHOLIK	František	9.12.1897	LI
PACHTA Ing.	Alois	13.6.1888	LR
PALÁT	Augustin	25.9.1896	LI
PALATÝN	Karel	19.11.1897	LR
PALEČEK	Jaroslav	22.3.1898	LI
PANUŠ	Vojtěch	8.4.1897	LI
PAPÁČEK	František		LR
PARDUBSKÝ	Karel	5.7.1896	LI
PÁRYS	Václav	16.7.1897	LI
PAŘEZ	František	31.3.1883	LI
PASTORČÁK	Rudolf	30.3.1895	LI
PAŠTA	Cyril	31.7.1898	LI
PATERA	Josef	9.12.1896	LR
PAUR	Jaroslav	15.4.1897	LI
PÁVEK	František		
PAVELKA	Rajmund	9.9.1896	LR
PAVELKA	František		
PAVLÁT	Josef	16.12.1899	LI
PAVLÍČEK	Václav	30.3.1891	LR
PAVLÍK	Jozef Prokop	3.7.1897	LI
PAZDERA	Vojtěch	4.3.1899	LI
PECHÁČEK	Josef	7.2.1892	LR
PECHAN	Vojtěch	24.9.1896	LR
PEJŠA	Josef	18.2.1897	LI
PEKÁREK	František	22.1.1891	LR
PEKÁREK	Josef	3.3.1894	LI
PELC	Václav	10.11.1893	LF
PELIKÁN	Josef		
PELIKÁN	Viktor	9.12.1894	LR
PELÍŠEK	Alois	18.6.1896	LI
PELÍŠEK	Jiří	19.4.1896	LI
PEŠKA	Josef		
PEŠL	František	10.10.1897	LI
PEŠTA	Jaroslav		LI
PETERJANOŠ	Josef	15.2.1893	LI
PETR	Václav		
PETRÁČEK	Václav		
PETRÁK	Antonín	22.4.1897	LR
PETRÁŠEK	Antonín		
PETRŽILKA	Josef	25.9.1891	S
PETŘÍK	Štefan	20.8.1892	LF
PETŘÍK	Václav	25.9.1897	LI
PETŘÍK	Jan	13.5.1899	LI

PEŘURA	Josef	25.8.1896	LI
PETÝREK	Karel		LI
PIASEČNÝ	Teodor	14.8.1898	LI
PICEK	Alois		
PIDRMAN	Josef		LR
PILAŘ	Alois		LI
PILUŠA	Ludvík	1.3.1898	LI
PIOTRMAN	František		
PITOUR	Josef	18.1.1897	LR
PITRMAN	Adolf	3.12.1898	LI
PIVOŇKA	Alois	4.12.1889	LI
PLÁŠEK	Norbert	4.6.1894	LR
PLESKOT			
PLÍHAL	Josef	6.4.1898	LR
PLŠEK	Josef		
POBORSKÝ	Václav	17.6.1893	LR
PODHORNÝ	Jan	24.6.1897	LI
PODROUŽEK	Karel	18.3.1894	LR
POLANSKÝ	Alois		
POLATA	František	23.4.1895	LR
POLEDNA	František	2.5.1894	LI
POLÍVKA	Karel	27.1.1892	LI
POLOMSKÝ	Josef	10.11.1888	LR
POLOUČEK	František	6.2.1884	LF
POPEK	Jan	10.5.1897	LI
POSLEDNÍ	Jan	24.7.1894	LF
POSPÍŠIL	Josef		
POUHLÝ	Cyril	8.10.1898	LI
POUR	Josef	31.1.1897	LR
POUR	František	8.3.1893	LF
PRAGER	Josef	9.8.1897	LF
PRANTL	Bohumil	24.9.1895	LI
PRCHAL	Jan	3.3.1898	LI
PRCHAL	Josef		
PRINC	Karel	2.11.1894	LR
PROCHÁZKA	František	4.10.1897	LR
PROCHÁZKA	Antonín	18.8.1890	LI
PROCHÁZKA	František	1.6.1896	LF
PROCHÁZKA	Alois		
PROCHÁZKA	Jindřich		
PROKEŠ	Adolf	22.10.1895	LR
PROUZA	Josef	14.9.1896	LI
PROVAZNÍK	Josef		
PRUNAR	Jan	25.3.1897	LI
PRŮŠA	Ludvík	1.6.1894	LI
PŘENOSIL	Rudolf	7.4.1897	LI

PŘIBYL	Jan	16.5.1896	LR
PŘÍHODA	Josef	14.9.1897	LI
PŘÍHONSKÝ	Václav	28.9.1895	LR
PŘICHYSTAL	Hynek	5.5.1894	LR
PTÁČEK	Alois	20.1.1892	LR
PUČELÍK	Antonín	9.9.1892	LI
PUMPRLA	Josef	10.10.1894	LR
PURMENSKÝ	Ferdinand	2.2.1898	LI
RAAB	Alois	11.5.1895	LI
RADA	Josef	17.8.1898	LI
RADIL	Jan	9.12.1897	LR
RADOCHA	Tomáš	25.10.1890	LI
RADOVSKÝ	František	20.8.1892	LI
RACHUNEK	Václav	13.9.1898	LI
RAK	František	1880	LI
RAMBOUSEK	Josef	4.2.1896	LI
RANDA	Jan	6.8.1896	LI
RANDA	Matěj	28.8.1890	LR
RAŠKA	Augustin	25.10.1898	LR
REINDL	Josef	20.2.1892	LF
REJMAN	Jindřich	5.2.1897	LI
RENDA	Mořic	12.6.1896	LR
RIEDL	Rudolf		
RICHTER	Josef		
ROGL	Jaroslav	2.2.1895	LR
ROSA	Gustav	21.11.1895	LR
ROSENKRANC	Josef	4.4.1893	LR
ROUČKA	Jan		LR
RŮŽIČKA	Karel	14.11.1893	LR
RŮŽIČKA	Ondřej	15.1.1891	F
RŮŽIČKA	Rudolf	24.2.1897	S
RŮŽIČKA	Josef		
RYBNÍČEK	Václav	4.11.1898	LI
RYPÁČEK	Karel	20.11.1887	LI
RYŠKA	Josef	16.3.1898	LI
ŘEHÁČEK	Rudolf	1.1.1896	LI
ŘEHÁČEK	Josef		
ŘEHAČKA	Josef	1.8.1896	LI
ŘEHÁK	Václav		
ŘEHOŘEK	Alois	30.7.1896	LI
ŘEZÁČ	František	30.5.1892	LI
ŘEZÁČ	František	19.1.1897	LI
ŘEZÁČ	Josef	16.6.1889	LI
SAIDL	Karel	20.5.1897	LI
SALFICKÝ	Václav	2.10.1896	LI
SAMEC	František	20.2.1889	LR

SAMEL	Ondrej	2.10.1897	LI
SAUL	František	26.11.1890	LR
SEDLÁČEK	Václav	27.9.1898	LI
SEDLÁČEK	Jan		
SEDLMAJER	Josef	23.4.1896	LI
SEITL	Sylvestr	15.12.1894	LI
SEKANINA	František	18.5.1895	LR
SEMOTAM	Josef	4.3.1892	LR
SÍLA	František	12.6.1891	LR
SIMPER	Antonín	21.3.1895	LR
SINKULE	Václav	21.9.1894	LR
SKÁCEL	Bedřich	12.2.1894	LI
SKÁCEL	František	7.3.1896	LI
SKÁLA	Viktor	14.2.1898	LI
SKALNÍK	Gustav	8.6.1898	LI
SKALNÍK	Antonín	8.1.1894	LR
SKLÁDAL	Čeněk		
SKLENÁŘ	František	11.1.1894	LI
SKOLIL	Václav		
SKŘEHOT	Alois	21.6.1891	LR
SKŘÍPAL	Josef		
SKŘIVAN	Stanislav	12.10.1890	LI
SLÁDEK	Václav	9.9.1897	LR
SLÁDEK	Jindřich	10.10.1894	LI
SLÁDEK	Rudolf		
SLÁMA	Matěj	16.2.1895	LI
SLÉHA	Vojtěch		LR
SLEZÁK	Štefan		LR
SLUNEČKO	Jan		
SMETANA	Stanislav	12.11.1895	LR
SMÍŠEK	František		
SMITKA	Karel	18.1.1890	LR
SMRKOVSKÝ	Václav	21.9.1897	LI
SOBOTA	Jan		
SOBOTKA	František		
SOCHOR	Josef	9.12.1896	LI
SOJKA	Antonín	4.6.1896	LI
SOKOLOVSKÝ	Julius	17.5.1895	LI
SOLDÁN	Josef	16.8.1897	LI
SONDERLICH	Alois		
SOSNA	Alois	28.5.1898	LI
SOSNA	František	7.12.1894	LR
SOUČEK	Josef	29.1.1894	LI
SOVA	Štěpán	26.12.1899	LI
STANĚK	Augustin	30.10.1896	LR
STANĚK	Bohuslav	20.1.1896	LR

STANĚK	Otto		
STEHLÍK	Břetislav	2.3.1896	LR
STEHNO	Václav	28.9.1897	LI
STEHNO	Jan	10.11.1897	LI
STEJSKAL	Josef	1.3.1895	LR
STEJSKAL	František	4.12.1895	LI
STEJSKAL	Jan		
STOJAN	Josef	13.5.1897	LR
STOUPENEC	František	17.4.1891	LI
STRAPÁK	Peter	28.4.1889	LI
STRATIL	Ondřej	28.7.1893	LR
STREJC	Vojtěch	25.4.1897	LI
STRNAD	František	1.10.1888	LI
STRNAD	Josef	30.8.1896	LI
STRNISKA	František	13.12.1898	LI
STROSTLÍK	Cyril	13.7.1896	LR
STRŮNA	František		
STŘÍBRNÝ	Vojtěch	23.11.1897	LI
STŘIHAVKA	Josef	29.9.1896	LR
STUHLÍK	Tomáš	20.8.1896	LI
SUCHAN	Karel	4.12.1898	LR
SUCHAN	Jan		
SUCHÁNEK	Jan	21.7.1890	LI
SUCHARDA	Jan	26.9.1897	LI
SUCHOCHLEB	Václav	23.12.1897	LR
SUCHOPA	Jan	8.12.1893	LR
SUCHÝ	Josef	2.2.1898	LI
SVÁRA	Josef	17.1.1898	LI
SVATOŇ	Josef	19.3.1894	LI
SVĚRÁK	Čeněk	17.1.1894	LI
SVOBODA	Alois	18.6.1896	LR
SVOBODA	Josef		
SVOBODA	Ladislav		
SVOBODNÝ	Josef	26.12.1889	LR
SVRČEK	Josef	3.10.1894	LI
SYCHRA	Alois	2.11.1885	LR
SÝKORA	Josef		
SÝKORA	Cyril		LR
SYROVÁTKA	František	28.9.1898	LI
SYROVÝ	Jaroslav	11.12.1896	LI
SYROVÝ	Karel	31.1.1895	LI
ŠASINKA	František	28.2.1889	LI
ŠEBESTA	František		
ŠEDIVÝ	Josef	24.2.1891	LR
ŠEDRLA	Jakub	4.4.1895	LR
ŠEMORA	Viktor		

ŠENKÝŘ	Josef	19.1.1896	LI
ŠERÁK	Josef	10.12.1895	LI
ŠEVČÍK	Bohdan	8.10.1894	LI
ŠEVČÍK	Josef		
ŠILER (SCHÜLLER)	Rudolf	20.4.1895	LR
ŠILHAN	Josef	8.6.1895	LR
ŠÍMA	František		
ŠIMEČEK	František	1.10.1898	LI
ŠIMON	Josef		
ŠÍPEK	Eduard	17.4.1894	LR
ŠIROKÝ	Julius	12.4.1898	LI
ŠKABRADA	František	7.2.1897	LI
ŠKODA	František	14.11.1895	LR
ŠKODA	Jan	16.11.1893	LI
ŠKODA	Josef		LR
ŠLANCAR	František	14.4.1892	LF
ŠLAPÁK	Hynek	6.2.1897	LF
ŠMÉRAL	Antonín	13.6.1892	LI
ŠMÍD	Josef	2.8.1895	LI
ŠMÍD	Emanuel	5.11.1895	LR
ŠNAJDÁREK	Alois	11.6.1899	LI
ŠNAJDR	Augustin	23.4.1894	LI
ŠNOBL	Václav	16.9.1897	LI
ŠONKA	Jan	17.1.1895	LR
ŠORM	Karel	5.5.1893	LI
ŠOTOLA	Bohumil	23.9.1898	LI
ŠOUPAL	František	20.10.1891	LI
ŠPAČEK	Josef		
ŠPIČÁK	Martin	5.11.1882	LR
ŠRÁMEK	Cyril	5.7.1893	LR
ŠRÁMEK	Václav	28.4.1898	LI
ŠRÁMEK	Josef		
ŠRÁMEK Judr.	Jaroslav	14.9.1891	LI
ŠROUBEK	Vojtěch	22.4.1893	LI
ŠTADTHERZ	Jaroslav	8.7.1896	LI
ŠTÁVA	Bartoloměj	17.6.1894	LR
ŠTEIGER	Bedřich	1897	LI
ŠTĚPÁN	Rudolf		LR
ŠTĚPÁNEK	Matěj	12.6.1899	LI
ŠTĚPAŘ	Karel	1.9.1897	LI
ŠTĚPINA	Václav	18.6.1891	LI
ŠTORFA	Josef	15.3.1892	LI
ŠTRBÁK	Pavel	30.8.1888	LR
ŠTROBL	Alois		LR
ŠTROFEK	Josef	28.1.1896	LI

ŠTUKAVEC	Jaroslav		
ŠUBA	František		LR
ŠUBČÍK	Eduard	23.9.1884	LF
ŠUBRT	Jan	11.2.1896	LI
ŠULA	Václav	24.2.1892	LR
ŠULC	Alois	30.6.1898	RM
ŠUSR	Vít	15.12.1898	LI
ŠUSTA	František		
ŠUSTR	Josef	6.6.1892	LI
ŠUSTR	František	11.10.1897	LR
ŠVÁBENÍK	Alois	17.12.1896	LI
ŠVANDA	Josef	28.1.1895	LI
TACHOVSKÝ	Václav	16.11.1898	LI
TESAŘ	František		LR
TESAŘÍK	Josef		
TICHÁK	Josef	28.2.1896	LR
TLUČHOŘ	František	1.10.1888	LI
TOBOLA	Jan	3.4.1897	
TOCHÁČEK	Antonín		LR
TOMEK	Josef	14.7.1893	LF
TOMEŠ	Josef		
TOUŠ	Karel		
TRLIDA	František	3.4.1894	LI
TRNĚNÝ	Josef	27.11.1894	LI
TROJAN	Václav	29.9.1898	LI
TUČEK	Václav	9.5.1882	LI
TUHÝ	Bohumír	20.11.1889	LI
TUPÝ	Jaroslav	22.8.1894	LI
TUREČEK	Karel	24.4.1898	LI
TUREK	František	29.7.1897	LI
TUREK	Josef	1.5.1897	LI
TVRDÍK	Bohumil		
TVRDÝ	Adolf	17.7.1893	LF
UHLÍŘ	Václav	5.11.1893	LF
UHMAN	Josef	27.10.1891	LI
ULRICH	František	30.9.1894	LI
URBAN	František	10.11.1897	LI
UTĚKAL	Jaroslav	8.9.1898	LI
UZLÍK	František	2.12.1898	LI
VACEK	Václav		
VACOVSKÝ	Emanuel	24.7.1889	S
VACH	Rudolf		
VAIC	Matěj		LR
VALENTA	Václav		
VALENTA	Antonín		
VALENTA	Leopold		LR

VALTER	Vratislav	31.3.1898	LI
VÁŇA	Karel	21.2.1898	LI
VÁNĚ	Josef	20.7.1897	LI
VANĚK	Benedikt	6.12.1895	LI
VAŠATA	Adolf	27.3.1897	LI
VAŠKŮ	Karel		
VÁVRA	Josef		
VAVŘIČKA	František	13.9.1897	LI
VAVŘINA	Josef		
VEDRAL	Alois	5.4.1896	LF
VELÍŠEK	František		
VEPŘEK	Alois		LR
VESELÍK	František	16.10.1897	LI
VESELÝ	Josef	24.7.1889	LR
VESELÝ	Petr	22.3.1897	LI
VESELÝ	Antonín	24.1.1898	LI
VESELÝ	Jan		
VESELÝ	Václav		
VĚTROVSKÝ	Karel	20.8.1895	LF
VÍDEŇSKÝ	František	16.9.1890	LR
VIK	Václav	2.2.1895	LI
VIKTORA	František	15.12.1894	LR
VILD			
VINICKÝ	Josef	28.10.1895	LI
VINKLÁREK	Cyril	5.7.1891	LR
VÍT	František	25.11.1889	LF
VÍT	Jarsolav		
VÍTEK	Adolf	8.9.1898	LF
VITOUL	Arnošt	12.8.1895	LI
VÍTOVEC	Václav		
VLACHYNSKÝ	Adolf	26.9.1899	LI
VLK	Jaroslav	1.1.1894	LR
VLK	Josef	28.3.1895	LR
VLK	Antonín	6.6.1894	LI
VODIČKA	Arnošt	13.7.1893	LI
VOCH	Jan	2.2.1898	LI
VOJÁČEK	Jaroslav	28.6.1891	LR
VOJTA	Martin	17.10.1888	LR
VOLDŘICH	Eduard	22.10.1898	LI
VOLENÍK	Josef	15.7.1897	LI
VOLF	Jindřich	11.7.1895	LI
VONDERKA	Jan	29.8.1895	LR
VORÁČEK	Václav		
VOSÁTKA	Bohumil	15.7.1891	LF
VOSÁTKO	František	5.1.1898	LI
VOSKA	Josef		

VOSOL	Bohuslav	22.12.1899	LF
VOŠLAJER	Václav	14.10.1893	LR
VOŠMÍK	František	14.7.1895	LI
VOZOBULE	Jaroslav	22.9.1894	LR
VRABEC	Jindřich	6.2.1897	LR
VRÁBEK	Otakar	8.11.1895	LR
VRBA	František		
VRŇATA	Josef	2.3.1898	LI
VŠETIČKA	Alois	12.5.1896	LR
VŠETIČKA	Vojtěch	18.4.1896	LR
VYDRŽEL	Bohumír	11.2.1894	LR
VYHNAL	Josef	2.5.1890	LF
VYKYDAL	František		
VYLEŤAL	František	13.3.1895	LR
VYORAL	Teodor	2.7.1896	LR
VYPLAŠIL	Josef	20.1.1896	LF
WIESNER	Václav	11.5.1891	LF
ZADRAŽIL	Antonín		LR
ZÁHORA	Václav	10.8.1898	LR
ZAHRÁDKA	Josef	31.1.1898	LI
ZACHERLE	Stanislav	10.11.1897	LR
ZAJÍČEK	Bohumil	15.9.1896	LI
ZÁLEŠÁK	Jan	26.12.1896	LI
ZÁMEČNÍK	Martin	28.10.1896	LI
ZAPLETAL	Alois		
ZÁVESKÝ	Josef	14.10.1896	LI
ZBRÁNEK	František	28.8.1893	LI
ZDRAŽIL	Josef	1.5.1891	LI
ZELENÝ	Emanuel	24.12.1892	LI
ZELÍK	Antonín	17.12.1893	LR
ZELNÍČEK	Jan	25.8.1893	LR
ZEMAN	Oldřich	10.2.1892	LI
ZEMAN	Bohumil	6.9.1894	LI
ZEMÁNEK	Bohuslav	11.8.1893	LI
ZIKMUND	Josef	12.2.1894	LI
ZIKMUNDA	Josef	20.7.1896	LI
ZIMA	Antonín	1.7.1896	LI
ZIMA	František		LR
ZIPPL	Josef	6.9.1891	LR
ZÍTKO	František		LR
ZLATNÍK	František	19.7.1893	LF
ZLOCH	Antonín	24.2.1893	LI
ZMATLÍK	Jaroslav	27.10.1898	LI
ZNOJ	Josef	19.3.1897	LI
ZRZAVÝ	Václav	24.10.1899	LI
ZVĚŘINA	František		

ŽÁK	František	24.7.1896	LR
ŽÁK	František	18.11.1895	LI
ŽELEZNÝ	František		